

कुशविन्द

[कदा न-११११११११]

मीतन भावनी

नका प्रकृति
कुशविन्द-१

KUHELKA A collection of short suspense stories of other countries
adapted in Assamese by Shri Dinesh Goswami and Published by Barua Agency,
Gauhati—781001

YEAR OF PUBLICATION 1984 (AUGUST)

প্ৰকাশক :

বৰুৱা এজেন্সি

গুৱাহাটী-১

প্ৰথম প্ৰকাশ :

আগষ্ট, ১৯৮৪

মূল্য : সাত টকা

ছপাখানা :

প্ৰেচক

গুৱাহাটী-১

প্ৰাগকথা

সকলে পৰা বিভিন্ন বিষয়ৰ কিতাপ পঢ়াৰ লগতে বহুলা উপভাস আৰু গল্প পঢ়াৰ অভ্যাস এটা মোৰ গঢ়ি উঠিছিল। সংসদী সৰস্বত হিচাবে সদনাই বেলে বা বিমানত দীঘলীয়া ভ্ৰমণ কৰিব লগাত পৰিছিল। এনে ভ্ৰমণকালত সময় কটাবৰ কাৰণে এই কিতাপসমূহৰ দৰে সঙ্গী আন একো হ'ব নোৱাৰে। বিভিন্ন দেশৰ বহুস্ত কাহিনীসমূহ পঢ়োঁতে কিছুমান গল্পৰ বচনা শৈলীয়ে মোক বিশেষ ভাবে আকৰ্ষণ কৰিছিল। আমাৰ পাঠক সমাজে আৰ্থীৰ কনান দয়াল আৰু আগাঠা ঋষ্টিৰ দৰে লিখকৰ লগত পৰিচিত হলেও নতুন চাম বিদেশী বহুস্ত গল্প লিখকৰ লগত সন্মান পৰিচিত নহয়। আমাৰ পাঠক সমাজত জন-প্ৰিয় হ'ব বুলি ভাবি 'বৰশী' নামৰ গল্পটো 'বিশ্বয়ন্ত' প্ৰকাশৰ বাবে দিছিলোঁ। গল্পটো প্ৰকাশৰ পিছত বহুকেইজন পাঠক-পাঠিকাই এনে ধৰণৰ গল্প লিখিবলৈ মোক উদগনি দিয়ে। এইসকলৰ উদগনিৰ ফলতে এই কিতাপখনৰ জন্ম।

কলেজীয়া সহপাঠী বন্ধুবৰ বদন চন্দ্ৰ বৰুৱাই প্ৰকাশৰ দায়িত্ব নললে কিতাপখনে পোহৰৰ যুগ নেদেখিলেহেঁতেন। বিজয় কুমাৰ শৰ্মা (মণি) ৱে গল্পকেইটাৰ বাচনিত আৰু ককণা বৰ্মনে (ধন) পাণ্ডুলিপি তৈয়াৰ কৰাত মোক বিশেষ ভাবে সহায় কৰিছে। সহধৰ্মিনী বিভাই সহায় নকৰিলে গল্প কেইটা লিখা নহ'লহেঁতেন।

সদৌ শেৰত পাঠক সমাজে কিতাপখন গ্ৰহণ কৰিলে কৃতাত্ম মানিম।

‘কুহেলিকা’ৰ অন্তৰ্গত গল্পসমূহ তলত উল্লেখ কৰা গল্পকেইটিৰ হালৈ লিখা—

1. **Duel by Joan Vatsck.** কুহেলিকা।
2. **Terrified by G. B Gilford.** দ্বৰ্ঘটনা।
3. **Man with a Problem by Donald Honig.** টোপ।
4. **Victim Dear Victim by Jayfolb and Henry Slesan.** এলানি চিঠি।
5. **A Question of Values by C. L Sweeny Jr.** সমাধান।
6. **Nice Touch by Mann Rubin** ভয়।
7. **Shatter Proof by Jack Ritchi** বৰষুণী।
8. **Sharp Practice by Frederick Forsyth.** চাহাবৰ টাইও।
9. **Variations on a Game by Patricia Hignsmith.** অটল গছব।

মুঠীগল্প

কুহেলিকা	১
ছবিটনা	১৫
চৌপ	২৬
এলালি চিঠি	৩৫
সমাধান	৪২
ভয়	৪৯
ববশী	.. ৬২
চাহাবব ট্রাইও	.. ৭০
অটল গল্প	৯৩

গীতা, দেৱাশীষ, পদ্মজা—

তোমালোকৰ উৎসাহতে কিতাপখন
লিখা হ'ল। সেই কাৰণে তোমালোকৰ
হাততে দিলোঁ।

কুহেলিকা

ডঃ বিজয় বানার্জীৰ কথা

মোৰ নাম বিজয় বানার্জী। নামটো আপোনালোকে শুনিবও পাৰে—
বহুতে হয়তো মোক লগেই পাইছে। মানসিক বোগৰ চিকিৎসক হিচাবে
ইতিমধ্যে সমগ্ৰ দেশতে মই কিছু জনাজাত হৈছো। মানুহৰ মনৰ গোপন
কোণলৈ মই সোমাব পাৰো। কিছুমানৰ মন কিয় বিপথে গতি কৰে
তাৰ বৈজ্ঞানিক কাৰণো মই বিচাৰি পাওঁ। যুক্তি নথকা কোনো কথাকে
গ্ৰহণ কৰিবলৈ মই কোনোদিনে প্ৰস্তুত নহয়। বিচাৰ বুদ্ধিৰ ব্যাখ্যা নোহোৱা
অবৈজ্ঞানিক কথাবোৰ, যেনে—আত্মা, মৃত্যুৰ পিচৰ জীৱন, অশৰীৰী, ভূত-
প্ৰেত এইবিলাক মই বিশ্বাস নকৰো। কিন্তু উদয়কুমাৰৰ ঘটনাটোৰ পিচত
মোৰ মনত বহু প্ৰশ্ন জাগিছে। বহু প্ৰশ্নৰ বৈজ্ঞানিক যুক্তিসঙ্গত ব্যাখ্যা
মই বিচাৰি পোৱা নাই। সেয়ে উদয়কুমাৰৰ কাহিনীটোৱেই আপোনা-
লোকক কব খুজিছো।

উদয় মোৰ বাল্যকালৰ বন্ধু। অকল বন্ধু বুলি কলেই ভুল কৰা হ'ব।
উদয়ৰ পৰিয়ালৰ লগত আমাৰ পৰিয়ালৰ সম্পৰ্ক বহুদিনৰ। উদয় জন্মদাতাৰ
ল'ৰা—খুব ডাঙৰ জন্মদাতাৰ অৱশেষ নহয়। আমি এক হিচাবে উদয়হঁতৰ
প্ৰজাই আছিলো। মোৰ দেউতা একেখন গাৱৰে স্কুলৰ শিক্ষক। আজিৰ
কথাটো নহয়—সেয়ে শিক্ষক হিচাবে গোটেই অঞ্চলটোৰ লগতে উদয়হঁতৰ
ঘৰতো দেউতাৰ বেলেগ সন্মান আছিল। দেউতাই বন্ধুতা ভাৱে মাজে
মাজে উদয়ৰ পঢ়া-শুনা চাইছিল। সৰুৰে পৰা আমি দুয়ো একেখন স্কুলতে
আক একেটা শ্ৰেণীতে পঢ়িছিলো। আমাৰ দুয়োৰে মাজত বিশেষ বন্ধুত্বও
গঢ়ি উঠিছিল। উদয়হঁতৰ জন্মদাতাৰ প্ৰকাণ্ড হাটীলীটোলৈ মাজে সময়ে
গৈছিলো। উদয়ৰ থাকে মোক কব দৰম কৰিছিল। কিমান ধৰণৰ বস্ত
ৰে সজুৱাইছিল।

স্কুলীয়া শিক্ষা শেষ কৰি আমি ছয়ো কলিকতালৈ পঢ়িব আহিলো। ছয়োৰে মাজত বন্ধুত্ব থাকিল যদিও লগা-লগি হোৱাটো কিছু পৰিমাণে পাতলিল। ডাক্তৰী পঢ়াৰ ইচ্ছাৰে মই বিজ্ঞানৰ শ্ৰেণীত ভৰ্তি হৈ বেচিখিনি সময় পঢ়াতেই মনোনিবেশ কৰিলো। উদয়ৰ কিন্তু পঢ়া-শুনাত বিশেষ বাপ নাছিল। আয়াসত ডাঙৰ হোৱা ল'ৰাৰ সাধাৰণতে যি হয়। সঙ্গীত চৰ্চা কৰি ভাল পাইছিল, বেহেলাও ভাল বজাইছিল। মই মেডিকেল পাচ কৰি ডাক্তৰী ব্যৱসায় আৰম্ভ কৰাৰ সময়লৈকে উদয়ে কলেজৰ দেওনাখন পাব হবই পৰা নাই।

কলেজত পঢ়ি থাকোতেই উদয়ৰ দেউতাক মাকৰ মৃত্যু হয়, ফলত উদয় আৰু বেছি উন্মুক্ত হৈ পৰে। মই ডাক্তৰীত ছই এপইচা পাবলৈ আৰম্ভ কৰোতে বুঢ়া মা-দেউতাক কলিকতালৈ লৈ আহে। ফলত উদয়ৰ লগত মোৰ সম্পৰ্ক ক্ৰমান্বয়ে পাতলি আহে।

উদয়ে আহি এদিন খবৰ দিলে তেওঁৰ বিয়া—কলেজৰে সহপাঠী অনিতাৰ লগত। উদয়ৰ দৰে অনিতাবো পঢ়া-শুনাতকৈ ছবি অঁকাত মন বেচি। বিয়াটো মই গৈছিলো। পিচতো ঘৰলৈ ছই এবাৰ গৈছো। ছয়োৰে মনে লগা সংসাৰ। চিন্তা ভাবনা নাই। এজনে ছবি আঁকে, আনজনে বেহেলা বজায়। টকা-পইচাবো সিমান চিন্তা নাই। নতুন আইনৰ ফলত জমিদাৰী গলেও হাতৰ জমা টকাৰে ছজনৰ সংসাৰ চলাবৰ কাৰণে কোনো চিন্তাৰ কাৰণ নাই। এদিন খবৰ পালে অনিতা সন্তানসম্ভৱা। উদয়ৰ কিমান চিন্তা! অনিতাক ডাঙৰ ডাঙৰ ডাক্তৰক দেখুৱালে। কেবামাহো আগেয়ে হিম্পিতালৰ ভাল কোঠা ঠিক কৰিলে। অনিতাবো কল্পনাৰ শেষ নাই। ল'ৰা হব নে ছোৱালী হব, ল'ৰা হলে কি নাম দিব, ছোৱালী হলে কি? কেবামাহো আগেয়ে কেচুৱাৰ কাৰণে বিভিন্ন বতৰ যোগাব কৰিলে—কেইটা যে চুৱেটাৰ হুণ্ডিলে। অনিতাৰ চাৰি মাহমানৰ পৰাই ছয়ো শাখো আগত সন্তানটোৰ কথা আলোচনা কৰিছে সময় কটালে।

কিন্তু ইমান সাৱধানতা সত্বেও যিটো হব নালাগিছিল সেয়ে হ'ল। কলিকতাৰ জ্বৰী ডাক্তৰৰেও প্ৰসৱৰ সময়ত অনিতাৰ সন্তানটোক বচাব নোৱাৰিলে। অনিতাৰ জীৱন বন্ধ পৰিল সঁচা, কিন্তু ভৱিষ্যতলৈ পুনৰ

মাতৃ হোৱাৰ ক্ষমতা হেৰুৱালে। উদয়ে কথাটো কিছু পৰিমাণে সহ কৰিলেও অনিতাৰ মনত সন্তানৰ মৃত্যু আৰু ভৱিষ্যত মাতৃৰ সন্তাননা নোহোৱা কথাই এক ভীৰ জোকাৰণি দি গ'ল। অদৃষ্টৰ পৰিহাসত অনিতা মোবেই বোগী হ'ব লগা হ'ল। অনিতাই সকলো সময়তে মন মাৰি থাকে। মাজে মাজে ইঠাৎ কুক হৈ উঠে, আনকি কেতিয়াবা কেতিয়াবা উদয়ৰ ওপৰতো হাত তোলে। মই বহুধৰণৰ চিকিৎসা চলালো। কিছু আৰোগ্যৰ পথলৈও আনিলো কিন্তু সম্পূৰ্ণ নিৰাময় কৰিব নোৱাৰিলো। মোৰে উপদেশত উদয়ে অনিতাক চিকিৎসাৰ কাৰণে আমেৰিকালৈ লৈ গ'ল।

চাৰি মাহ মানৰ পিচত অনিতা সম্পূৰ্ণ সুস্থ হৈ আমেৰিকাৰ পৰা ঘূৰি আহিল। অন্ততঃ মই পৰীক্ষা কৰি অনিতাৰ কোনো মানসিক বিকৃতি বা দুৰ্বলতা থকাৰ চিন নাপালো। এই চাৰি মাহৰ চিকিৎসাৰ খৰচত উদয়ৰ আৰ্থিক অৱস্থাত টনাটমি পৰিল। জমা টকাখিনি প্ৰায় শেষেই হ'ল। উদয়ৰ কাৰণে কোনো চাকৰী কৰা সম্ভৱ নহয়, ভেনে মনোবৃত্তিও নাই। সুস্থ হৈ উঠিলেও কিছুদিনৰ কাৰণে সকলো সময়তে অনিতাৰ ওপৰত দৃষ্টি বখাটোও প্ৰয়োজন। উদয়ৰ কাৰণে কলিকতাত ঘৰ ভাৰা কৰি থকা সম্ভৱ নহ'ল। ডেওঁ পৈতৃক জমিদাৰীৰ হাউলী-টোলৈকে যোৱাৰ সিদ্ধান্ত ললে। ইয়াৰ পিচত ছমাহমান আৰু মোৰ উদয়ৰ লগত দেখা-দেখি হোৱা নাই।

ইঠাৎ এদিন দুপৰীয়া উদয় মোৰ চেম্বাৰ ওলালহি। উদয়ক মই বৰ চিন্তিত আৰু উদভ্ৰান্ত যেন দেখিলো। অস্থান কৰাত অনুবিধা নহ'ল— নিশ্চয় অনিতাৰ আগৰ বোগে দেখা দিছে। উদয়ে মোক লাহে লাহে কৈ গ'ল—

উদয়ৰ কথা

বহু বছৰৰ পিচত মই মোৰ পৈতৃক হাউলীটোলৈ উভটি আহিছো। ম। দুকোৱাৰ সময়ত আহিছিলো, তাৰ পিচত অহা মনত নপৰে। দেউতাৰ দিনতে হাউলীটো বহুদিনে মেৰামত কৰিব লগা হৈছিল। জমিদাৰী যোৱাৰ পিচত মেৰামত কৰাটো প্ৰায়ই হুঠে। এক জৰাজীৰ্ণ অৱস্থাত যে

ঘৰটো দেখা পাম তাত মোৰ কোনো সন্দেহ নাছিল। ঘৰটো অৱশ্যে আমাৰ পুৰণি মালী এজনেই চোৱা-চিভা কৰি আছিল। মই মাজে-সময়ে টকা-পইচা পঠিয়াই আছিলো। কিন্তু আহি দেখিলো ঘৰটোৰ অৱস্থা আশা কৰাতকৈ বড় বেয়া। মনোযোগ দিয়া মানুহ নোহোৱা কাৰণে চাৰিওপিনে হাবি-বনে আগুৰি ধৰিছে। কোনেও বাস নকৰাৰ কাৰণে জীৱ-জন্তুৰ আশ্ৰয়ৰ স্থল হৈছে। ভেকুৰা গোছ এটা ঘৰটোৰ সৰ্বত্ৰ বিজ্ঞমান। যাঠি বছৰীয়া বুঢ়া মালী এজনে কিমাননো যত্ন লব পাৰে বাক? তথাপি চাৰিটা কোঠা বসবাসৰ কাৰণে পৰিষ্কাৰ কৰি ৰাখিছে। ঘৰটোৰ অৱস্থা দেখি মোৰ ভয় লাগি গ'ল। অনিতাই নিশ্চয় এনে পৰিবেশত থকাটো সহ্য কৰিব নোৱাৰিব। কিন্তু অনিতাই গোটেই পৰি-
 স্থিতিটো সহজভাৱে ললে। প্ৰথম ছুদিনতে অনিতাৰ বহু মানসিক পৰিবৰ্ত্তন লক্ষ্য কৰিলো। ছুই এবাৰ গুণ্‌গুণাই গান গোৱাও শুনিলো। এইয়া নিশ্চয় কলিকতাৰ ইটা আৰু কংক্ৰিটৰ পৰিবেশৰ পৰা গছ-গছনিৰ মুকলি পৰিবেশলৈ অহাৰ প্ৰভাৱ। আমাৰ জীৱন সহজ হৃদয়ত আকৌ আবদ্ধ হ'ল। অনিতাই ছবি আঁকা ইজেলখন পাতি ললে। মইও মোৰ বেহেলাখনত সুৰ দিয়া আবদ্ধ কৰিলো।

আমি আহি পোৱাৰ দুদিন পিচতে কিন্তু হৃদয়পতন ঘটিল। বাতি খাই বই উঠি হাতত এখন কিতাপ লৈ বিছনাত পৰি থাকোতেই মোৰ চিলমিলকৈ টোপনি আহিল। কিছুপৰৰ পিচত সাৰ পাই দেখো অনিতা মোৰ ওচৰত নাই। খড়ীলৈ চাই দেখো নিশা প্ৰায় বাৰ বাজিছে। মই ভয় খাই উঠিলো। দৌৰি বাহিৰলৈ আহি দেখো অনিতা বহা কোঠাত বহি আছে। কোঠাটোৰ মাজ-মজিয়াৰ মোজাইকত ডবা খেলৰ ছকৰ দৰে ছক এখন খোদাই কৰা আছে। বোধকৰো আমাৰ কোনো পূৰ্ব পুৰুষে ইয়াতে ডবা খেলি অৱসৰ বিনোদন কৰিছিল। অনিতাৰ হাতত আমাৰ ঘৰতে থকা বছৰিৰ পুৰণি এটা পিতলৰ দিলাচ। ডবা ছকখনত দিলাচটো অকোৱা পকোৱা কৰি আছে। মই বছৰসময় ধৰি পিচৰ পৰা চাই আঁহা। অনিতাই কিন্তু কথকৈ নোৱাৰে। তেওঁৰ সকলো লক্ষ্য ডবা ছকখনৰ ওপৰত। অজিতাৰ অজী-জজী দেখি এনে ভাব হ'ল যে

মাঝে মাঝে গিলাচটো অনিতাৰ ইচ্ছামতে চলি থকা নাই, কোনোবা অদৃষ্ট শক্তিয়েহে চলাই আছে। কিছুসময় চাই থাকি মই অনিতাক মাতিলো। লগে লগে তেওঁ চমকি উঠিল, হাতৰ পৰাও গিলাচটো উকৰি পৰিল। মই লাহেকৈ স্মৃতিলো—

“কি খেলখন খেলি আছা?”

অনিতাই মোৰ মুখলৈ চাই অকনো অশ্রুসিক্ত নোহোৱাকৈ কলে “মই কথা পাতি আছো।”

“কথা পাতি আছা? কাৰ লগত? ভোমাব সমুখত দেখো কোনো নাই।”

“সমুখত উপস্থিত থাকিলেহে কথা পাতিব পাৰি নেকি? তুমি প্লেমচেটৰ কথা শুনা নাই? প্লেমচেটৰ দৰে এই ডবা হুকখনৰ ওপৰতে মই গিলাচটো বৃবাই এই ঘৰৰে কোনোবা পুৰণি বাসিন্দা এজনৰ লগত কথা পাতি আছো। ভোমাবে কোনোবা পূৰ্ব-পুৰুষ হ'ব নিশ্চয়। কথাবোৰ ব'ব জমিছিল জানা। তুমি আহি মিছাতে বাধা দিলা।”

কি বলিয়ালিখন কবিতা বুলি মোৰ অনিতাক ধমক দি উঠিবৰ মন গৈছিল, কিন্তু মই তৎক্ষণাত নিজকে সংযত কৰিলো। বিজয়ে মোক অনিতাৰ প্ৰতি বলিয়ালি বা তেনেধৰণৰ অন্ধ কেতিয়াও ব্যৱহাৰ নকৰিবলৈ সান্নিধ্য কৰি দিছিল। মই কথাটো পাতলাই কলো—“কথা পতা হ'ল নহয়। এতিয়া শুবা বলা।”

অনিতা কিন্তু শুবলৈ যাবলৈ মান্তি নহ'ল। কলে—“তুমিও কথা পাতাচোন বৰ মজা পাৰা। গিলাচটো হাতত লৈ তুমি যি প্ৰশ্ন কৰিব খোজা ডবা হুকখনত তাকে লিখাৰ দৰে কৈ শুবা। তুমি গিলাচটো চুই থাকিলে আপোনা আপুনি উত্তৰটোৰে গিলাচটো বৃবি থাকিব।”

মই দেখিলো অনিতাৰ লগত তৰ্ক কৰাৰ অৰ্থ নাই। গিলাচটো হাতত লৈ ডবা হুকখনত আধৰ এটা লিখিব ধৰোতেই গিলাচটো মোৰ হাতৰ পৰা উকৰি প'ল। মোৰ এনে লাগিল যেন গিলাচটো মোৰ হাতৰ পৰা কোনোবাই টানি লৈ গ'ল। নিশ্চয় মোৰ মনৰ ভুল। গিলাচটো বোধকৰো মই ঠিকমতে ধৰা নাছিলো। অনিতা খিলখিলাই হাঁহি উঠিল।

“তোমাৰ লগত তেওঁ বোধকৰো কথা পাতিবলৈ পছন্দ নকৰে।”

মই পৰিবেশটো সহজ কৰিবলৈ কলো—“তুমি কথা পতাজন নিশ্চয় ডেকা মানুহ। তোমাৰ দৰে ধুনীয়া পাত্ৰকৰ লগত কথা নাপাতি মোৰ লগত পাতিব নে? কোননো সেইজন মোৰ ঠাইত তোমাক দখল কৰিবলৈ আহিছে?”

অনিতাই মোৰ কথাত খং খাই উঠিব বুলি ভাবিছিলো। কিন্তু নাই, অনিতাৰ মুখখন উজ্জল হৈ হৈ পৰিল।

হাঁহি হাঁহিয়ে কলে—“মানুহজন ডেকা, ধুনীয়াও। নামটো কিন্তু সোধা নহ’ল। অহাবাৰ সুধি তোমাক কম।”

মই অনিতাক লাহে লাহে আমাৰ কোঠালৈ লৈ আহিলো। গোটেই নিশা মোৰ টোপনি নাছিল। মনটোক বুজাবৰ চেষ্টা কৰিলো—গোটেইটোৱে নিশ্চয় অনিতাৰ মনৰ কল্পনা। চাৰিওপিনে হাৰি-বননিয়ে আৱৰা লোকালয়ৰ দূৰত পুৰণি জৰাজীৰ্ণ হাউলী এটাত মনলৈ এনে ধবণৰ ভাব অহাটো স্বাভাৱিক। কিন্তু মোৰ হাতৰ পৰা গিলাচটো ছিটিকি যোৱা কথাটোৱে মোক বহুখিনি বিব্রত কৰি ৰাখিলে। নিশাটো মোৰ বৰ জয়াল লাগিল।

পিচদিনা অনিতা আকৌ আগবৰ্ত্তনী অনিতা হৈ পৰিল। যোৱা নিশাৰ কথা পাহৰা যেন লাগিল। মোৰ মনৰ সন্দেহো আঁতৰিল। অনিতা বেচি সময় ছবি আঁকাতে ব্যস্ত থাকিল। মই ভাল পালো, মনটোও পাতলিল।

এনেকৈ সাত দিনমান পাৰ হ’ল, এসপ্তাহ আগতে ঘটা ঘটনাটো মই প্ৰায় পাহৰিছিলোৱেই। সিদিনা আকৌ মাজনিশা সাৰ পাই দেখো অনিতা বিছনাত নাই! নিশ্চয় ল’ৰা-ধেমালিখন কৰিবলৈ গৈছে। বহু কোঠাটোলৈ আহি দেখো অনিতা ডবা হুকখনৰ ওপৰত অলস ভৰ্ত্তী হৈ পৰি আছে—গিলাচটো হাতৰ ওচৰত। মোক দেখিয়ে তেওঁ কলে, “জানা—আজি বহু কথা হলো। নামটোও সুধিলো—উগ্ৰনাৰায়ণ। তোমাৰে পূৰ্বপুৰুষ যেতিয়া নামটো তুমি নিশ্চয় শুনিছা।”

মই চমকি উঠিলো। উগ্ৰনাৰায়ণৰ নামটোতো মোৰ একেবাৰে অপৰিচিত নহয়। অনিতাই কৈ গ’ল।

“উগ্ৰনাৰায়ণ বৰ মাজাটিক মানুহ বুজিছা। ডেকাকালত হেনো বৰ উগ্ৰ আছিল। বুঢ়া জমিদাৰৰ বৰ গ্ৰিৱ লৰাও আছিল বোলে।” অলপ লাজ লাজকৈ অনিতাই কৈ গ’ল।

“উগ্ৰনাৰায়ণে হেনো ধুনীয়া বিবাহিতা ভিৰোভা দেখিলেই জোৰকৈ হাউলীলৈ লৈ আহিছিল। প্ৰবল, প্ৰতাপী জমিদাৰৰ ইচ্ছাত বাধা দিব পাৰে কোনে? লগতে হেনো ভিৰোভাগৰাকীৰ স্বামীকো ধৰি লৈ আহিছিল আৰু তেওঁৰ লগত তবোৱালেৰে দণ্ডবুদ্ধ খেলিছিল। তবোৱাল খেলাত তেওঁ বোলে বৰ পাৰ্কেত আছিল। এজন নহয় দুজন নহয় দুজন লোকক হেনো তেওঁ এনেকৈ হত্যা কৰিছে। তুমিও যে কি আৰু বেছেলা বজাবলৈকে শিকিলা। তবোৱাল হাতত লবলৈ নিশিকিলা।”

মই সেইদিনাও অনিতাক লাহে লাহে মোৰ কোঠালৈ লৈ আহিলো। মোৰ বুকখন কপি উঠিছিল। উগ্ৰনাৰায়ণৰ নামটোতো মই ছুপুনা নহয়। অনিতাই কোৱাৰ দৰে মোৰ বুঢ়ী আইয়েও সৰুতে এদিন উগ্ৰনাৰায়ণৰ কাহিনী কৈছিল। উগ্ৰনাৰায়ণ হেনো বৰ দান্তিক আৰু গোৱাঁৰ ধৰণৰ মানুহ আছিল। এনেকৈ দুজন মানুহক হত্যা কৰাৰ পিচত নিজৰ দোষতে হেনো তেওঁৰ মৃত্যু ঘটিল। তেওঁলোকৰ ঘৰতে কাম কৰা ডেকা লাঠিয়াল এজনৰ ভিৰোভাক লৈ আহি লাঠিয়ালজনক তবোৱালৰ মূৰলৈ আহ্বান কৰিছিল। তবোৱালৰ দণ্ডবুদ্ধত উগ্ৰনাৰায়ণক পৰাজিত কৰাটো সম্ভৱ নহ’লহেঁতেন। লাঠিয়ালজনো একে জমিদাৰৰ লাঠিয়ালহে। উগ্ৰনাৰায়ণে তবোৱালেৰে আক্ৰমণ কৰিবলৈ নোপাওঁতেই লাঠিয়ালজনে পলকতে লাঠি তুলি বিটো মাৰ সোধালে তাত তেওঁৰ মূৰৰ লাওঁখোলা ভাঙি গ’ল। লাঠিয়ালজনে লগে লগে যি পলাল কোনেও আৰু পিচত বিচাৰি নাপালে। উগ্ৰনাৰায়ণ বেচি সময় বাচি থকা নাছিল। কিন্তু মৰাৰ আগতে হেনো কৈ গৈছিল। ‘সি মোক অস্তায় কৈ মাৰিছে। মই তাক শুলাই নেৰো, প্ৰতিশোধ লয়।’ উগ্ৰনাৰায়ণৰ শৱ সংকাৰো হাউলীটোৰ কিছু দূৰতে কৰা হৈছিল। বুঢ়া জমিদাৰে সেই ঠাইত স্মৃতি হিচাবে এটা সৰু ঘৰ সাজি দিছিল। সেই ঘৰৰ ইটাৰ টুকুৰা আজিও দেখা পোৱা যায়।

উগ্ৰনাৰায়ণৰ কথা বাক অনিতাই জানিলে কেনেকৈ? উগ্ৰনাৰায়ণ

মৰাৰটো আজি বহু বছৰ পাৰ হৈ গ'ল। বৃটী আইয়েভো উগ্ৰনাৰায়ণৰ কাহিনীটো গাঁৱ নে মিছা নে কিম্বদন্তী ঠিক মতে কব নোৱাৰিছিল। মইতো অনিতাক এই কাহিনী কোনোদিনে কোৱা নাছিলো। হয়তো বুঢ়া মালীয়ে কব পাৰে। নাইবা ঘৰৰ কামত সহায় কৰিবলৈ দিনত অহা ছোৱালীজনীয়ে কব পাৰে। আন কিবা উপায়েৰেও অনিতাই জানিব পাৰে। মই মনক বুজনি দিবৰ চেষ্টা কৰিব ধৰিলো। কিন্তু বাৰে বাৰে মনটো শঙ্কাই আগুৰি ধৰিলে। অশৰীৰী কিবা এটা শক্তিৰ প্ৰভাৱৰ কবলত যেন আমি ছয়ো পৰিছো। সেইদিনাই ঠিক কৰিলো এই ঠাই এৰি গৈ আকৌ কলিকতাত থিতাপি লম।

পিচদিনা পুৱাই কলিকতালৈ আহি বিজয়ক কথাটো কলো। বিজয়ে অকল কথাটো উকুৱাইয়ে নিদিলে, মোক উপলুঙাও কৰিলে—কুৰি শতিকাৰ ডেকা ল'ৰা হৈ মই এইবোৰ বিশ্বাস কৰিছো বুলি। মই ভবাৰ দৰে বিজয়েও মালীয়ে নাইবা ছোৱালীজনীয়ে উগ্ৰনাৰায়ণৰ কথা কোৱাৰ সম্ভাৱনাকে উল্লুৱিয়ালে। মই বাতিপুৱাই কিন্তু ছয়োকে কথাটো স্মৃতি আহিছিলো। ছোৱালীজনীয়েতো নামটো শুনাই নাই। মালীজনেও ভেনে কোনো কথা কোৱা নাই বুলি মোৰ আগত শপত খালে। বিজয় কিন্তু মালীজনৰ কথা মানিবলৈ মান্তি নহ'ল। বৰক ওলোটাই মোক প্ৰশ্ন কৰিলে, মালীজনে কলেও কথাটো স্বীকাৰ কৰিব নেকি? মালীয়েওটো অনিতাৰ মানসিক অৱস্থাৰ কথা জানে। মই সম্পূৰ্ণৰূপে পতিয়ন নগলেও ভাবিলো বিজয়ৰ কথাত যুক্তি নথকা নহয়। মই কলিকতাত ঘৰ নিবিচাৰি হাউলীটোলৈ উভতি আহিলো।

পিচদিনাৰ পৰা মই অনিতাৰ বহু পৰিবৰ্তন লক্ষ্য কৰিলো। প্ৰথম কেইদিন হাউলীটো পৰিষ্কাৰ পৰিছয় কৰাৰ যি আগ্ৰহ দেখিছিলো লাহে লাহে সি নাইকীয়া হোৱা যেন লাগিল। বাতিপুৱাৰ পৰা ইজেলখন লৈ ছবি ঝাঁকতে ব্যস্ত থাকে। মই ভালেই পাইছিলো। ছবি ঝাঁকাত ব্যস্ত থাকিলে অন্ততঃ ঘনত বলিয়ালি ভাববোৰে ঠাই নাপাব। কিন্তু গধূলি হলেই যেন অনিতাৰ কিৰ এটা হয়। সাজ-সজ্জা কৰাত ব্যস্ত হৈ পৰে। এনেদৰে হলে একো আপত্তি কৰিবলগীয়া নাথাকিলেহেঁতেন।

যিকোনো গাভৰুৱে প্ৰসাধনেৰে নিজকে সুন্দৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰাটো স্বাভাৱিক। কিন্তু অনিতাৰ চুলি সজোৱাৰ আৰু শাৰী পিন্ধাৰ ধৰণটোত বহু পৰিবৰ্তন দেখা গ'ল। অনিতাই সাধাৰণতে হাত নথকা ব্ৰাউজ পিন্ধি ভাল পাইছিল। কিন্তু এতিয়া তেওঁ হাত থকা লেচ্ লগোৱা ব্ৰাউজ পিন্ধিবলৈ আবদ্ধ কৰিল। সাজ-সজ্জাৰ ধৰণকণৰ পৰা এনে লাগিল যেন তেওঁ এশ বছৰ পিচুৱাই যাব বিচাৰিছে। এদিন ধেমালি কৰা দি তেওঁক সুধিলো।

“তোমাৰ দেখো টাইলৰ সম্পূৰ্ণ পৰিবৰ্তন ঘটিছে?” অনিতাৰ উত্তৰত মই চমকি উঠিলো—“উগ্ৰনাবায়ণে কৈছে মোক হেনো এনেকৈ শাৰী পিন্ধিলে আৰু চুলি বান্ধিলেহে ভাল দেখি তুমিতো মোক এইবিলাক কথা নোকোৱাই।

মই পাগল হৈ যাম নেকি বাক।

কথাবোৰ লাহে লাহে মোৰ অসহ্য হৈ আহিল। অনিতাই যিখন ছবি আঁকি আছিল সেইখন এদিন মোক দেখুৱালে। ইমান ধুনীয়া আৰু জীৱন্ত ছবি অনিতাই আগেয়ে আঁকা মনত নপৰে। ছবিখন মোৰ অলপ চিনাকী চিনাকী যেন লাগিল। সাজ-পাৰত পুৰণি জমিদাৰ বংশৰ ডেকা এজনহে যেন। ছবিখন কাৰ অনিতাক সুধিলো। তেওঁ উত্তৰ দিলে—“উগ্ৰনাবায়ণৰ’। মই আৰু সহ্য কৰিব নোৱাৰিলো। অনিতাক বেয়াকৈয়ে কিবা কিবি কলো।

সেই দিনটো সোমবাৰ আছিল মই মোৰ কোঠাত অকলে শুই আছিলো। অনিতা মোৰ ওচৰলৈ অহা নাই। বহু নিশালৈকে নহা দেখি বহা কোঠাটোলৈ গৈ দেখো অনিতা ডবা হুকখনৰ ওপৰতে শুই আছে। গাত কাপোৰৰ লাগ-বাছ নাই। দেখিলে এনে হে লাগে যেন কাবোৰাৰ বুকুৰ মাজতহে শুই আছে। মই একো নমতাকৈ মোৰ বিচনালৈ উভটি আহিলো। অলপ পিচত অনিতা আহি মোৰ ওচৰত শুই পৰিল। অনিতাক অসহ্য ক্লান্ত যেন লাগিছিল, কাবোৰাৰ ওচৰত নিজকে সম্পূৰ্ণভাবে বিলাই দিছে যেন মোৰ কাষত শুইছে। মই বোৱা সপ্তাহটো ধৰি অনিতাক বুজাবৰ চেষ্টা কৰিছো এইদৰে কল্পনাত

উৰি কুৰিলে আত্মৰাৱ দুয়োৰে কাৰো লাভ নহয় । কিন্তু তেওঁ কোনো
 কথা শুনিবৰ কাৰণে শ্ৰদ্ধত নহ'ল । অনিতাৰ কাৰণে উগ্ৰনাৰায়ণ বন্ধনা
 নহয়, সম্পূৰ্ণ বাস্তৱ । মোক তেওঁ ইমান দূৰলৈ কৈছে যে উগ্ৰনাৰায়ণৰ
 হেনো মোৰ ওপৰত বৰ হিংসা—কোনোবা দিনা মোক দণ্ডযুদ্ধলৈ আহ্বান
 কৰি মোক পৰাজিত কৰিব । মোৰ নিজৰে ভয় লাগিছে । এই পোটেই-
 বোৰ বলিয়ালি বুলি উৰাই দিবৰ চেষ্টা কৰিও মই এতিয়া অনুভৱ কৰিছো
 অনিতা এক অশৰীৰী আত্মাৰ কবলত পৰিছে । উগ্ৰনাৰায়ণৰ অতৃপ্ত আত্মাই
 হাউলীটোত আজিও নিজৰ অধিকাৰ সাব্যস্ত কৰি ৰাখিছে । অনিতা তেওঁৰ
 লালসাৰ বলি হৈছে । মোৰ এনেও অনুভৱ হৈছে বিপদৰ জাল এখনে
 যেন লাহে লাহে মোক আৱৰি ধৰি আহিছে । মই বুজিছো এই হাউলীটোত
 আক আমি থকা উচিত নহয় । অনিতাক হুই এবাৰ কলিকতাত গৈ
 থকাৰ কথা কৈছো । কিন্তু কথাটো তেওঁ শুনিবই নোখোজে । তথাপিও
 মই আজি ঠিক কৰিছো অনিতাক জোৰ কৈ হলেও, আৰ্থিক কষ্ট সহ্য
 কৰিও কলিকতাত সৰু ঘৰ এটা লৈ থাকিব লাগিব । এই দুৰ্জয় আতঙ্ক
 আৰু মই সহিব নোৱাৰো । ঘৰ বিচৰা আৰু অনিতাৰ অৱস্থাটো সম্পৰ্কে
 আলোচনা কৰা, এই দুয়োটা উদ্দেশ্যলৈ পুৱাই মই কলিকতালৈ ওলাব
 লাগিব ।

ডঃ বিজয় বানার্জীৰ কথা

হুপৰীয়া ভাত-পানী খাই উঠি অলপ জিৱনি লৈছোহে । বাতিপুৱাৰ
 পৰা দেহাবত বোগীৰ অসহ্যৰ ভিৰ । অকণো আহৰিকৈ পোৱা নাই ।
 ভাবিছো হুপৰীয়া আৰু কাৰো লগত দেখা নকৰো । এনেতে হুবহুকৈ
 উদয় ওলালহি । উদয়ৰ এই কেইদিনতে বহু পৰিৱৰ্ত্তন লক্ষ্য কৰিলো ।
 চকুৰ কোণত ক'লা দাগ, মুখত ক্লান্তিৰ স্পষ্ট চাপ । উদয়ে আহিলে
 অনিতা আৰু উগ্ৰনাৰায়ণৰ পোটেই ঘটনাটো বিবৰি কলে । কলিকতালৈ
 মোক লগ ধৰাৰ লগতে ঘৰ বিচাৰি অহাৰ কথাও কলে । কিন্তু লগ
 বুজিলেইভো কলিকতাত ভাড়া ঘৰ বিচাৰি পোৱা নাযায় । তাতে টকাৰ
 প্ৰশ্নও আছে । তথাপি হুই এটা থকাৰ সন্ধান হেনো পাইছে । হুই

তিনি সপ্তাহৰ ভিতৰত পাব পাৰে। মই উদয়ক অৰ্ধেক নহবলৈ কলো।
 অনিত্যৰ মানসিক আৰু শাৰীৰিক পৰিবৰ্তন যে পৰিবেশৰ ফলাফল বুজাবলৈ
 যত্ন কৰিলো। কলিকতাত ডাঙৰ-দীঘল হোৱা পাতক এগৰাকীয়ে মানসিক
 বোগত ভোগাব পিচত চহৰৰ বহু পৰিবেশৰ পৰা গৈ সম্পূৰ্ণ বেলেগ পৰিবেশত
 এটা বছৰিন পৰিভ্ৰমত হাউলীত আশ্ৰয় ললে কলুনাই বিভিন্ন ধৰণৰ
 বহন বুলোৱাটো একো অস্বাভাৱিক নহয়। ডাক্তাৰী-শাস্ত্ৰত এনে বহু কেচৰ
 বিৱৰণ আছে। কিন্তু মোৰ চিন্তাৰ ডাঙৰ কাৰণ হ'ল যে কেৱল অনিত্যই
 নহয় উদয়ও এই পৰিবৰ্তনৰ চিকাৰ হৈছে। উদয়ে ঘটনাটো অনিত্যৰ
 মনৰ বিভ্ৰম বুলি স্বীকাৰ কৰিব নোখোজে। বাবে বাবে উগ্ৰনাৰায়ণৰ
 অতৃপ্ত অশ্বৰীৰী আশ্বাৰ প্ৰভাৱৰ কথা মোক কলে। মই বুজিলো এতিয়া
 এজন বোগীৰ ঠাইত মই ছন্দন বোগীৰ চিকিৎসা কৰিব লাগিব। মাহুহে
 কিবা এটা বিশ্বাস কৰিলে কেৱল সূক্তি তৰ্কৰে বা জোৰকৈ ডাক গুচোৱাটো
 সম্ভৱ নহয়। উদয়ে মোক বৰ জোৰকৈ ধৰিলে মই তেওঁৰ লগত যাব
 লাগে। আজি সোমবাৰ কাৰণে নিশা অনিত্য নিশ্চয় উগ্ৰনাৰায়ণৰ
 কবললৈ আহিব। মই নিজে গৈ অনিত্যৰ পৰিবৰ্তন চাব লাগে। যাব
 পাবিলে ভাল পালোহেঁতেন। কিন্তু গধূলি কেবাটাও কেচৰ এপইন্টমেন্ট
 দিয়া আছে। পিচদিনা ছটা ডাক্তৰ অপাৰেচনো আছে। সেইবাবে বোৱাটো
 সম্ভৱ নহয়। এনগেজ্‌মেণ্ট ডায়েৰীখন চাই দেখিলো বৃহস্পতিবাৰে মোৰ
 বিশেষ বোগীৰ ভিৰ নাই। সেইদিনা যাম বুলি মই উদয়ক এতিয়াকৈ দিলো।
 উদয়ে যোৱাৰ সময়ত মোক এটা বৰ আচৰিত অনুবোধ কৰি গ'ল।
 উদয়ৰ যদি কিবা হয় মই যেন অনিত্যৰ অভিভাৱক হিচাবে সম্পূৰ্ণ
 দায়িত্ব লওঁ। মই হাঁহি কথাটো পাতলাই দিবৰ চেষ্টা কৰিলো। কিন্তু
 উদয়ে কথাটো মোৰ দৰে সহজ ভাৱে লবলৈ মান্তি নহ'ল। তেওঁৰ
 বৃত্তা হলে তেওঁৰ পত্নী মানসিক বোগাক্ৰান্ত হোৱা কাৰণে মইয়ে আইনগত
 অভিভাৱক হিচাবে সকলো অধিকাৰ পায় বুলি এখন কাগজত লিখি মোৰ
 হাতত দিলে। কাগজখন মই কালি পেলাব খুজিছিলো। কিন্তু ভাবিলো
 যদি এই ধৰণে লিখিয়ে উদয়ে শাস্তি পায় তেন্তে মই তাত আপত্তি
 কৰো কিয়। উদয়ৰ যাবলৈ একেবাৰে ইচ্ছা নাছিল। কিন্তু মই বেনেটকয়ে

হওক বৃহস্পতিবাবে যায় বুলি কৈ পঠিয়াই দিলো। গোটেই কথাটো যে উদয় আৰু অনিতাৰ মানসিক ভাৱ মোৰ কোনো সন্দেহ নাছিল। ভাস্কৰ হিচাবে এনে মানসিক প্ৰতিক্ৰিয়াৰ কেচ প্ৰায়ে চিকিৎসা কৰিবলগীয়া হয়। আমাৰ কাৰণে এনে ঘটনা অস্বাভাৱিক নহয়।

উদয়ৰ অজ্ঞবোধ বাখি সেইদিনাই যদি গলোহেঁতেন তেনেহলে হয়তো ঘটনাটোৰ এনে শোকাবহ পৰিণতি নহ'লহেঁতেন। পিচদিনাই বুঢ়া মালীজনৰ পৰা টেলিগ্ৰাম এখন পালো—উদয়ৰ দুৰ্ঘটনাত মৃত্যু হৈছে, মই ততাতৈয়াকৈ যাব লাগে। বোগীৰ জঞ্জালবোৰ মাৰি উদয়হঁতৰ গাওঁ পাওঁগৈ মানে গধূলি হ'ল। মালীৰ পৰা গোটেই ঘটনাটো শুনিলো। সিদিনা গধূলি উদয় আহি ঘৰ পোৱাৰ পিচতে উদয়ৰ লগত অনিতাৰ তৰ্কাতৰ্কি হয়। অনিতা সেইদিনা ৰাতি উদয়ৰ কোঠালৈ যোৱা নাই। উদয়ও খঙত নিজৰ কোঠাত শুই থাকিলগৈ। উদয়ৰ বৰ্ঠ ইন্দ্ৰিয়ই বোধকৰো কিবা বিপদৰ আগজাননী দিছিল। অনিতাক আগে পিচে কোঠাটোত অকলে থাকিবলৈ দিলেও উদয়ে সিদিনা বুঢ়া মালীক বহা কোঠাটোৰ বাহিৰৰ বাৰান্দাতে পৰ দি থাকিবলৈ কলে। মাজনিশা মালীয়ে দেখিলে অনিতাই “বৰা মইও যাব খবিতো” বুলি চোতালেৰে দৌৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে। মালীৰ এনে লাগিল কোনোবাই যেন অনিতাক মাতি মাতি আগে আগে গৈ আছে। বাখা দিবলৈ চেষ্টা কৰিলেও “বৰা ইমান বেগাই নাযাবাচোন, মই ইমান দৌৰিব নোৱাৰো” বুলি অনিতাই হাবিৰ পিনে দৌৰি আগবাঢ়ি গ'ল। মালীয়ে গৈ উদয়ক খবৰ দিয়ে মানে অনিতা বহুদূৰ আগুৱাই গৈছে। উদয়ে অনিতাৰ পিচ ললে। উদয়ৰ লগত ভাল মিলাৰ নোৱাৰি মালী পিচুৱাই পৰিল। এনেদৰে কিছুদূৰ আগবাঢ়ি মালীয়ে এঠাইত দেখিলে উদয় মাটিত পৰি আছে আৰু মূৰত বেয়াতৈ আঘাত পাইছে। যি ঠাইত উগ্ৰনাৰায়ণৰ সমাধি সজা হৈছিল সেই ঠাইতে উদয় পৰি আছে। বুঢ়াই কোনোমতে উদয়ক ঘৰলৈ লৈ আহিল। কিন্তু ঘৰ পোৱাৰ অলপ পিচতে উদয়ে শ্বাস হেৰুৱালে। অনিতা ঘৰলৈ উভটি আহি উগ্ৰনাৰায়ণৰ ছবিখনৰ সমুখত বহি হৈ আছে। মাকে মাকে মাথো চিঞৰি আছে—“তেওঁ কাকো ভাল নাপায়। মাথো দতমুখ কৰি প্ৰতিকন্দীক

হত্যা কৰিহে ভাল পায়।” ইয়াৰ বাহিৰে অনিভাৰ কোনো বাহুজীৱন নাই।

মই যেতিয়া গৈ পাওঁ তেতিয়াও অনিভাই এখন ছবিৰ আগত বহি ফুণাৰ দৃষ্টিৰে ছবিখনলৈ চাই এই কথাবোৰেই কৈ আছিল। উদয়ৰ দেহ তেতিয়াও ওচৰৰ সৰু চহৰখনৰ পৰা পোষ্টমণ্টেম হৈ অহা নাই। সেয়ে উদয়ৰ শৱদেহ আনিবৰ কাৰণে মই চহৰৰ হস্পিভাললৈ গলো। হস্পিভালৰ ডাক্তৰে তাত মোক এটা বৰ আচৰিত কথা কলে। উদয়ৰ মূৰৰ আঘাতটো হেনো কোনো চোকা অস্ত্ৰৰে কৰা আঘাতৰ দৰে। কোনো ইটা বা শিলাখণ্ডত লাগি হোৱা আঘাত নহয় যেন লাগে। মোৰ মনটোৱে অৱশ্যে এই ঘটনাটোৰ এটা সহজ উদ্ভৱ বিচাৰি পালে। অনিভাই উৎসাহাৱণৰ কাহিনী কববাত শুনিছিল আৰু তেওঁৰ অৱচেতন মনত ইয়াৰ বাককৈ প্ৰভাৱ পৰিছিল। হাউলীটোৰ আৰু ইয়াৰ চৌপাশৰ নিৰ্জন পৰিবেশে উদয় আৰু অনিভাৰ মনত এক বহুসময় ভাৱ সৃষ্টি কৰিছিল।

কাহিনীটো যদি ইয়াতে শেষ হ’লহেঁতেন মই ভাল পালোহেঁতেন। মোৰ মনতো কোনো সন্দেহৰ ঠাই নাথাকিলহেঁতেন। কিন্তু সি নহ’ল। মনৰ ভাবসাম্য হেৰুৱাই পেলোৱা অনিভাৰ চিকিৎসাৰ দায়িত্ব মইয়ে লবলগীয়া হ’ল। অনিভা আৰু হাউলীটোলৈ উভটি যোৱাৰ প্ৰশ্ন হুঠে। অনিভাৰ চিকিৎসাৰ খৰচ আছে। উদয়ৰো কোনো উদ্ভৱাধিকাৰী নাই। হাউলীটো বেচি পেলোৱাটোকে ঠিক কৰিলো। গ্ৰাহকো ওলাল - হাউলীটোৰ দখল দিবৰ কাৰণে মই গ্ৰাহকৰ লগত তালৈ আৰু এবাৰ যাবলগীয়া হ’ল। হাউলীটোৰ মালী থকা কোঠাটোৰ ওচৰৰে কোঠা এটা বহুদিনৰ লাম লাৰুৰে ভৰি আছিল। মামৰে থকা তলাটো ভাঙি বেতিয়া আহি ভিতৰ সোমাত বহুদিনৰ বন্ধ পোহৰ এটা নাকত লাগিলহি। চাৰিওপিনে ধূলিৰ ভাঠ ভৰণে ভৰি আছে। কিমানদিনৰে কোঠাটো বন্ধ হৈ আছে তাৰ নিশ্চয় হিচাপ নাই। পুৰণি বাচন-বৰ্তন, কাঠৰ সা-পঁজুলি আৰু ইটো সিটোৰে কোঠাটো ভৰা। কোঠাটোৰ বন্ধবোৰ বাহিৰ উলিওৱাত এখন ছবিত মোৰ চকু পৰিল। মই চমকি উঠিলো। ধূনীয়া কাঠৰ ফ্ৰেমত আইনা লগোৱা ছবি এখন। বহু দিনৰ ধূলি জোকাৰি এই ছবিখন

চালো। অনিতাই অঁকা ছবিখনৰ লগত এইখন ছবি ছবছ একে। চুলিব
 তাঁজ, চকুৰ চাৱনি, পোচাকৰ কাপোৰৰ বঙ সকলো একে। ছবিখনৰ
 তলত থকা নাম এটাৰ কেইটামান আখৰ পঢ়িব নোৱাৰা হৈছে। তথাপি
 নামটো যে উগ্ৰনাৰায়ণ বৃজাত অনুবিধা নহ'ল। ছবিখনৰ সোঁহাত আৰু
 বাওঁহাত দুয়োপিনে তাৰিখ আৰু বাৰ লিখা আছে। অল্পষ্ট হলও
 বাওঁহাতে লিখা বাৰটো যে সোমবাৰ ধৰিব পাৰিলো। বাৰটো নিশ্চয়
 উগ্ৰনাৰায়ণৰ মৃত্যুৰ বাৰ হ'ব। উগ্ৰনাৰায়ণৰ এইখন ছবি যে অনিতাই
 দেখা নাই সেইটো ধুকপ। কাৰণ কোঠাটোত বহুদিনৰ পৰা কোনো সোমোৱা
 নাই বুলি মই নিশ্চিত। গোটেই হাউলীটো তন্ন তন্নকৈ চোৱাৰ পিচতো উগ্ৰ-
 নাৰায়ণৰ আন কোনো ছবি মোৰ চকুত নপৰিল। অনিতাৰ লগত নিয়া
 বস্তুবোৰৰ মাজতো তেনে কোনো ছবি নাই। বুঢ়া মালীয়েও এনে ছবি
 কাছানিও কতো দেখা নাই—অনিতাই অঁকা ছবিখনতে প্ৰথমবাৰৰ কাৰণে উগ্ৰ-
 নাৰায়ণৰ মুখখন দেখিছে। অনিতাই বাক উগ্ৰনাৰায়ণৰ ছবিখন আঁকিলে
 কেনেকৈ? মোৰ ডাক্তৰী আৰু বিশ্লেষণকাৰী মনটোৱে ইয়াৰ কেনো উত্তৰ
 বিচাৰি নাপালে। বৈজ্ঞানিক চিন্তাধাৰাৰে কাহিনীটোৰ এটা দিশৰে মাত্ৰ
 উত্তৰ বিচাৰি উলিয়ালেইতো নহ'ব। সকলো কেইটা প্ৰশ্নৰ উত্তৰ বিচাৰি
 পাব লাগিব। মোৰ মনটো সেয়েহে বৰ অশান্ত হৈ আছে। উদয় আৰু
 অনিতাৰ ওপৰত এক অশৰীৰী আত্মাৰ প্ৰভাৱ মই উলাই কাবব নোৱাৰা
 হৈছো। এইবিলাক কথা বিশ্বাস কৰিলে জানো মানসিক ৰোগৰ চিকিৎসা
 কৰা সম্ভৱ। সেইকাৰণেই আপোনলোকক কাহিনীটো কৈছো। কোনোবাই
 যদি কিবা উত্তৰ বিচাৰি পায় অল্পগ্ৰহ কৰি মোৰ লগত ব্যক্তিগতভাৱে
 ৰোগাযোগ কৰিব আৰু সেইটো সম্ভৱ নহলে এখন চিঠিৰেই আপোনাৰ
 কথাখিনি মোক জনাব। অল্পগ্ৰহ কৰি যেনে'তনে জনাব।

— X —

দুৰ্ঘটনা

গৌতমৰ মনটো আজি বৰ ভাল। ভাল লাগিবৰ কথাই। সাত লাখ টকাৰ অৰ্ডাৰ এটা পালে কাৰ বাক ভাল লাগিব। এই অৰ্ডাৰটো হাত কৰিবলৈ কম চেষ্টা কৰিবলগীয়া হৈছে নে। যোৱা চাৰি মাহে কিমানবাৰ যে চিলঙলৈ অহা যোৱা কৰিলে। গৌতমে তাৰ হিচাব পাহৰিলে। আজি-কালি চৰকাৰী কাৰ্যালয়বোৰো যে চলে আক। সাধাৰণ এটা কাইল মন্ত্ৰীৰ পৰা তলৰ কৰ্মচাৰীজনলৈ আৰু কৰ্মচাৰীজনৰ পৰা মন্ত্ৰীলৈ ইমানবাৰ অহা-যোৱা কৰাৰ কাৰণ গৌতমে আজিও বুজিব নোৱাৰিলে। চাৰি মাহ আগেয়ে এই অৰ্ডাৰটো গৌতমক দিয়াৰ সিদ্ধান্ত কলেজীয়া বন্ধু মন্ত্ৰীগৰাকীয়ে লৈছিল। কিন্তু মন্ত্ৰীয়ে দিওঁ বুলিলেইতো নহব, চৰকাৰী মোহৰ থকা অৰ্ডাৰৰ কাগজখন হাতত নপৰালৈকে সকলো মিছা। সেইখনৰ কাৰণে গৌতমে কম টাকুৰি খুঁৱি খুঁৱি গৈছে নে?

গৌতমে স্বাস্থ্য বিভাগৰ সা-সংলগ্ন যোগানৰ কাম সৰু-সুৰাকৈ আৰম্ভ কৰি এতিয়া হুই এটা ডাঙৰ অৰ্ডাৰ পাকলৈ আৰম্ভ কৰিছে। আজিৰ এই অৰ্ডাৰটো এতিয়ালৈকে পোৱা আটাইতকৈ ডাঙৰ অৰ্ডাৰ। চৰকাৰী মহলত এবাৰ প্ৰৱেশ কৰিব পৰিলে আঙুৱাই যোৱাৰ সুৰঙাটো গৌতমে বিচাৰি পাব। সেইখিনি কিম্বাস নিজৰ ওপৰত আছে।

বৰাপানীৰ ওচৰ পাই গৌতমে মটৰ চাইকেলখনৰ গতিবেগ অলপ কমাই দিলে। চেপ্টেম্বৰ মাহৰ চিলঙৰ বতৰ, বতাহৰ কোবত গৌতমে অলপ জাব জাব অস্থিত কৰিছিল। বৰাপানীৰ অকোৱা-পকোৱা বাতৰীটোত বেগেৰে মটৰ চাইকেল চলোৱাৰ বিপদো আছে। মটৰ চাইকেলখন তেওঁৰ বহুদিনৰ নিৰ্ভৰযোগ্য সঙ্গী। এইখনেৰেই অলপখ ইফুৰ পৰা সিফুৰলৈ, চিলঙলৈ তেওঁ অহা যোৱা কৰে।

বৰাপানীৰ অকোৱা-পকোৱা বাস্তাখিনি পাৰ হোৱাৰ পিচত গৌতমে চাইকেলখনৰ গতিবেগ আকৌ বঢ়াই দিলে। অলপ আগৰ ঠাণ্ডা ভাবটো এতিয়া নাইকীয়া হ'ব ধৰিছে, গৌতমৰ অলপ টোপনিৰ ভাবো আহিছে। টোপনিৰ ভাব নহ'বই কিয়—যোৱা কেইদিন কম ঘূৰাঘূৰি হৈছে নে। আজিও চলপুৱাতে গুৱাহাটী এৰিছে। গোটেই দিনটো অকণমানো অবসৰ পোৱা নাই।

গৌতমক চেৰাই এখন গাড়ী বেগেৰে পাৰ হৈ গ'ল। তেওঁ তেতিয়াহে অনুভৱ কৰিলে আজি বাটত গাড়ীৰ সংখ্যা বৰ কম। আন্দোলনৰ কাৰণে মানুহে আজিকালি গুৱাহাটী দিনৰ পোহৰতে পাবলৈ বিচাৰে। গুৱাহাটীতো বাতি মানুহ বৰ কমেই বাহিৰলৈ ওলায়। গৌতমে সোনকালে চিলঙ এৰিব পাবিলে ভাল পালেহেঁতেন। কিন্তু অৰ্ডাৰটো হাতত পৰোতে পৰোতে প্ৰায় পাঁচ বাজিল। অৰ্ডাৰটো পোৱাৰ পিচত অফিচৰ কেৰাণী আৰু টাইপিষ্টজনক ড্ৰিংক্‌চৰ বাবে অনুৰোধ নকৰাটো অসৌজন্যমুচক হ'ব বুলি ভাবিলে। নিজৰ স্বাৰ্থৰ বাতিবটো অৱশ্যে গৌতমে তেওঁলোকক ড্ৰিংক্‌চৰ টেবুললৈ নিব বিচাৰে। এবাৰ মদৰ টেবুলত আপোন হৈ ল'ব পাবিলে কাম আদায় কৰাতো সহজ হৈ পৰে। গৌতমেও যে ছপেগ ধোৱা নাই এনে নহয়। কিন্তু এপেগ ছপেগে গৌতমক একো কৰিব নোৱাৰে।

পিচপিনৰ পৰা অহা হেডলাইটৰ পোহৰত গৌতমে গম পালে এখন গাড়ী বৰ বেগাই পিচৰ পৰা আহি আছে। গৌতম বাস্তাৰ নিজৰ দাঁতিতে আছে। তথাপি আৰু দাঁতিলৈ মটৰ চাইকেলখন লৈ গ'ল—গতিবেগো কমালে। তীব্ৰবেগে গাড়ীখনে প্ৰায় তেওঁক চুই কাৰেদি পাৰ হ'ল। মটৰ চাইকেলখন বাস্তাৰ দাঁতিলৈ নানিলে বিপদেই আছিল। এক মুহূৰ্ত্তৰ কাৰণে গাড়ীখনৰ আৰোহী দুজনক গৌতমে দেখিলে। গাড়ীখন এগৰাকী গাভৰুৱে চলাইছে। ডেকাজন গাভৰু গৰাকীৰ গাত আউজি থকা যেন লাগিল। ক'ত বাক গাড়ীখন আৰু আৰোহী দুজনক দেখিছিল—গৌতমে স্নানত পেলাবৰ বস্তু কৰিলে। এয়া, গৌতমইতে ড্ৰিংক কৰা ছোটেল-খন্তে দেখোন গাড়ীখন আছিল। তখনৰ টেবুলতে ড্ৰিংক লৈ থকা

কম বয়সীয়া ডেকা আৰু গাংক গৰাকীলৈও মনত পৰিল। পাৰ হৈ বোৱা গাড়ীখন নিশ্চয় সেইখনেই হ'ব। গাড়ীখনে গৌতমৰ পুৰণা মটৰ-চাইকেলখনক যেন উপলুঙা কৰিছে গ'ল। এই শীত শীত লগা সক্ৰিয় অকলশৰীয়া গৌতমে ডেকা-গাড়ীকহাল একেলগে ধকাটোও বেন সহ কৰিব নোৱাৰিলে। তেওঁৰ বৰ খং উঠিল। ঠিক কৰিলে এইবাৰ অৰ্ডাৰ টকাটো হাতত পৰিলে এখন চেকেণ্ড হেণ্ড গাড়ী কিনিব। লগৰ কেবাজনো বন্ধুৱেভো ইতিমধ্যে গাড়ী কিনিছেই।

সমুখৰ বাস্তাটোত সম্পূৰ্ণভাবে মনোনিৱেশ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিও গৌতমে খঙ দমাৰ নোৱাৰিলে। কোনোবাই তেওঁক পিচ পেলাই আগুৱাই যাব সেইটো গৌতমে কোনোদিনেই সহ কৰিব নোৱাৰে। তেওঁ মটৰ চাইকেলখনৰ গতি বেগ বঢ়াই দিলে। কিন্তু কিৱেটখন ইতিমধ্যে বহু আগুৱাই গৈছে। গৌতমে বুজিলে কিৱেটখনক লগ ধৰাটো অসম্ভৱ। লগে লগে তেওঁ মটৰ চাইকেলখনৰ স্পিড্ কমাই আনিলে। বুকু পকেটত হাত দি এবাৰ অৰ্ডাৰ কাগজখন ঠিকে আছে নে নাই চাই ললে। কাগজখনত হাত লগাব লগে লগে মনটো ভাল লাগিল।

গৌতম নংপো পালেহি। নংপোৰ প্ৰায়বোৰ দোকান-পোহাৰ বন্ধ হৈছে। গুৱাহাটীৰ পিনৰ পৰা অহা ট্ৰাক দুখন বৈ আছে। তেওঁ চাহ খোৱা ইচ্ছাবে সদায়ে খোৱা দোকানখনৰ আগতে মটৰ চাইকেলখন বহালে, কিন্তু দোকানত ভৰি দিয়াৰ আগতে বৈ গ'ল। ভিতৰত ডেকা-গাড়ীক হালে অস্তবল ভাবে চাহ খাই আছে। গৌতমৰ তেতিয়াহে অলপ দূৰত ধকা কিৱেটখনত চকু পৰিল। তেওঁৰ মন খং আৰু বিবক্তিত ভৰি পৰিল। সিহঁত দুয়োৱে আকৌ নতুন গাড়ীখনেৰে পুৰণি মটৰ-চাইকেলখনক পিচ পেলাই যাব সেই কথা ভাবি চাহ খোৱাৰ ইচ্ছাটো বাদ দিলে। ডেকা-গাড়ীকহালে চাহ খাই উঠাৰ আগতে গৌতমে বহুদূৰ আগুৱাই বোৱাৰ সংকল্প ললে।

কিন্তু অলপ দূৰ বেগাই আহিলেও পিচৰ ডোখৰত গৌতমে মটৰ-চাইকেলখনৰ গতিবেগ কমাবলৈ বাধ্য হ'ল। চিলঙ-গুৱাহাটী বাজাৰৰ সকলো-ডকৈ অকোৱা-পকোৱা ঠাই এইখিনি। বাস্তাৰ' ভাৰবোৰ সাৱধানভাবে

অতিক্রম নকবিলে বিপদ আছে । গৌতমে কিমান বাৰ যে চিলঙলৈ অহা-যোৱা কৰিছে তাৰ হিচাপ নাই । সদায় আপে পিচে দুই এখন গাড়ী লগ পায় । কেতিয়াবা মটৰ-চাইকেলৰ সঙ্গী দুই একজনকো পোৱা যায় । আজিৰ অকলশৰীয়া পৰিবেশটোত গৌতমে বৰ অস্থিতি অলুভৱ কৰিলে । এইয়া যেন এক বিপদৰ আগজাননীহে ।

গৌতমৰ বহু দূৰৰ পৰা অহা গাড়ীৰ শব্দ কাণত পৰিল । অকোৱা পকোৱা বাস্তাত পিচফালে উভটি চোৱা সম্ভৱ নহল । অলপ পিচতে তীব্ৰ বেগেৰে ফিয়েটখন তেওঁৰ কাষেৰে পাৰ হৈ গ'ল । গাড়ীখন গাভৰু গৰাকীয়েই চলাইছে । ডেকাজনে গৌতমক হাত বাউলি দি গ'ল । গৌতমে কথাটো সহ্য কৰিব নোৱাৰিলে । খঙতে তেওঁ মটৰ-চাইকেলখনৰ বেগ বঢ়াই দিলে । এক জোকাৰণিৰে সৈতে মটৰ-চাইকেলখন আগুৱাই গৈ ফিয়েটখনৰ ওচৰ চাপিলগৈ । হৰ্ণ দিয়া স্বত্বেও গাড়ীখনে কিন্তু মটৰ চাইকেলখনক কাষ নিদিলে । গৌতমৰ তেতিয়া জেদ্ চাপিছে । ডেকা-গাভৰুহালৰ উদ্ধতালি তেওঁৰ সহ্য নহ'ল । সুকণ্ডা উলিয়াই এইবাৰ প্ৰচণ্ড বেগেৰে তেওঁ ফিয়েটখনক চেবাই গ'ল । কিন্তু অলপ পিচতে তেওঁ অলুভৱ কৰিলে অকোৱা পকোৱা বাস্তাত এই বলিয়ালিখন কৰাটো ঠিক হোৱা নাই । পূৰণা মটৰ-চাইকেল এখনেৰে নতুন ফিয়েট গাড়ী এখনৰ লগত খেল খেলাটো মূৰ্খামিৰ বাহিৰে একো নহয় । মটৰ-চাইকেলখন লাহে লাহে চলাই সমুখৰ হেয়াৰ-পিন বেণ্ডটো যোগাযোগ কৰাত তেওঁ মনোনিবেশ কৰিলে ।

গৌতমে হঠাত অলুভৱ কৰিলে ফিয়েটখন পিচফালে তেওঁৰ নিচেই কাষ চাপিছে । নিজকে বচাবলৈ তেওঁ মটৰ-চাইকেলখন বিহান পাবে দাঁতিলৈ লৈ গ'ল । কিন্তু তথাপিও দুৰ্ঘটনাটোৰ হাত সাৰিব নোৱাৰিলে । তীব্ৰ-বেগে অহা ফিয়েটখনৰ সমুখৰ বাম্পাৰডালৰ খুন্দাত গৌতমে মটৰ-চাইকেলখনেৰে সৈতে শূন্যত উপঙি পৰা যেন অলুভৱ কৰিলে । তেওঁৰ হাতৰ পৰা মটৰ-চাইকেলখন শব্দ কৰি কৰি ডঙলৈ বাগৰি পৰিল । তাৰ পিচত কিছুময়ৰ গৌতমে একো কৰ নোৱাৰে ।

লাহে লাহে চেতনা ঘূৰি অহাত মৌডৰে দেখিলে তেওঁ ওপৰলৈ সুখ

কবি পৰি আছে। গছৰ পাতবোৰৰ মাজেৰে মুকলি আকাশখন আঙ
পূৰ্ণিমাৰ জোনটো তেওঁৰ চকুত পৰিল। এনে লাগিল যেন জোনটো তেওঁৰ
একেবাৰে ওচৰত। গৌতমে উঠিব গৈ অসহ্য যন্ত্ৰণাত চিঞৰি উঠিল।
শৰীৰটো অকণো লৰাব নোৱাৰিলে। ভৰি দুখন আৰু নৌহাতখন সম্পূৰ্ণ
অক্ষম। গৌতমে বুজিলে তেওঁ বেয়াকৈ আঘাত পাইছে—থুব বেয়াকৈ।
কেবাঠাইতো নিশ্চয় হাড় ভাঙিছে। বুকুৰ ভিতৰৰ কোনো এক গভীৰ
ঠাইত তীব্ৰ বিষ অনুভৱ কৰিলে। গৌতম সেই ঠাইতে অলৰ অচৰ
হৈ পৰি ব'ল। তেওঁৰ অলপ আগৰ ঘটনাবোৰ, দুৰ্ঘটনাৰ দৃশ্যটো মনলৈ
আছিল। দুৰ্ঘটনাটোৰ কাৰণে কিয়েটখনেই সম্পূৰ্ণ দায়ী। তেওঁতো
বাস্তৱ একেবাৰে দাঁতিলৈয়ে আহিছিল। গাড়ীখনে নিজৰ ফালেদি যোৱা
হলে দুৰ্ঘটনাটো নঘটিলাইহেঁতেন। ডেকা-গাভৰু হালৰ ওপৰত উঠা তেওঁৰ
প্ৰচণ্ড খঙৰ কথা মনত পৰিল। তেওঁৰ মনত এতিয়া অৱশ্যে কোনো
খং বা বিৰক্তিব ভাৱ নাই। গৌতমে অনুভৱ কৰিলে যেন যুত্বাৱে তেওঁক
লাহে লাহে আকাৱালি লব ধৰিছে। জীৱন-যুত্বাৰ শেষ মুহূৰ্ত্তত মানুহে
নিশ্চয় দৈনন্দিন জীৱনৰ অনুভূতিবোৰৰ ওপৰলৈ উঠে। তীব্ৰ যন্ত্ৰণাৰ
মাজতো সেই কাৰণেই বোধকৰো তেওঁৰ অনুভৱত এক প্ৰশান্তিৰ ভাৱে
ঠাই লৈছে।

এনেতে ডেকা-গাভৰু হালৰ মাত গৌতমৰ কাণত পৰিল। গৌতমৰ
ভাৱ হ'ল মটৰ-চাইকেলখনৰ লগত খুন্দা খাই গাড়ীখন নিশ্চয় অচল হৈ
পৰিছে। পিচমুহূৰ্ত্ততে ভাবিলে নাই গাড়ীখন বেয়া নহবও পাৰে। তেওঁক
সহায় কৰিবৰ কাৰণেই ছাত্ৰা বিচাৰি আহিব পাৰে। সেইটোৱেতো স্বাভাৱিক।

“মানুহজন নিশ্চয় ডললৈ বাগৰি গৈছে।” ডেকাজনে গাভৰুগৰাকীক
উদ্দেশ্য কৰি কোৱা কথাৰো গৌতমে শুনিলে। তেওঁৰ ইচ্ছা হ'ল চিঞৰি
ছয়কৈ ওচৰলৈ মাতে। ডেকা-গাভৰু হালে নিশ্চয় তেওঁক সহায় কৰিব।
কিন্তু কিয় জানো লগে লগে এক বুজাব নোৱাৰা ভয়ৰ ভাৱে গৌতমক
আঙৰি ধৰিলে। সিহঁতে সহায় কৰিব জানো! তেওঁৰ ভাৱ হ'ল সিহঁত
ছয়ো যেন বৰ স্বাৰ্থপৰ। ডেকা-গাভৰু হাললৈ গৌতমৰ ভৱ লাগিল।
ভৱ লগাব হয়তো কোনো বুজি নাই। কিন্তু—

“মাহুহজন ইমান তললৈ পৰি গৈছে যেতিয়া নিশ্চয় বাচি থাকিব নোৱাৰে। তেওঁক আৰু বিচাৰি কি হব। তাতোকৈ ইয়াৰ পৰা সোনকালে যোৱাটোৱে ভাল হব” গাভৰুগৰাকীৰ কথাৰেইবাবে গৌতমৰ অনুমান যে ভুল হোৱা নাই তাৰ প্ৰমাণ দিলে। ডেকাজন কিন্তু গাভৰুগৰাকীৰ কথাত মান্তি নহ’ল।

“বৰা। মাহুহজনক এনেকৈ এৰি গ’লে বিপদ বেচিহে হব। আমাৰ গাড়ীখনৰ বাষ্পাৰডাল বেয়াকৈ ভাঙিছে। পুলিচে ছৰ্ঘটনাৰ অনুসন্ধান কৰিবই আৰু আমাৰ গাড়ীখন ছৰ্ঘটনাত জড়িত থকা কথাটোও প্ৰকাশ পাবই। মাহুহজনৰ কি হৈছে নোচোৱাকৈ ইয়াৰ পৰা পলাই গলে পিচলৈ বহু প্ৰশ্নৰ সম্মুখীন হব লাগিব।

“তেতিয়া হলে কৰিবা কি?” গাভৰুগৰাকীয়ে সুধিলে। “গাড়ীত এটা টৰ্ট আছে নহয়। ব’লা লৈ আহোঁগৈ। তললৈ নামি গৈ বিচাৰি চাওঁ। মাহুহজন নিশ্চয় বেচি দূৰত পৰা নাই।”

ছুয়ো নিশ্চয় টৰ্টটো আনিবলৈ গ’ল। অলপ সময় কোনো শব্দ নাই। নিস্তকতা আৰু নিঃসঙ্গতাৰ ভয় আৰু অসহ্য বিষত গৌতমৰ গাটো জ্বিকাৰ খাই উঠিল। তেওঁৰ মুখ, মৌহাত, ছয়োখন ভৰি আৰু বুকুৰ ভিতৰত বুজাব নোৱাৰা ঠাইত অসহ্য যন্ত্ৰণা। এনেতে খোজৰ শব্দ গৌতমৰ কাণত পৰিল। ছুই এটা সৰু শিল বাগৰি তেওঁৰ গাৰ কাষেৰে পাব হৈ গ’ল। সিহঁত ছুয়ো নিশ্চয় তেওঁক বিচাৰি আহিছে। গৌতমে চিঞৰি তেওঁ পৰি থকা ঠাইডোখৰৰ সঙ্কেত দিব পাৰিলেহেঁতেন। কিন্তু তেওঁ মনে মনে সিহঁত অহালৈ অপেক্ষা কৰি থাকিল।

ইঠাৎ চকুত পোহৰ পৰাত গৌতমৰ চকু ছটা সুন্দৰ খাই গ’ল। সুখখন বুৰাবলৈ বন্ধ কৰিলে। কিন্তু সমগ্ৰ শৰীৰ যেন তেওঁৰ অসাৰ হৈ গৈছে। গৌতমে ডেকা-গাভৰু হালৰ পিনে চাই ব’ল।

গাভৰুগৰাকীয়ে প্ৰথমে মাত লগালে। “মাহুহজন বাচি আছে। উঃ বৰা।”

ডেকাজনে এটাবাৰ হাঁহনী গৌতমে ক’ত আঘাত পাইছে চাবলৈ চেষ্টা কৰিলে। চকুৰ পৰা টৰ্টৰ পোহৰ আঁতৰ হোৱাত গৌতমে সকাহ পোৱা

যেন পালে। প্ৰথমবাৰৰ কাৰণে তেওঁ ছয়কো ওচৰৰ পৰা ভাঙকৈ ল'কা কৰিলে। ছয়কজন কমবয়সীয়া। হয়তো অলপতে বিয়া হৈছে।' বিয়া নহ'বও পাৰে। আজি-কালিৰ ডেকা-গাভৰু। কব নোৱাৰি। গাভৰু-গৰাকীৰ কথাত ভয়ৰ ভাব আছে, কিন্তু কোনো সহানুভূতিৰ চিন নাই।

ডেকাজনে এইবাৰ গৌতমৰ কাষলৈ চাপৰি লুখিলে, “তোমাৰ ক'ত ক'ত লাগিছে বাক ?”

“গোটেই শৰীৰতে। বুকুৰ ভিতৰতো বৰ বেয়াকৈ আঘাত পাইছে। মই আৰু বচাব কোনো আশা নাই।” কথাবাৰ কৈয়েই গৌতমে অহুস্তৰ কৰিলে তেওঁ যেন বৰ ভুল কৰিলে।

গাভৰুগৰাকী এইবাৰ ভয়ত চিঞৰি উঠিল—“মাহুহজন হেনো আৰু নাবাচে। আমি এতিয়া কি কৰিম। আমি ইয়াৰ পৰা ওচি যাওঁ বলা।

“ওচি যাওঁ বুলি গলেইটো নহ'ব। আমি পুলিচক খবৰ দিয়াটো উচিত হ'ব। নহলে পিচত পুলিচে আমাক জগবীয়া কৰিব পাৰে। আমি ইয়াতে অপেক্ষা কৰিব লাগিব। গুৱাহাটীলৈ হওক বা চিলঙলৈ হওক এইকালেৰে অলপ সময়ৰ ভিতৰত গাড়ী যাবই। সেই গাড়ীতে আমি খবৰ পঠিয়াব পাৰিম।” ডেকা-গাভৰু হালৰ কথাৰ ধৰণৰ পৰা এনে লাগিল যেন সিহঁতে গৌতমৰ উপস্থিতি ইতিমধ্যে পাহৰিয়ে গৈছে নতুবা মৰা বুলিয়ে ধৰি লৈছে।

“পুলিচক খবৰ দিয়াৰ কথাটো কৈছা। কিন্তু পুলিচে আমাক একো নকৰোতা ?” গাভৰুগৰাকীয়ে ভয়ত বিহ্বল হৈ ক'লে।

“পুলিচে আমাক কি কৰিব পাৰে।” হুৰ্ঘটনাটো ঘটাই। মাথো পুলিচক পডিয়ন নিয়াৰ লাগিব মাহুহজনৰ ভুলতে ঘটনাটো ঘটিছে। তুমি গাড়ী চলোৱা বুলি কিন্তু ঘৃণাকৰণে হুলিয়াবা। মনত বাৰিবা গাড়ী নই চলাইছিলো।”

ডেকা-গাভৰু হালৰ ভুলতে হুৰ্ঘটনাটো ঘটিব আৰু ছয়ো গৌতমকে জগবীয়া কৰিব সেইটো তেওঁৰ সহ্য নহ'ল। গাভৰুগৰাকীৰ নিশ্চয় গাড়ী চলোৱাৰ লাইচেন্স নাই নহলে ডেকাজনে গাড়ী চলোৱা বুলি ক'ব পাতি লব কিয় ?

“হুৰ্ঘটনাটো মোৰ দোষত হোৱা নাই। মোৰ ওপৰত দোষ জালিবা কিয় ?” গৌতমে অক্লান্ত কৰিলে যুঁজৰ আগমুহূৰ্তত তেওঁ যে অপৰাধী নহয় সেইটো সাব্যস্ত কৰা উচিত।

“কিয়, তুমি প্ৰচণ্ড বেগেৰে আমাক পিচ পেলাই পাব হৈ যোৱা নাছিল। জানো ?” ডেকাজনে নিজৰ সমৰ্থনত যুক্তি ডাঙি ধৰিবৰ চেষ্টা কৰিলে।

“মই পিছ পেলাই গৈছিলো সঁচা। সেইটো কোনো অপৰাধ হ'ব নোৱাৰে। কিন্তু হুৰ্ঘটনা ঘটা সময়ত মটৰ-চাইকেলখন মোৰ সম্পূৰ্ণ নিয়ন্ত্ৰণত আছিল, আৰু মই মোৰ দাঁতিতে আছিলো। তাতেকৈ ডাঙৰ কথা গাড়ীখন তুমি চলোৱা নাই। এওঁ চলাইছিল। তোমাৰ গাড়ী চলোৱাৰ লাইচেন্স নিশ্চয় নাই।” গাভৰুগৰাকীলৈ লক্ষ্য কৰি গৌতমে ক'লে।

গাভৰুগৰাকীয়ে ভয়ত কঁপি উঠিছে গৌতমে অনুমান কৰিব পাৰিলে। ডেকাজনৰ হাতত ধৰি কঁপা কঁপা মাতৰে তেওঁ কৈ উঠিল, “এতিয়া মোৰ কি হ'ব বাক ? মই এনেকৈ চিলঙলৈ আহিব খোজা নাছিলো। তুমিহে মোক এই বিপদত পেলালা। পুলিচে কথাবোৰ জানিলে কম সৰ্বনাশ হ'বনে ?”

এক বুজাব নোৱাৰা প্ৰচণ্ড খঙত গৌতমে শৰীৰৰ সকলো যন্ত্ৰণা পাহৰি গ'ল। ইহঁত দুয়োটাৰ ভুলতে তেওঁ মৰিব ওলাইছে। ডাক্তৰৰ সহায় পালে হয়তো বাচিবও পাবে। কিন্তু তেওঁৰ প্ৰতি কোনোজনৰে লক্ষ্য নাই। দুয়োজন সম্পূৰ্ণ নিজক লৈয়ে ব্যস্ত। খঙতে তেওঁ চিঞৰি উঠিল।

“পুলিচে কি কৰিব অনুমান কৰিব পৰা নাই নেকি ? তোমালোক দুয়ো জেললৈ যাব লাগিব। হুৰ্ঘটনাটোৰ কাৰণেও আৰু লাইচেন্স নোহোৱাকৈ গাড়ী চলোৱাৰ কাৰণেও। এনে ঘটনাৰ শাস্তিও য'ব কম নহয়।” কথাবোৰ কোৱাৰ লগে লগে এক অসহ্য বেদনাই গৌতমৰ শৰীৰ অৱশ্য কৰি পেলালে। গৌতমে বুজিলে যুঁজৰে তেওঁক ওচৰৰ পৰা হাতবাউল দি মাতিছে। তেওঁৰ আৰু বোঁহ সময় নাই।

গাভৰুগৰাকীয়ে এইবাব চিঞৰি উঠিল—“এই বাস্তৱজনে কোৱা কথা সঁচা

নেকি ? মই জেললৈ যাব লাগিব নেকি ? তুমি কি চাই আছা কিবা এটা ক'বা ।”

ডেকাজনৰ চকুৱে মুখে এইবাব এক নৈবাশ্ৰুজনক উন্নততাৰ ভাব জাগি উঠিল। তেওঁ লাহে লাহে কলে, “এই মানুহজনে এইবোৰ কথা পুলিচক কলে আমাৰ দুয়োৰে বৰ বিপদ হ'ব। এইবোৰ কথা যাতে ক'ব নোৱাৰে তাৰ কাৰণে কিবা এটা ক'বা প্ৰয়োজন।”

“কি ক'বো, আমি কি ক'বিব পাৰো। অলপ সময়ৰ ভিতৰতে নিশ্চয় এইকালেদি কোনোবা গাড়ী যাব। দুৰ্ঘটনা হোৱা গম পাই মানুহ তললৈ নামি আহিব। তেতিয়া সকলো কথা প্ৰকাশ পাব।”

“ব'বা ইমান হতাশ হ'ব নালাগে। চাওঁ এইকালে আছা।” ডেকাজনে এইবাব গাভৰুগৰাকীক অলপ দূৰলৈ আঁতৰাই লৈ গ'ল।

“কোৱা কি ভাবিছা ?” অলপ ছুৰত কথা পাতিলেও গাভৰুগৰাকীৰ মাত গৌতমৰ কাণলৈ আহিল।

“মানুহজন বাচি থাকিলে পুলিচক এইবোৰ কথা ক'বই আৰু তেতিয়া আমাৰ দুয়োৰে বন্ধা নাই। কিন্তু মানুহজনৰ মৃত্যু হলে তেওঁৰ দোৰতে দুৰ্ঘটনাটো হোৱা বুলি চলাই দিব পাৰিম। তুমি গাড়ী চলোৱা কথাটোও কোনেও গম নাপাব।”

“কিন্তু মানুহজন মৰিব বুলি ভাবিছা কিয় ? মইতো মৰাৰ কোনো লক্ষণ দেখা নাই। আমাৰ লগত কেনেকৈ কথা পাতিছে দেখা নাই।”

“মানুহজন এনেয়ে হয়তো সোনকালে নমৰে। কিছু সময় বাচি থকাটোৱে সম্ভৱ। কিন্তু মৃত্যু ঘটোৱাতো বৰ ডাঙৰ কথা নহয়।”

গাভৰুগৰাকীয়ে ডেকাজনে কি ক'ব বিচাৰিছে প্ৰথমে একো উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰিলে। কিন্তু অলপ পিচত ডেকাজনৰ উদ্বেগটো বুজিব পাৰি তেওঁ ভয়ত চিকিৰি উঠিল, “তুমি মানুহজনক মাৰি পেলোৱাৰ কথা ভাবিছা নেকি ? তুমি বলিয়া হোৱা নাইতো ?

“ডেকাজনৰ মাতত এইবাব এক দৃঢ়সংকল্পৰ আভাষ।” মই বলিয়া হোৱা নাই। ঠিক কথাকেই কৈছো। অলপ আগতেই হওক বা পিছতেই হওক মানুহজন মৰিবই। সোনকালে মৰিলে আমি বাচিম। নহলে দুয়ো

জেললৈ বাব লাগিব। মাহুহজনে মূৰত বেয়াটক আঘাত পাইছে দেখা নাই জানো। আঘাতটো আৰু অলপ গুৰুত্ব কৰিলেই হ'ল। ছৰ্ঘটনাটো ছিটিকি পৰি আঘাত পাই মৃত্যু হোৱা বুলি সকলোৱে ধৰি লব। তুমি চিন্তা কৰিব নালাগে। মই আছো নহয়।”

গাভৰুগৰাকীয়ে কিবা কলে, কিন্তু গছৰ ডাল-পাতৰ শব্দত কি কলে গৌতমে ধৰিব নোৱাৰিলে, তেওঁ অমুমান কৰিব পাৰিলে ডেকাজনে গাভৰুগৰাকীক মাতিলে। “চাওঁ, এইকালে আহা, এইটো উঠোৱাত মোক অলপ সহায় কৰা।”

ডেকা-গাভৰু হালৰ ভৰিব শব্দ লাহে লাহে ওচৰ চাপি আহিছে। জোনৰ পোহৰত গৌতমে দেখিছে ছয়ো বেকা হৈ অতি কষ্টেৰে কিবা এটা বস্তু কঢ়িয়াই লৈ আহিছে। কঢ়িয়াই লৈ অহা বস্তুটো যে বৰ গধুৰ সেইটো সহজে অমুমান কৰিব পাৰি। সিহঁত ছয়ো লাহে লাহে আহি গৌতমৰ মূৰৰ ওচৰত থিয় হ'লহি।

গৌতমে এবাৰ চিঞৰিবৰ চেষ্টা কৰিলে। কিন্তু তেওঁৰ সমগ্ৰ মুখ-মণ্ডল যেন অসাব হৈ গৈছে। ডিঙিৰ পৰা মাত নোলাল। ছয়ো গধুৰ বস্তুটো যেন বহু সময় গৌতমৰ মূৰৰ ওপৰত ধৰি আছে তেওঁৰ ডেনে ভাব হ'ল।

জীৱনৰ শেষ মুহূৰ্ত্তকেইটাত গৌতমৰ সমগ্ৰ শৰীৰত এক গভীৰ শ্ৰেণ্ডিত ভাব খেলাই গ'ল। মৃত্যুৱেতো তেওঁক ইতিমধ্যে হাতবাউল দি মাতিছিলেই। ভাবিলে বহু সময় কষ্ট খাই মৰাতকৈ এয়েই ভাল। কিন্তু আৰ্থপৰ ডেকা-গাভৰু হালক গৌতমে কমা কৰিব নোৱাৰিলে। গধুৰ বস্তুটো মৃত পৰাৰ আগে আগে তেওঁ ভগবানক প্ৰাৰ্থনা কৰিলে—এক আচৰিত প্ৰাৰ্থনা—ছৰ্ঘটনাটোৰ ওপৰত দাঙ্গা যেন কোনো বুধিয়ক পুলিচ বিধৱাৰ ওপৰত পৰে—কোনো কৰ্মদক্ষ পুলিচ বিধৱাৰ ওপৰত।

ডিলঙৰ কিলিপিচ্ লিংডোৰ এজন কৰ্মদক্ষ আৰু বুধিয়ক পুলিচ বিধৱা বুলি নাম আছে। ব্যাতিয়ে ছৰ্ঘটনাটোৰ খবৰ পাই ঠাই জোখৰ পাৱৰি মানে পুৱত পুৰণি জুৰুকি মাৰিছে। ডেকাজনে লিংডোক ছৰ্ঘটনাটোৰ সকলো বিৱৰি কলে। মটৰ চাইকেল আবোহীজনে ডীৰ বেগে ফেৰ্ডলোকক

পাব হৈ ধাবলৈ চেষ্টা কৰোতে কেনেকৈ উকৰি পবিল ভাৱে কলে।
 নিজে সাৱধানৰে গাড়ী চলোৱাৰ কথাও কলে। কিন্তু ডেকাজনৰ কথাত
 যেন কৰবাত কিবা বিসঙ্গতি আছে ফিলিপ্‌চৰ ভেতৰে লাগিল। তেওঁ
 ঠাইখিনি ভৱ-ভৱকৈ পৰীক্ষা কৰিলে।

হৃদয়টোৰ ঠাইখিনিয়ে ফিলিপ্‌চৰ আশা কৰাতকৈও বেচি কথাকে
 ক'লে। গৌতমৰ মৃত্যু ঘটোৱা পথৰ শিলটোৰ ভেজৰ চেকুৰাতো তেওঁৰ
 চকু পবিল। তেওঁ পাহাৰ বগাই আহি ডেকা-গাভৰু হালৰ কাৰ পালেহি।
 তেওঁৰ চকুৰ কঠোৰ চাৱনিও সিহঁত ছয়ো বুজিলে কৰবাত কিবা এটা
 ভুল হৈ গ'ল ডেকাজনে ভয়ে ভয়ে স্মিলে, 'কি দেখা পালে চাব?'

ফিলিপ্‌চে ডেকাজনৰ চকুলৈ পলক নপৰাকৈ চাই থাকিল। তেওঁ
 লাহে লাহে ক'লে—“বহুদিনৰ পৰা মাটিত পৰি থকা পথৰ শিল এটাৰ
 ছটা ফাল থাকে। ওপৰৰ ফালটো বৰষুণৰ পানী পৰি আৰু তাতাহৰ
 কোবত নিকা হৈ থাকে। মাটিৰ ভলঙ থকা অংশটোত কিন্তু শেলুই থকা
 পোক পৰুৱাই আশ্ৰয় লয় আৰু ফলত ময়লা হয়। এতিয়া তোমালোক
 ছয়ো মোক অনুগ্ৰহ কৰি কবা নে মটৰ চাইকেলখনৰ পৰা উকৰি পৰি
 মাল্লুজানৰ মূৰটোৱে কেনেকৈ শিলটোৰ ওলৰ ময়লা অংশটোত থুলা
 খালেগৈ? কেনেকৈ ..?”

— X —

টোপ

সম্পূৰ্ণ নিলিগুভাবে মই এবাৰ তললৈ চালো। দুপৰীয়াৰ প্ৰথম ব'দত অলপ আগলৈকে প্ৰায় জনশূন্য হৈ থকা বাস্তাটো এতিয়া মানুহৰে ভৰি পৰিছে। অকল সেয়ে নহয় শাৰী পাতি পকুৱাৰ দৰে নতুন মানুহৰ লানি নিছিগা সোঁতে চুস্কৰ আকৰ্ষণতহে যেন আগৰ মানুহবোৰৰ লগ লাগি জনসমাবেশটোক ক্ৰমাশয়ে ডাঙৰ কৰি তুলিছে। মানুহৰ জ্বিৰত যান-বাহনৰ চলাচলো বন্ধ হৈ গৈছে। মটৰৰ হৰ্ণ, চাইকেল বিজ্জাৰ টুং-টুং শব্দই পৰিস্থিতি আৰু বিশৃঙ্খল কৰি তুলিছে। সকলোৰে চকু ওপৰৰ পিনে মোৰ ওপৰত নিবদ্ধ। ২৬ তলাৰ উচ্চতাৰ পৰা গাড়ীবোৰ পুতলা গাড়ী যেনহে দেখা পাইছো। মানুহবোৰ ভালকৈ মনিব নোৱাৰি। ইমান ওপৰত কোলাহলৰ শব্দও বঠেঠ খীন ভাবে শুনা গৈছে। উত্থাপিত তলত যে এক বিপুল উদ্বেজনা গটি উঠিছে সেইটো মই সহজে অনুমান কৰিব পাৰিছো।

এই উদ্বেজনাই মোক কিন্তু অকণো চুব পৰা নাই। মোৰ সোঁহাতৰ কিছু দূৰত থকা খিডিকীখনেৰে মূৰ ডালিয়াই এজনৰ পিছত এজনে মোৰ লগত কথা পাতিবৰ যত্ন কৰিছে। মই যি কামটো কৰিব ওলাইছো তাৰ যে কোনো অৰ্থ নাই সেই সম্পৰ্কে মোক পতিয়ন নিয়াবৰ যত্ন কৰিছে। সকলোৱে অৱশ্যে অতি সাৱধানতাবে মোৰ লগত কথা পাতিছে। মই থং কৰি কিবা এটা কৰিব লাগিলে হিতে যে বিপৰীত হব।

মই এবাৰ ভাবিবলৈ যত্ন কৰিলো—২৬ তলাৰ ওপৰৰ খিডিকীৰ বাহিৰৰ এই ঠেক ঠাইখিনিত থিয় হবৰ মোৰ কিমান সময় হ'ল বাক? নিশ্চয় আধা ঘণ্টামান হব। কেইজন মানুহে বাক মোৰ লগত কথা পাতিবলৈ যত্ন কৰি উভতি গ'ল? প্ৰথমেই যিজন আহিছিল সেইজন যে এই অফিচৰ

পিয়ন সেইটো পোছাকখোবৰ পৰা সহজে ধৰিব পাৰি। পিয়নজনে, 'আহিহে
বৰ ছটাকৈ মোক কলে, 'তুমি ডাঙৰ থিয় হৈ কি বলিয়ারালখন কৰিবলৈ
ওলাইছা?' মানুহজনৰ কথাৰ ধৰণত সঁচাকৈয়ে মোৰ খং উঠিছিল।
কঠোৰ ভাবে মইয়ো উত্তৰ দিছিলো— "২৬ ডলাৰ ওপৰত দেৱালৰ বাহিৰ
এই ডেডকুটৰ অকণমান ঠাইখিনিত মানুহ কিয় থিয় হয় সেইটো বুজাব
বুজিখিনিও তোৰ নাই নেকি? মই ইয়াৰ পৰা জাপ মাৰি মৰিম বুলি
থিয় হৈছো বৰ্বেক।" কথাযাৰ কৈয়ে মই মানুহজনৰ পৰা চকু ঘূৰাই
ভললৈ চাইছিলো। ছপৰীয়াৰ প্ৰথৰ বঁদত হুই এজন বাটকদাৰ বাহিৰে
তেতিয়া ৰাজপথ প্ৰায় শূন্য। বৰ বেগাই হুখনমান গাড়ী অহাযোৱা কৰি
আছিল। মোক কোনেও নিশ্চয় লক্ষ্য কৰা নাছিল। নহলে মানুহৰ ভিৰ
এটা নিশ্চয় চলহেঁতেন। ৰাজপথটোৰ একোণত থকা ফায়াৰ ব্ৰিগেডৰ
কাৰ্যালয়টোতো কোনো চাকলাৰ সৃষ্টি হোৱা চকুত পৰা নাছিল।

মোৰ কথাত উচপ্ খাই পিয়নজন ৰিডিকীখনৰ পৰা আঁতৰ হল।
অলপ সময়ৰ পিছতে তেওঁ আন এজন মানুহক লগত লৈ ৰিডিকীখনেৰে
ভূমুকি মাৰিলে। এইজনকো চিনিবৰ কাৰণে মোৰ কোনো অনুবিধা
নহল। এই কেবামহলীয়া অট্টালিকাটোৰ লিক্ট এখনৰ চালক এইজন।
এওঁৰ লিক্টটোৰে মই ২৬ ডলালৈ উঠি আহিছিলো। লিক্ট চলোৱা
মানুহজনে ৰিডিকীৰে মুখ উলিয়াই কলে,— "তুমি বোলে অপিয়াই ভললৈ
নামিব খুজিছা। তাতোকৈ সহজ উপায় এটা দিওঁ তুনা। ব'লা মই
তোমাক লিক্টত ভললৈ নমাই লৈ যাওঁ।" কথাখিনি কৈয়ে মানুহজনে
যেন বৰ বসাল কথা এটাহে কলে তেনে ভাৱ দেখুৱাই আশ্বাসদৰ হাঁহি
এটা মাৰিলে।

মই লিক্ট চালকজনৰ কথাৰ উত্তৰ দিয়াৰ কোনো প্ৰয়োজনবোধ
নকৰিলো। মোৰ পৰা কোনো সহাবি নাপাই পিয়নজন আৰু লিক্ট
চালকজন লাহে লাহে আঁতৰি গল।

অলপ পিছত যিজন মানুহে ৰিডিকীৰে মুখ উলিয়াই ভূমুকি মাৰিলে,
সেইজন নিশ্চয় এই মহলাত থকা কোম্পানীটোৰ এজন ডাঙৰ অফিচাৰ
হব। নিমজকৈ দাড়ি থুবোৱা মুখ, দেখাত ধুনীয়া, গাভ লিপিট খাই

পৰা চাকৰী চুট। মোক দেখিয়ে ডলডীয়া কৰ্মচাৰীক আদেশ দিয়া
ডলডী কলে, “ইয়াত থিয় হৈ কি বুৰ্জকাৰীখন কবিবলৈ ওলাইছা ?
দেখা নাই নে ইয়াৰ পৰা পৰিলে কোনো বাচিব নোৱাৰে ?”

“সেই দেখিয়েতো মই এই ঠাইডোখৰ বাচি লৈছো।” অফিচাৰজনে
আক কিবা কব খুজিছিল। কিন্তু মই তেওঁক কোনো কথা কবলৈ
সুবিধা নিদি চিঞৰি উঠিলো, “ডোমালোকে যদি মোক এনেকৈ আমনি
কৰা তেনেহলে মই এতিয়াই জাপ মাৰিম।” লগে লগে মই জাপ মাৰিবলৈ
ঘেন ওলাইছোৱেই তেনে ডলডী কৰি উঠিলো। অফিচাৰজন ততাতৈয়াকৈ
খিডিকীখনৰ পৰা আঁতৰ হল।

এইবাৰ যিখন মুখে খিডিকীৰে দেখা দিলে, সেইখন নিশ্চয় অফিচৰ
বৰ চাহাবজনৰ হ'ব। গাত দামী কাপোৰৰ চুট। কিন্তু মঙহৰ ভৰত
যেন কোটৰ বুটামকেইটা ছিঙিছে যাব। ঠুঙাৰীত মাংসৰ খাজ। আহিয়ে
গুৰু গজীৰ ভাবে কলে, “কোন তুমি, নাম কি ডোমাৰ, ইয়ালৈ কেনেকৈ
আছিলি ? তুমি এইয়া কি কবিব ওলাইছা ?”

“মোৰ নাম কি বা মই কোন, সেইটো আপোনাৰ জনাব প্ৰয়োজন
নাই।” মই লাহে লাহে উত্তৰ দিলো। “আক ঠিয়াত আহি মই কিয়
থিয় হৈছো সেইটো মই আপৰ কেইজনকটো কৈছোৱেই। মই ইয়াৰ
পৰা জাপ মাৰি আত্মহত্যা কবিব খুজিছো।”

“আত্মহত্যা কবিব খুজিছা—বলিয়া হৈছা নেকি ? তুমি কি বলিয়ালিখন
কবিব খুজিছা আকৌ এবাৰ ভাবি চোৱা।”

মই এইবাৰ খঙেৰে উত্তৰ দিলো—“সকলো ভাবি-চিন্তিয়ে মই এই
সিদ্ধান্ত লৈছো। বিবস্ত্ৰ নকৰি গুচক ইয়াৰ পৰা।”

বৰ চাহাবৰ বোধকৰো এনে উত্তৰ শুনাৰ অভ্যাস নাই। মোৰ উত্তৰ
শুনি বক্তচাপত ভুগা তেওঁৰ বঙা মুখখন আক বঙা পৰিল আক একো
নোকোৱাকৈ খিডিকীখনৰ পৰা তেওঁ আঁতৰ হ'ল।

মই আকৌ এবাৰ চাবিওকালে চকু জুৰালো। যি লেভজডোখৰত
মই থিয় হৈছো সেইখনৰ বহল ডেকফুট মানৰ বেচি নহ'ব। দীঘলে
খিডিকীৰ ডলৰ পৰা পোনে পোনে দেৱালৰ ফুৰলৈ আছে। মোৰ বাওঁহাতে

এডাল পানীৰ পাইপ । মই সেই পানীৰ পাইপডালত ধৰি বহিছোঁ । পাইপডালত ধৰি নথকা হলে ইমান সময়ে মই হয়তো পৰিয়ে গলো-
হেঁতেন । ইমান ওপৰত মাত্ৰ ডেডকুট বহল ঠাই এডোখৰত থিয় হৈ
থকাটো জানো সহজ । প্ৰথমে খিড়িকীৰে বাহিৰলৈ ওলাই আহোতেতো
মূৰটো প্ৰায় ঘূৰায়েই গৈছিল । এতিয়া অৱশ্যে ভয়ৰ ভাৱটো নাইকীয়া
হৈ গৈছে নিবাসন্ত নিস্পৃহ ভাৱ এটাই মোক আচ্ছন্ন কৰি তুলিছে । মৃত্যুৰ
সমুখত থিয় হলে বোধকৰো সকলোৰে এনেকুৱা ভাৱ হয় । মোৰ সৌ-
হাৰ প্ৰায় চুহাতমান দূৰত মই বাহিৰলৈ অহা খিড়িকীখন । বিৰিকীৰ
পৰা কোনোবাই হাতমেলি দিলেও মোক লগ নাপায় । মইও অৱশ্যে
হাতখন মোল ধৰিলে কথাটো বেলেগ হ'ব পাৰে । খিড়িকীৰে কোনেও
মোক অতৰ্কিতে ধৰিব নোৱাৰে । ওপৰৰ পৰা পৰা মাৰি ধৰাবো কোনো
বাট নাই । মোক যে কোনেও বাধা দিব নোৱাৰে সেই বিষয়ে মই নিশ্চিন্ত ।

মোৰ চকু এইবাৰ ডলৰ ৰাজপথটোলৈ গ'ল । অলপ আগলৈকে
প্ৰায় জনশূণ্য হৈ থকা ৰাজপথত এতিয়া মানুহ জমা হ'লৈ আৰম্ভ
কৰিছে । সকলোৰে চকু ওপৰত—মোৰ পিনে নিবন্ধ । ওচৰৰ ওখ ঘৰ
কেইটাৰ খিড়িকী আৰু চান্দত মানুহৰ ভিৰ । এখন খিড়িকীত টি, ডি,
কেমেৰা এটাও লগোৱা যেন লাগিছে । মই কোনো দিনেও মানুহক আকৰ্ষণ
কৰিব পৰা নাই । আজি সকলোৰে আকৰ্ষণৰ কাৰণ বুলি জানি নিজৰ
মনতে অলপ গৰ্বিয়ে অহুভৱ কৰিলো ।

ইয়াৰ পিছত যিজন মানুহে খিড়িকীৰে মুখ উলিয়ালে সেইজনৰ পাত
পুলিচ বিষয়াৰ পোছাক । তেওঁ পোনে পোনে মোৰ পিনে চাই ক'লে,
“আজ্ঞহত্যাৰ চেষ্টা কৰাটো এটা অপৰাধ বুলি তুমি নাজানা নেকি ? এনেকৈ
লবাহেমালি কৰাৰ কি অৰ্থ আছে ? তোমাৰ যদি কিবা সমস্যা আছে
সেই সম্পৰ্কে আমি আলোচনা কৰিব পাবো, সমাধানৰ উপায় উলিয়াব
পাবো । তুমি ভিডনলৈ আহা । আমি ধীৰে-স্থান্ধৰে কথাবোৰ আলো-
চনা কৰো ।”

মই এইবাৰ বিবক্ষিত চিঞৰি উঠিলো—“মোক যদি গাঁটকৈয়ে সহায়
কৰিব খুজিছে ইয়াৰ পৰা আঁতৰি যাওক । আৰু বেচি বিবক্ত কৰিলে

মই কিন্তু এতিয়াই জাপ মাৰিম। তেতিয়া মোৰ যুহুৰ বাবে আপুনিৰে দায়ী হ'ব ?”

পুলিচ বিষয়াজন চিন্তিত ভাৱে খিড়িকীৰ পৰা অঁতৰ হ'ল। কেই-মিনিটমান মোক আক কোনেও বিৰক্ত কৰা নাই। খিড়িকীখনৰ ওচৰলৈও কোনো অহা নাই। মোক লৈ কি কবিল পাৰি সেই সম্পৰ্কে নিশ্চয় ভিত্তভাৰ আলোচনা বহিছে। কিন্তু তেওঁলোক কবিল পাৰেইবা কি ? মই যি ঠাইত আছো তাত মোক কোনেও ধৰিবও নোৱাৰ। ইচ্ছা কৰা মুহূৰ্ততে মই তললৈ জাপ মাৰিব পাৰো আৰু ২৬ তলাৰ ওপৰৰ পৰা জাপ মৰা মানুহ এজনক জাল পাতিও যে বাধিব নোৱাৰি সেইটো নিশ্চয় অভিজ্ঞ লোকসকলে জানে।

এইবাৰ যিজন ডেকামানুহ খিৰিকীৰে মুখ উলিয়ালে সেইজন মানুহকো মই চিনিব পাৰিলো। মানুহজনৰ গাত ফায়াৰ ব্ৰিগেডৰ কৰ্মচাৰীৰ পোছাক। কেবাটাও ছুৰ্ঘটনাৰ পৰা মানুহক ৰক্ষা কৰাত অভিজ্ঞ কাৰণে তেওঁৰ ফটো এবাৰ নে ছবাৰ কাগজ-পত্ৰই ওলাইছে। ফায়াৰ ব্ৰিগেডৰ পৰা যে কোনোবা আহিব সেইটো মই আগেয়ে অনুমান কৰিব পাৰিছিলো। ২৬ তলাৰ ওপৰৰ পৰা জপিয়াই আত্মহত্যা কৰিব খোজা মানুহ এজনক ৰক্ষা কৰাৰ কাৰণে ৰাজপথৰ কোণতে থকা ফায়াৰ ব্ৰিগেডৰ যে সহায় লোৱা হব সেইটো অনুমান কৰিবলৈ খুব প্ৰথৰ বুদ্ধিৰ প্ৰয়োজন নহয়।

মানুহজন খিড়িকীৰে মুখখন উলিয়াই উপলুঙাৰ সুৰত কলে, “ইয়াৰ পৰা কোনোবা হেনো জাপ মাৰিবলৈ ওলাইছে। তুমিয়েই নেকি সেই বীৰ ব্যক্তিজন ? এনেকৈ জাপ মাৰি মৰাৰ চখ তোমাৰ হ'ল কিয় বাক ?”

উপলুঙাৰ সুৰত কোৱা এই কথা কেইবাবে কিন্তু মোৰ মনত কোনো প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰিলে। মই নিৰ্লিপ্ত ভাবে উত্তৰ দিলো— “মই চমকপ্ৰদ কাম কৰি ভালপাওঁ। হ'লতো ?” মই আকৌ এবাৰ তললৈ চালো। তললৈ চাবলৈ মোৰ এতিয়া আৰু ভয় নোহোৱা হ'ল। বেৰত আঙুলি পাইপৰ পৰা হাতখনো একটাই লগে। প্ৰথমছোৱাত হলে মূৰ ঘূৰাই পৰি গলোহেঁতেন। কিন্তু এতিয়া সেই ভয় নোহোৱা হৈছে। মৰিব ওলাইছোৱেই বেতিয়া যুহুক ভয় কৰাৰ প্ৰশ্ন আছে ক'ব

পৰা ? তলত মানুহৰ ভিৰ বাঢ়ি গৈছে আছে। যান-বাহনৰ সন্মিলন সম্পূৰ্ণ বন্ধ। মই যে আশ্চৰ্য্যতা কবিবৰ কাৰণে এই ঠাইত থিয় হৈছো সেই বাতৰি নিশ্চয় বিয়পি গৈছে। বিনা পইচাত এনে দৃষ্ট চোৱাৰ সুযোগ জানো সদায়ে পোৱা যায়। গতিকে মানুহৰ ভিৰ হোৱাটোৱে স্বাভাৱিক।

ফায়াৰ ব্ৰিগেডৰ কৰ্মচাৰীজনে এইবাৰ মুখত এটা চিগাৰেট আন আন এটা চিগাৰেট মোৰ পিনে আগুৱাই কলে, “চিগাৰেট এটা চলিব নেকি ?”

“ধন্যবাদ, নালাগে, মই এনেয়ে ভাল আছো।”

মানুহজনে এইবাৰ লাহে লাহে নিজকে কোৱাদি কলে—“ভালে থকাটোৱে স্বাভাৱিক। আজি বড়বটোও বৰ ভাল নহয় জানো ? এনে পৰিবেশতনো তোমাক মৰাৰ কথা চিন্তা কৰিবলৈ কিহে পাইছে ? জেমাৰ অবিহনে তোমাৰ পৰিবাৰ, তোমাৰ লৰা-ছোৱালীৰ কি হ'ব সেইটোতো তুমি এবাৰ ভবা উচিত।”

“মোৰ কোনো নাই। পৰিবাৰ, লৰা-ছোৱালী কোনো নাই। গতিকে সেই সম্পৰ্ক চিন্তা কৰাৰ কোনো প্ৰশ্নই छুটে।” মই লাহে লাহে কলো।

“অ’, কথাটো মই জনাই নাছিলো। “মানুহজনে সহানুভূতিৰ সুৰত কলে। মোৰ অৱশ্যে পৰিয়াল বুলিবলৈ বৈশী এজনী আছে। অৱশ্যে থকা নথকাই সমান বুলিয়ে ভাবিব পাৰা। গাঁৱত থাকে। কেতিয়াবা বছৰৰ মূৰত এবাৰ লগ পাওঁ। তোমাৰ জানো সঁচাকৈয়ে আপোন কোনো নাই ?”

“কৈছোৱেতো। মোৰ সংসাবত কোনো নাই। “বিয়ৰ সনে মই উত্তৰ দি মানুহজনৰ পৰা চকু আঁতৰাই সন্মুখলৈ চালো সঁচাকৈয়ে আজি মোৰ কোনো নাই। মানুহজনক অৱশ্যে মই নকলো যে ছদ্ম আপোনাক আপোন বুলিবলৈ মোৰ ছোৱালী এজনী আছিল। পৰিবাৰৰ মৃত্যুৰ পিছত কিমান কষ্ট কৰি তাইক ডাঙৰ দীক্ষা কৰিছিলো। ভাল শিক্ষা পাওক বুলি এইখন চহৰতে হোটেলত বাধিও পঢ়াইছিলো। ছদ্ম আপোনে অৱশ্যে সকলো শেষ হৈ গল। টেলিগ্ৰাম এখনে সেই জন

বিদ্যাবক খবৰটো আনিলে—মোৰ ছোৱালীজনীয়ে আত্মহত্যা কৰিলে। ইয়াৰ কাৰণ জানিবলৈ বিশেষ অনুবিধা নহল। পোষ্ট মৰ্টেমত প্ৰকাশ পালে তাই অন্তঃসত্ত্বা আছিল। লগৰ বান্ধৱীবোৰৰ পৰা গম পালে কোনে তাইৰ এনে সৰ্বনাশ কৰিলে। কিন্তু সেই কথা জানি কি হব? মানুহজনক অৱশ্যে এইবোৰ কথা নবলো। সকলো কথা জানো সকলোৱে আগত প্ৰকাশ কৰিব পাৰি?

ছোৱালীজনীৰ মৃত্যুত মোৰ জীৱনৰ প্ৰতি যিকণ মোহ আছিল সেইকণ নাইকীয়া হৈ গল। কি সতেবে মই আৰু মোৰ সৰু চহৰখনলৈ উভতি যাম? তাই অন্তঃসত্ত্বা হোৱা, আত্মহত্যা কৰাৰ বাতৰি ইতিমধ্যে তাত নিশ্চয় বিয়পি পৰিছে। সকলোৱে নিশ্চয় মোক উপলুতা আৰু অল্পকৃপাৰ দৃষ্টিৰে চাব। মোৰ কাৰণে সেইটো সৰু কৰাটো অসম্ভৱ। কালি গোটেই বাতিটো মই ট্ৰাফিকৰ কটাইছো আৰু বাতিপুৱাই এই পৰিকল্পনাটো লৈছো। এই পৰিকল্পনা মতে আজি বাতিপুৱা অফিচ খোলাৰ লগে লগে এই ওখ অট্টালিকাটোৰ ২৬ তলালৈ উঠি আহি তললৈ জাপ মাৰিবলৈ সাজু হৈছো। মই জানো মই যিদৰে ভাবিছো সেইটো ঘটিবই। মই ভবা ধৰণেই এডিয়ালৈকে সকলো ঘটনা ঘটিছে।

তলৰ বাজপথত মানুহৰ ভিৰ বাঢ়ি গৈ আছে। ওচৰৰ অট্টালিকা-বোৰৰো খিডিকী আৰু চাদত মানুহ ভৰি পৰিছে। এইখন চহৰৰ মাজপথত মানুহ মৰি পৰি থাকিলেও এখন্তেক বোৱাবো কাৰো সময় নাথাকে। কিন্তু আজি মোৰ মৃত্যু চাবলৈ ইমানবোৰ মানুহৰ সময়ৰ অভাৱ হোৱা নাই। তেওঁলোকৰ হাতত যেন অক্ষুণ্ণ সময়। নিযুত বহুৰৰ সভ্যতাৰ পিছতো অনুবিধা পালেই মানুহৰ আদম প্ৰযুক্তিবোৰ জাগি উঠা দেখিছো।

কান্ধাৰ ব্ৰিগেডৰ কৰ্মচাৰীজন অলপ সময়ৰ কাৰণে আঁতৰি গৈছিল। তেওঁ আকৌ উভাত আহিল। আহিয়েই ৰিডকীখনত বহি পৰিল। মোৰ পিনে চাই কলে, “তলৰ পৰা এপাক মাৰি আহিলো। মানুহবোৰৰ বৰ অবৈধ্য হৈ পৰিছে। এই টিকাকটা ব’দত সিহঁতক এনেকৈ কষ্ট দিয়াৰ তোমাৰ হেনো কোনো অধিকাৰ নাই। সকলোৱে ভূমি কেতিয়া জাপ মাৰা তাৰ বাবে বৰ আগ্ৰহেৰে বাট চাই আছে।”

“মই কেতিয়া আপ মাৰো সেইটো মোৰ কথা। সিহঁতৰ কাৰণে মই মৰিবলৈ ওলাইছো নেকি? মানুহবোৰে ভাবিছে কি বাক?” এওঁও খঙত মই চিঞৰি উঠিলো।

মানুহজনো এবাৰ চাৰিওপিনে গোটেই পৰিস্থিতিটো চকু বুজাই আকৌ মোলৈ লক্ষ্য কৰি কলে—“তুমি ইয়াৰ পৰা যুগুত। ভালত কেইটামান চেণ্ডেলোয়াইটো তোমাক জগিয়াবলৈ চিঞৰি আছে। কিছুমানে ক’টো লবলৈ কেমেৰা ঠিক কৰি থৈছে। শ্ৰেছৰ লোকসকলে তোমাৰ আত্মহত্যাৰ বসাল বিৱৰণ ইতিমধ্যে সাজু কৰিছে। ওচৰৰ ছাদত টি ভি. কেমেৰাটো দেখিছাই নহয়।”

“এইবোৰ মানুহনে কি বাক—? মই মৰিবলৈ ওলাইছো তাৰ কাৰণে কাৰো অলপ সহানুভূতি নাই। সকলোৱে মজা চাবলৈহে আহিছে।”

“সহানুভূতিৰ কথা বাদ দিয়া। বেচি ভাগ মানুহকেটো ধাৰণা তুমি আপ মাৰিবলৈ দেৱী কৰি সিহঁতক ইমান উৎকৰ্ষাত বখাব বা কষ্ট দিয়াৰ তোমাৰ অধিকাৰ নাই।”

“মই আপ মাৰো নে নেমাৰো সেইটো মোৰ কথা। সিহঁতৰ ভাত কি আছে বা যায়? মোৰ জীৱনৰ বিভিন্নৱৰ্ত্ত সিহঁতক বিনা পইচাই মজা লুটিবলৈ দিম বুলি ভাবিছে নেকি?”

“তুমি ঠিকেই কৈছা।” মানুহজনো এইবাৰ লাহে লাহে কলে। “তুমি মৰিবা আৰু এইবোৰ মানুহে তোমাৰ মৃত্যুক বিনা পইচাত চিনেমা চোৱাদি চাব ইয়াৰ কিবা যুক্তি আছে নেকি? তুমি মৰিব খুজিলেও সিহঁতক এসেকা দিয়াৰ কাৰণে এনেকৈ মৰাটো উচিত নহয়। ইমান সময় বৈ থকাৰ মজাটো পাওক।”

মানুহজনৰ কথাখিনিত যুক্তি নথকা নহয়। মোৰ হৃৎ-বেদনাক লৈ সকলোৱে মোক উপভূক্তা কৰিব, অহুক-পা দেখুৱাব আৰু মোৰ মৃত্যুক লৈ আনন্দ কৰিব এইটো মই হব নিশ্চয় কিয় বাক? মই এইবাৰ মানুহজনালৈ চাই কলো। “তুমি বোধকৰো ঠিকেই কৈছা, এনেকৈ মৰিবলৈ যোৱাৰ কোনো যুক্তি নাই।”

“মই ভাকেইজো তোমাক ইমান পৰে দুখাবৰ থয় কৰিছো।” মানুহজনো কলে।

“মই জাপ মৰাৰ চিন্তাটো বাদ দি খিডিকীখনৰ পিনে আগবাঢ়িবলৈ চেষ্টা কৰিলো। কিন্তু পাইপডালৰ পৰা হাতখন এৰি দিবলৈ মোৰ বৰ ভয় লাগিল। মই যেন পৰি যাম এনে ভাব হ’ল। সোঁহাতখন ৰূপালত দি চকু হুটা আঁৰ কৰি ধৰিলো।

“কি হল ?” মান্নুহাজনৰ মুখত উদ্বেগৰ চিন।

“মোৰ দেখোন খোজ দি খিডিকীখনলৈ যাবলৈ ভয় লাগিছে। পাইপ-ডালৰ পৰা হাতখন এৰি দিবলৈ টান পাইছো। অলপ মূৰটো ঘূৰোৱা যেন লাগিছে। কোনোবাই সহায় নকৰিলে যাব নোৱাৰিম যেন পাইছো। তুমি মোক অলপ ধৰিবা নেকি ?” এইবুলি কৈ মই সোঁহাতখন আগুৱাই দিলো।

মান্নুহাজন অলপ ধমকি ব’ল। তাৰ পিছত খিডিকীৰে মূৰটো যিমান পাবে উলিয়াই বাও হাতেৰে মোৰ সোঁহাতখন লগ পাবলৈ চেষ্টা কৰিলে। কিন্তু মোৰ সোঁহাতখন মেলি দিয়া সৰুও তেওঁৰ হাতৰ পৰা মোৰ হাতখন কেইইকিমান আঁতৰত ব’ল।

মান্নুহাজনে আঁকী এবাৰ পৰিবেশটোলৈ চালে। তলত হেজাৰ মান্নুহাজনৰ উৎকৰ্ষাৰ দৃষ্টি। বাতৰি কাকতৰ মান্নুহাজন, প্ৰেছ ফটোগ্ৰাফাৰ, ওচৰৰ অট্টালিকাটোৰ হাঁদৰ টি.ভি. কেমেৰাটোলৈ তেওঁৰ চকু গল। মান্নুহাজনে বোধকৰো ভাবিলে মোক বন্ধা কৰা বাতৰিটোৱে বাতৰি কাকত, টি.ভি. সকলোতে কেনে চাঞ্চল্যৰ সৃষ্টি কৰিব। কেনেকৈ তেওঁ কথাছবিৰ জনপ্ৰিয় নায়কৰ দৰে ৰূপকথাৰ নায়ক হৈ পৰিব। এইবাৰ তেওঁ খিডিকীৰে ভৰি জ্বখন ওলোৱাই সান্নাধ্যানেৰে লেড্জডোখৰত থিয় দি বাওহাতখন মোৰ পিনে আগুৱাই কলে, “তুমি মোৰ হাতখনত ধৰি লাহে লাহে আগুৱাই আহ।”

“এইবাৰ মই তেওঁৰ হাতখন সহজে ঢুকি পালো। খুব জোৰেৰে মই তেওঁৰ হাতখনত খামুচি ধৰি কৈ উঠিলো, “তুমি মোৰ ওচৰলৈ বে. এনেদৰে আহিবা সেইটো। মই জানিছিলো আৰু সেইকাৰণেই মই এই ঠাইডোখৰ বাচি লৈছিলো।”

মান্নুহাজনে মোৰ কথাত আঁক জুৰত চমকি উঠিল। মোৰ হাতখনৰ পৰা হাতখন একৱাৰলৈও চেষ্টা কৰিলে। কিন্তু মই মোৰ সবল শক্তিয়ে

ভেঙে হাতখনত ধৰি আছে। ওঠব ইচ্ছা ঠাইভেৰেও থাকোঁ নাই।
বাৰি মোৰ হাতৰ পৰা হাত একেৰাটো সজ্জা নহয়।

“তুমি কি কব বিচাৰিছা মই বুজা নাই।” খোকাখুকি মাজেৰে ভেঙে
কলে।

“বেথাক তুমি চিনি পোৱা নহয় জানো? মাত্ৰ দুদিন আগেয়ে
আত্মহত্যা কৰা মোৰ ছোৱালী বেথা। আত্মহত্যা কৰাৰ কাৰণটো তোমাক
নজনালাও হব। তাইক বিশ্বাসঘাটকতা কৰা মানুহজন কোন সেইটোওতো
তোমাক কোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই নহয় জানো?”

“মানুহজনৰ মুখত থকা গভীৰ আত্মবিশ্বাসৰ ভাৱ পলকৰ ভিতৰতে
নাইকিয়া হ'ল। এক ভয়বিহ্বল চাৱনিৰে খিড়িকীখনৰ পিনে বোৱাৰ
তেওঁ শেষ চেষ্টা কৰিলে।

কিন্তু মোৰ হাতখনে যে ভেঙে হাতখনত বজ্জকটোৰ ভাবে ধৰি আছে।
মই এইবাৰ আক নবলো। ভেঙে হাতখনত কটোৰ ভাবে ধৰি পুখুৰ্জলৈ
জপিয়াই পৰিলো। এক পলকৰ কাৰণে মোৰ এনে জাৰিল আৰি হুজুৰ
যেন শূন্যত ওপঙি আছে। ডালৰ মানুহবোৰৰ এক প্ৰচণ্ড চিংকাৰ
মোৰ কাণলৈ আহিল। বাজপখটো ক্ৰমান্বয়ে আৱাৰ ওচৰ চাপি আহিছে।
মানুহবোৰকো আগভকৈ বহু বেচি ডাঙৰ যেন দেখা গৈছে।

[বিদেশী পলক হাত]

এৱানি চিঠি

বোকাট

২৪-২-৭৮

মৰমৰ বীৰ,

বহুদিন তোমালোকৰ পৰা একো চিঠি-পত্ৰ নাপাই চিন্তিত হৈ আছো।
দেউতাৰ চুকোৱাৰ পিচৰ পৰা মোৰ দিনবোৰ যে কেবলৈ বাব ধৰিছে
তোমালোকক আক কি কম। ভাবিছিলো তোমালোকৰ মুখলৈ লগেই
বাকী দিনকেইটা কটায়। কিন্তু ভাগ্যত তাকো লিখা নাই। গুৱাহাটীৰ
পৰা অহা-বোৱা কৰা মানুহৰ পৰা বিবোৰ খবৰ পাওঁ তাৰ পৰা মনটো
আক দুৰ্বল হৈ যায়। জোৱায়ে চাকৰিটো বোৱাৰ পিচৰ পৰা পুনো,

বেচিটকৈ মদ খাবলৈ লৈছে। টকা-পইচাৰ কালৰ পৰাও ছেনো ডোমালোকৰ
বৰ টান হৈছে। মানুহবোৰে মোৰ আগত সকলোবোৰ কথা নকয়
যেন লাগে।

মই ডোমালোকৰ তাত কেইদিনমান গৈ থাকিম বুলি ভাবিছো।
মোৰো হুখ পাভলিব, তোমাৰো সহায় হব। চিঠিৰ উত্তৰ অতি সোন-
কালে দি মোৰ হুশিচিন্তা পাভলাবা বুলি আশা বাখিলো।

ইতি

তোমাৰ মা।

গুৱাহাটী

৫-৩-৭৮

পুজনীয়া মা,

তোমাৰ চিঠিখন পাই ভাল লাগিল। চিঠি দিও দিও বুলিও এটা বা আন
এটা লেঠাৰ কাৰণে দিব পৰা নাছিলো। তুমি ইমান চিন্তা বা মনোকষ্টত
দিন কটোৱা উচিত নহয়। দেউতাৰ যত্নক এতিয়া সহজ ভাৱে লব
লাগে। জন্ম-মৃত্যু এইবোৰৰ ওপৰত আমাৰ হাত নাই। সকলো ভগ-
ৱানৰ ইচ্ছা।

আমাৰ কথা মানুহে তোমাক এনেয়ে লগাইছে। চাকৰিটো যোৱাৰ
কথা এতিয়াও এওঁ সম্পূৰ্ণৰূপে গ্ৰেহৰ্ণ কৰিব পৰা নাই। পুলিচ বিভাগজনো
কোনে ভেটি নাখায়? কিন্তু গোটেই জগতটো এওঁৰ ওপৰতহে পৰিল।
অলপ দিনৰ ভিতৰত প্ৰমোচন হোৱাৰো সম্ভাৱনা আছিল। বহু ওপৰলৈ
উঠাৰ আশা আছিল। সেইবোৰকে চিন্তা কৰি ভেওঁ আজিকালি থক
পৰা নোলাগেই। তাকে লৈ মানুহে বহু কথা বটনা কৰিছে। এইবোৰ
কথা বিশ্বাস নকৰিবা।

আমাৰ টকা-পইচাৰ ৰে নাটনি হৈছে সেইটো তোমাৰ আগত লুকাই
লাভ নাই। Departmental enquiry টোৰ লিডত criminal case
টোৰ হাত সাৰিবলৈ বহু থক কৰিব লগা হ'ল। ভাগ্য ভাল চকাবে
criminal case টো নকৰাৰ সিদ্ধান্ত লগে। ভবাণি তুমি বিবেচ্য চিন্তা

কৰিব নালাগে। এওঁৰ মন ভাল হলে নিশ্চয় কিবা এটা কামৰ চেষ্টা চলাব। মইও কিবা এটা জা-বোপাব কৰাব চেষ্টাত আছো।

মই আন এটা কথাওহে এতিয়া বৰ চিন্তাত আছো। এওঁ কেইদিনমান আগেয়ে এখন বেনামী চিঠি পাইছে। কোনোবাই এওঁৰ জীৱন শেষ কৰিম বুলি ডয় দেখুৱাই চিঠিখন লিখিছে। চিঠিখন কোনে লিখিছে এওঁ অৱশ্যে ধৰিব পাবিছে। হুবহুবমান আগেয়ে গুৱাহাটীত হোৱা বেড ডকাইতিৰ ঘটনা এটা তোমাৰ মনত থাকিব পাৰ। সেই কেহটোৰ প্ৰধান আচামী বীৰ চিঙক এওঁৰে arrest কৰিছিল। জেলত বোৱাব সময়ত বীৰ চিঙে হেনো প্ৰতিজ্ঞা কৰিছিল জেলৰ পৰা ওলায়েই এওঁক এসেকা দিব। আজি কেইদিনমান আগেয়ে বীৰ চিঙ জেলৰ পৰা ওলাবোৱা বাতৰিটো কাকতে-পত্ৰে প্ৰকাশ পাইছে। মই এওঁক পুলিচক কথাটো জনাবৰ কাৰণে দিনে-ৰাতিয়ে জোৰ দি আছো। কিন্তু এওঁ জেদ ধৰিছে যি পুলিচ বিভাগে এওঁৰ ইমান অস্তায় কৰিলে সেই বিভাগৰ পৰা তেওঁ কোনো সহায় নিবিচাবে। মই বৰ ভয়ে ভয়ে আছো। এইবিলাক কাৰণত তুমি এতিয়া আহিব নালাগে। কেইদিনমান পিচত মই নিজে গৈ তোমাক লৈ আহিম। ইতি,

মৰমেৰে

বীৰ

BHUBAN,

Your last days have come I will kill you within
fourty eight hours to seven days

—Mystery killer

6. 3. 78.

গুৱাহাটী

৭-৩-৭৮

মৰমৰ সঙ্গী,

বিশেষ এটা কথাৰ বাবে তোমালৈ এইখন চিঠি লিখিছো। চিঠিখন মোৰ লিখাৰ ইচ্ছা ৰাখিল। কিন্তু জীৱন্তীৰ ক্ষেত্ৰচেনিৰ লিখিব লগা

হৈছে। চাকৰিটো এৰি দিয়াৰ পিচত লগৰ বন্ধু-স্বাক্ষৰক মুখ দেখুৱাব ইচ্ছা নোহোৱা হৈছে। সেই কাৰণেই ভোমাৰ খবৰলৈ বা অফিচলৈ গৈ কথাটো কোৱা নহ'ল। কোনও ভোমাৰ লগত এবাৰ যোগাযোগ কৰিবৰ চেষ্টা কৰিছিলো। কিন্তু ভূমি হেনো কিবা উদ্ভৱ কামত বাহিৰলৈ গৈছে।

এতিয়া কথাটোলৈ আহো। আজি কেইদিনমান আগেয়ে মোক মৃত্যুৰ ভয় দেখুৱাই ভাবুকি দিয়া চিঠি এখন পাইছিলো। চিঠিখনত মই কোনো গুৰু দিয়া নাছিলো। পুলিচ বিভাগত কাম কৰিলে বহুতৰে শত্ৰু হ'ব লগীয়া হয়। গতিকে এনে ধৰণৰ চিঠি আহেই। পুলিচৰ চাকৰি গলেও পূৰ্ণ শত্ৰুবোৰতো আছেই। তোমাকনো আক কি কম! এনে চিঠি পোৱাৰ ভোমাৰ নিজৰে অভিজ্ঞতা আছে।

কালি আগবখনৰ দৰেই টাইপ কৰা আৰু এখন চিঠি পাইছো। চিঠিখন লগতে গাখি দিছো। চিঠিখনৰ কাৰণে মই অকণো ভয় খোৱা নাই। চিঠিখন কোনে লিখিছে মই জানো। ছবছৰমান আগেয়ে যিটা চাকল্যকৰ বেঞ্চ ডকাইভিৰ কেচটো ভোমাৰ নিশ্চয় মনত আছে। সেই কেচটোৰ প্ৰধান আচামী বীৰ চিঙ আজি কেইদিনমানৰ আগেয়ে খালাচ পোৱা বুলি কাগজত পাইছো। জেললৈ যোৱাৰ সময়ত সি মোক ভাবুকি দি গৈছিল যে জেলৰ পৰা ওলায়েই সি মোক হত্যা কৰিব। Judgement টো সুনোৱাৰ দিনা যি ভয়ঙ্কৰ দৃষ্টিৰে সি মোৰ পিনে চাইছিল সেই দৃশ্য আজিও মোৰ মনত আছে। ভাবুকি দিয়াৰ কাৰণো অৱশ্যে নথকা নহয়। তাৰ পৰা confession টো আদায় কৰিবৰ কাৰণে মই যি ব্যৱস্থা লৈছিলো ভোমাৰ দৰে চিঙা পুলিচ অফিচাৰে সেইটো ল'ব নোৱাৰা। ইংৰাজীত উপন্যাসৰ দৰে সি মোক forty eight hours ত হত্যা কৰাৰ ভাবুকি দিছে অৰ্থাৎ forty শব্দটো ভুলকৈ fourty লিখিছে। সি আকৌ ইংৰাজীত ভাবুকি দিয়ে। এই চিঠিখন মই কিন্তু তোমালোকৰ পুচিল বিভাগৰ সহায় ল'বৰ কাৰণে লিখা বুলি নাভাবিবা। যি বিভাগে মোৰ ইমান অন্যাৱ কৰিছে তাৰ ওচৰত সহায় বিচাৰি মই কোনো দিনে নাযাবঁ। তোমালৈ ব্যক্তিগত বন্ধু হিচাবেহে চিঠিখন লিখিছো। বীজৰে লাগি আছে তোমালোকক জনাবই লাগে। নজনোৱা মানে খবৰ আৰু অনাৰ্জি বঢ়া। চাকৰিটো

যোৱা কথাটো মই এতিয়াও সহ্য কৰিব পৰা নাই। মই যোৱাৰ কথাটোও অলপ বাঢ়িছে। মোৰ আৰ্থিক অৱস্থাৰ কথা ভৱিষ্যতৈ জানাই। বীজৰ গহনা বিধিনি আছিল তীব্ৰ বেছি ভাগেই বিক্ৰী হৈ গ'ল। তথাপি ভাবিছো—আৰু কেইবছৰমানৰ পিচত insurance policy কেইখনমান matured হ'ব। তেতিয়া বোধকৰো কথাটো সহ্য হ'ব। বীজৰ মাকক ইয়ালৈ আনিব খোজে। মোৰ এই অৱস্থাত মই বাক কেনেকৈ আনিব দিওঁ? এইবোৰৰ কাৰণে ঘৰুৱা অশান্তিও বাঢ়ি গৈছে। দুই এদিন বীজৰ পাত হাতো উঠাইছো। মই জানো, মোৰ মোৰেই পাত। কিন্তু সকলো বুজিও একো কৰিব পৰা নাই। এইবিলাক কথা হয়তো তোমালৈ লিখা উচিত হোৱা নাই। কিন্তু বৰ্ত্তমান ধৰি কাৰো লগত খোলোচা মনেৰে কথা পাতিব পৰা নাই। তুমিয়ে একমাত্ৰ মোৰ চাকৰিটো বচাবলৈ শেৰলৈ চেষ্টা কৰিছিল। তোমাৰ কাৰণে কৌজলাৰী মোকৰ্জমাটোৰ হাত সাৰিছিলো। তোমাৰ আগত কথাবোৰ নকলে আন কাৰ আগত কম?

তুমি এতিয়াই একো কৰিব নালাগে। বীজকো কথাখিনি নকৰা। শেষৰ চিঠিখন মই বীজকো দেখুওৱা নাই। চিঠিখন দেখিলে আৰু বোচ ভয় খাব। মই মাথো তোমাক কথাটো জনোৱা বুলি কৈছো। সেই নবকৰ কীটটোক মই নিজেই বুলে পাবিম। তথাপি সহায়ৰ প্ৰয়োজন হলে নিশ্চয় তোমাক জনাম।

ইতি,
তুমি

(Confidential note to S.P. Kamrup)
(for personal eye only)

২৫/৩/৭৮
P.S.

চাব,

ভুবন হাজৰিকাৰ হত্যাকাণ্ড সম্পৰ্কে আপুনি মোৰ পৰা গোপন বিৱৰণ এটা বিচাৰিছে। হাজৰিকাৰ হত্যাকাণ্ডটোৱে পুলিচ বিভাগত কিছু চাকল্য

সৃষ্টি কৰিছে। কবিতোৱে আভাৱিক। কাৰণ জেলৰ পৰা ওলোৱা অপৰাধী
এজনে পুলিচ বিষয়া এজনক হত্যা কৰিলে সকলোৰে মনত এটা অনি-
শ্চয়তাৰ ডাৱৰ জাগিবই। বিশেষতঃ চাকৰি এৰিলেও হাজৰিকাৰ প্ৰতি
আমাৰ বিদ্ভাৱৰ সকলোৰে সহানুভূতিশূচক ভাব এটা আছিল।

ঘটনাতো সম্পৰ্কে মই বিতং তদন্ত কৰিলো। ভুবন হাজৰিকাই চাকৰিতো
এৰি দিয়াৰ পৰা বৰ মানসিক অশান্তিত ভুগি আছিল। টকা-পইচাৰ
নাটনিৰ কাৰণে চহৰৰ একোণত এটা সৰু ঘৰত থাকিবলৈ লৈছিল।
ষোৱা ১০।৩ তাৰিখে মই হাজৰিকাৰ পৰা এখন চিঠি পাইছিলো। চিঠিখন
অৱশ্যে ৭।৩।৭৮ তাৰিখেই পোষ্ট কৰিছিল। কিন্তু এটা কেচৰ তদন্তত
গুৱাহাটীৰ বাহিৰত থকাত চিঠিখন মই খোলাৰ আগেয়ে হত্যাকাণ্ডটো
হৈ যায়।

হত্যাকাণ্ডটোত কিন্তু কোনো জটিলতা নাই। অলপ দিন আগেয়ে
জেলৰ পৰা ওলোৱা বীৰ চিঙেই যে নৃশংস হত্যাকাণ্ডটোৰ কাৰণে দাৱী
ভাত কোনো সন্দেহ নাই। হাজৰিকাই নিজে বীৰ চিঙক সন্দেহ কৰিছিল
আৰু সেই সম্পৰ্কে মোলৈ লিখিছিলও। ভুবনৰ চিঠিখনৰ নকল এটা ইয়াৰ
লগতে পাঠি দিলো। আচল চিঠিখন কেচৰ ৰেকৰ্ডত থৈ দিছো। চিঠিখনৰ
পৰাই হত্যাৰ কাৰণ আদি আপুনি সকলো গম পাব।

মিছেচ হাজৰিকাই কেইমাহ মানৰ পৰা টাইপিং আৰু short hand ৰ
course এটা কৰি আছে। ঘটনাৰ দিনা গমূলিও মিছেচ হাজৰিকাই
আন দিনাৰ দৰে টাইপিং কুললৈ গৈছিল। ৭-৩০ মান বজাত ডেওঁ
উভটি আহি দেখে ডেওঁৰ স্বামী বহা কোঠাটোৰ মজিয়াত পৰি আছে।
ডেওঁক পিচৰ পৰা কোনোবাই চুৰি মাৰি হত্যা কৰিছে। মৃত্যুৰ সময়ত
হাজৰিকা মদ খাই আধা অচেতন অৱস্থাত আছিল বুলি পষ্টমৰ্টেমত
প্ৰকাশ পাইছে। চুৰিৰ এটা আধাততেই ডেওঁৰ মৃত্যু হয়। আধা
অচেতন অৱস্থাত থকাৰ কাৰণে হাজৰিকাই নিশ্চয় কোনো ধৰণৰ বাধাই
দিব নোৱাৰিলে।

মই লগে লগে গৈ বীৰ চিঙক প্ৰেস্তাব কৰোঁ। সি অৱশ্যে প্ৰথমে
মোটেই ঘটনাতো অস্বীকাৰ কৰে। আমাৰ জেৰাত পিচলৈ স্বীকাৰ কৰিবলৈ

বাধ্য হয় যে এখন চিঠি সি হাজৰিকালৈ লিখিছিল। কিন্তু যিখন চিঠি হাজৰিকাই মোলৈ পঠিয়াইছে সেইখন লিখা বুলি সি অস্বীকাৰ কৰিবৰ চেষ্টা কৰে। সি যে মিছা কথা কৈছে তাত কোনো সন্দেহ নাই। তাৰ বিৰুদ্ধে সম্পূৰ্ণ full proof কেচ এটা তৈয়াৰ কৰিবলৈ বেচি অনুবিধা নহ'ব। সকলো সাক্ষী-বাদী লোৱাৰ পিচত আপোনালৈ আক এটা বিৱৰণ পঠাম।

আপোনাৰ একান্ত বাধ্য
শ্ৰীসতীৰ বৰুৱা

পূজনীয়া মা,

গুৱাহাটী
২৫/৭/৮

ভোৱাৰ চিঠিখন পালো—জন্মতে আজৰিখিনিও। তুমি যোৱাৰ পৰা দিন নাযায় বাতি দুপুৱায় যেন হৈছিল। এতিয়া অৱশ্যে ঘনটো বহুখিনি শান্ত হৈছে। ওচৰচুবুৰীয়াৰ পৰাও যথেষ্ট সহায় পাই আছে। পুলিচ বিভাগৰ পৰাও যিমানখিনি কৰিব পাৰে কৰিবৰ চেষ্টা কৰিছে। তেওঁলোকে Insurance company ৰ লগত যোগাযোগ কৰি প্ৰথমখন policy-ৰ টকা কেইটা সোনকালে পোৱাৰ দিঙা কৰিলে। বাকী দুখন policy-ৰ টকাও অলপ দিনৰ ভিতৰতে পাম।

সেই পাতকী বীৰ চিন্তাৰ investigation টো শেষ হৈছে বুলিও মোক জনাইছে। সতীৰ বৰুৱাই কৈছে তাৰ কোনো বন্ধা নাই। কাঁচি হ'বই। অ' আৰু এটা কথা ভোমাক কোৱাই নাই। পুলিচ বিভাগতে মোক এটা চাকৰি দিছে টাইপিষ্টৰ চাকৰি। আচৰিত নহ'ব। মই এতিয়া ভালদৰেই টাইপ কৰিব পৰা হৈছে। Speed forty পাৰাইছে। অভিজ্ঞতা হলে আৰু বেগাই কৰিব পৰা হয়। তুমি যিমান সোনকালে পাবা আৰু এবাৰ আহি দাৰা। তুমি আহি থাকিলে ঘনটো জ্বাক পাতকিব। তুমি পঠোৱা আচাৰখিনি বৰ সোৱাদ লগা হৈছে।

ইতি—

ভোৱাৰ
বীৰ

সমাধান

বেছি বয়সত ধুনীয়া গাভৰু ছোৱালী বিয়া কৰালে প্ৰত্যেকজন মানুহেই বোধকৰে কেইবছৰমান পিছত একে ধৰণৰ কেইটামান প্ৰশ্নৰ সন্মুখীন হ'ব লগা হয়। আজিয়েই হওক বা কালিয়েই হওক, কোনোবা এদিন দোকমোকালিত যেতিয়া তেওঁৰ ঘৈণীয়েকক অলস ভঙ্গীত শুই থকা দেখে, তেতিয়া মানুহজনৰ মনটো ভয় আৰু সন্দেহে আগুৰি ধৰে।

তেওঁ ততাতৈয়াকৈ বাথৰুমৰ লাইটটো জ্বলাই আয়নাৰ নিজৰ মুখখন চাই নিজে আশ্বস্ত হ'বৰ যত্ন কৰে। কিন্তু আশ্বস্ত হোৱাৰ পৰিৱৰ্তে তেওঁৰ মনটো বেছি অৱসাদেৰেহে ভৰি পৰে। আয়নাৰ তেওঁ দেখা পাব মুখত কেঁচা-পকা চুলি, চকুৰ কোণত ক'লা দাগ আৰু শিথিল মাংসপেশীৰে এখন অৱসাদগ্ৰস্ত মুখ।

আয়নাৰ নিজৰ মুখখনৰ লগত ঘৈণীয়েকৰ কোমল সতেজ মুখখন তুলনা কৰাৰ পাছত মানুহজনৰ ভয় আৰু শংকাৰ ভাৱটো আৰু বোঁহ হয়। কেইবাটাও প্ৰশ্নই তেওঁক জুৰুৰি দি ধৰেহি। কোনোবা এজন ডেকাই ঘৈণীয়েকক তেওঁৰ পৰা আঁতৰাই লৈ যাব নেকি? যদি সেয়ে হয়, ডেকাজন দেখিবলৈ কেনেকুৱা হ'ব বাক? তেনেকুৱা পৰিস্থিতিত মানুহজনে নিজেই বা কি কৰিব?

বেছিভাগ মানুহৰ ক্ষেত্ৰত অৱশ্যে এই প্ৰশ্নবোৰ প্ৰশ্ন হৈয়েই বয়, প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰ বিচাৰিবলগীয়া নহয়। কাৰণ সন্দেহ কৰাৰ দৰে ভেনে কোনো ঘটনা নঘটে। কিন্তু মোৰ দৰে দুৰ্ভাগীয়া কিছুমানৰ ক্ষেত্ৰত এই সন্দেহ বাস্তৱত পৰিণত হয় আৰু ফলত প্ৰশ্নবোৰবো সন্মুখীন হ'বলগীয়া হয়।

অৱশ্যে যেতিয়া সময় আছে, তেতিয়া কেইটামান প্ৰশ্নৰ উত্তৰ এনেদৰে পোৱা যায়। ডেকাজন কোন বা কেনে হ'ব পাবে এই সম্পৰ্কে মোৰ

গুণাগুণা কৰাৰ প্ৰয়োজন নহল। ডেকাজন এই সময়ত মোৰ সন্মুখত
বহি আছে। মোৰ বৈপীৰ প্ৰায় সময়সীয়াই হ'ব। মুখখনত শিল্পীহুলত
ভাব। হাতখন কোমল, আঙুলিবোৰ দীঘল। দেখিলেই বুজিব পাৰি
ডেকাজন এজন শিল্পী। মোৰ পামঘৰৰ কোঠাটোৰ বিশৃংখল অৱস্থালৈ
বিতৰ্কাৰে চকু ফুৰাই ডেকাজনে সুধিলে—“মোক বাক এই পাণ্ডৱবৰ্জিত
ঠাইলৈ মাতি আনিছে কিয়?”

: ‘তোমাক এইখিনি অনুবিধা দিয়াৰ কাৰণে মই হুৰ্ণিত।’ —মই লাহে
লাহে উত্তৰ দিলোঁ। “কিন্তু ইয়ালৈ মাতি অনাৰ বাহিৰে মোৰ আৰু
অন্য উপায় নাছিল। মনত কিবা প্ৰশ্ন জাগিলে নাইবা কিবা সিদ্ধান্ত
জবলগীয়া হলে চহৰৰ বন্ধ পৰিবেশতকৈ এই মুকলি পৰিবেশতহে মই
সহজে শুদ্ধ উত্তৰ বিচাৰি পাওঁ। সেয়েহে তোমাক ইয়ালৈ মাতি আনিছোঁ।”

মোৰ কথাবাত ডেকাজনৰ মুখত স্পষ্ট বিৰক্তিব প্ৰতিক্ৰিয়া দেখা
পালোঁ। কোনো ভূমিকা নকৰাকৈয়ে তেওঁ কলে—“প্ৰশ্ন, উত্তৰ, সিদ্ধান্ত—
এইবোৰ আপুনি কি কৈছে? প্ৰতিমাই মোক ভাল পায়, মোক বিচাৰে।
ইয়াৰ মাজত আৰু উত্তৰ বিচাৰিবলগীয়া কি থাকিব পাৰে?”

: “সেইটোৱেইতো প্ৰশ্ন। প্ৰতিমাই—অ’। ক’ৰ পাহৰিছোৱেই, প্ৰতিমা
মোৰ বৈপীৰ নাম। —প্ৰতিমাই সঁচাকৈ তোমাক ভাল পায় জানো? সেইটো
এটা ভাবিবলগীয়া প্ৰশ্ন। কোনে জানে, আচলতে হয়তো তেওঁ তোমাক
ভালকৈ নাজানেই। তোমালোকৰ এই বন্ধুত্ব হয়তো সাময়িক আসক্তিহে।”
মোৰ সন্মুখৰে খহটা টেবুলখনত ডেকাজনৰ দীঘল আঙুলিৰে আৰু বেছি
খুনীয়া দেখা কোমল হাতখনলৈ চাই মই কলোঁ।

: “প্ৰতিমাই হয়তো ভাল পায় মাথোঁ। তোমাৰ শিল্পী প্ৰতিভাক,
হাজাৰ হাজাৰ শ্ৰোতাক মন্ত্ৰমুগ্ধ কৰিব পৰা তোমাৰ ক্ষমতাক। হয়তো
ভাল পায় মাথোঁ। তোমাৰ চেতাৰ বজোৱা এই খুনীয়া হাতখনক।”

খঙতে ডেকাজনে চিঞৰি উঠিল —“কি অবাস্তৱ চিন্তাধাৰা আপোনাৰ।”

: “হ’ব পাৰে অবাস্তৱ। কিন্তু মোৰ চিন্তাধাৰা যে অবাস্তৱ সেই
সম্পৰ্কে হ’ব সিদ্ধান্তলৈ কেনেকৈ অহা যায় বাক? ইয়াৰ উপৰিও এই
পৰিস্থিতিত মই কি কৰা উচিত সেইটোও এটা প্ৰশ্ন নহয় জানো?”

—ডেকাজনৰ মুখলৈ নোচোৱাকৈ মই লাহে লাহে কলোঁ।

: “আপুনি কি কৰা উচিত সেইটো আপুনি ভাবিব। তাৰ বাবে মোক ঈয়ালৈ মাতি আনিছে কিয় ? আৰু আপুনি কিয়ইবা কবিব পাৰে ? প্ৰতিমাই নিজেই মোৰ তালৈ অহাৰ সিদ্ধান্ত লৈছে।”

“কি কবিব পাৰোঁ ! এৰা ! কি কবিব পাৰোঁ !” —মোৰ মুখৰ পৰা যেন মাত নোলাল। এইবাৰ অলপ টানকৈয়ে মই কৈ উঠিলোঁ।

: “মই যে একো কবিব নোৱাৰোঁ সেইটো নিশ্চয় নহয়। প্ৰতিমাহ বিবাহ বিচ্ছেদৰ আবেদনত মই সন্মতি জনাব পাৰোঁ, আনহাতে এই আবেদনত মই বাধা দিবও পাৰোঁ। আমাৰ দেশত বিবাহ বিচ্ছেদ ইমান সহজ নহয়। অৱশ্যে এই ছয়োটাৰ ভিতৰত কোনটো কৰা উচিত সেই সম্পৰ্কে সিদ্ধান্ত লোৱাটো মোৰ বাবে সহজ নহয়। প্ৰতিমাই মোৰ লগত থাকিব নিবিচাৰে যেতিয়া জোৰকৈ প্ৰতিমাক বাখোৱেইবা কেনেকৈ ? কিন্তু এই বয়সত প্ৰতিমাক এৰিয়েইবা দিও কেনেকৈ ? প্ৰতিমা নাথাকিলে মোৰ যে সকলোখিনি হেৰাই যাব।”

ডেকাজনৰ মুখত মোৰ কথাৰ কোনো বিশেষ প্ৰতিক্ৰিয়াই নহ’ল। উপলব্ধিৰ সূৰত তেওঁ উত্তৰ দিলে—“সেয়া আপোনাৰ আৰু প্ৰতিমাহ সমস্যা, মোৰ তাত ভাবিবলগীয়া নাই।”

: “তোমাৰ যে একো ভাবিবলগীয়া নাই সেইটো মই বুজিছোঁ।” —ডেকাজনৰ মুখলৈ চাই মই উত্তৰ দিলোঁ।

ডেকাজনে মোৰ পৰা চকু আঁতৰাই নিলে।

মোৰ চকু লাহে লাহে গৈ ডেকাজনৰ ধুনীয়া হাত ছুখনত পবিল। হাত ছুখন তেতিয়াও সমুখত থকা থুটা টেবুলখনত অলস ভঙীত পৰি আছে। হাত ছুখনলৈ চাই মই লাহে লাহে কলোঁ—“প্ৰতিমাক হেৰুৱাটো মই কোনো বকমে সহ্য কবিব নোৱাৰোঁ। প্ৰতিমাক হেৰুৱাব লাগিলে মোৰ বি অৱস্থা হ’ব চেতাৰ বজোৱা হাত এখন হেৰুৱালে তোমাবোৰ বোন্ধকৰে। একে অৱস্থাই হ’ব।”

কথাৰাৰ ওপৰিহে ডেকাজন উচপ খাই উঠিল। হাত ছুখন তেওঁ টেবুলৰ পৰা নিজৰ কোলালৈ টানি লৈ প’ল। ডেকাজনৰ প্ৰতিক্ৰিয়া

দেখি নিজকে মোৰ অপৰাধী যেন লাগিল। মই ততাতৈয়াকৈ ক'লোঁ—
—“কথাৰাৰ কোৱাটো মোৰ উচিত হোৱা নাই। মই নতৰাকৈয়ে কৈ
পেলালোঁ। মই মাথোঁ এটা তুলনাহে কৰিছোঁ, বেয়া নাপাবা।”

ডেকাজনৰ মুখত এইবাব স্পষ্ট ঋণ আৰু ক্লান্তিৰ ছাপ। বহাৰ পৰা
ঘপকৈ উঠি তেওঁ কলে—“মোৰ আৰু সময় নাই। মই আহিলোঁ।”

: “অলপ বৰাচোন, ঋণ কৰিছা কিয় ?—পৰিবেশটো মই পাতজাবৰ
যত্ন কৰিলোঁ। তোমাৰ সময় নাই যেতিয়া মই আৰু তোমাক বহিবলৈ
নকৰ্ত্ত। চোৱাচোন, মই বাৰ কেনেকুৱা মানুহ। তোমাৰ লগত যোৱাকৰোঁ
আৰু দেখাই নহ'ব। তোমাকতো মই অন্ততঃ একাপ চাহ যাচিব
লাগিছিল। মোৰ এই পামৰৰটোত ইপিনে চাহৰ কোনো বস্তুৰুই
নাই। তোমাৰ নিশ্চয় অলপ গৰম পানী খোৱাত আপত্তি নাথাকিব।
মোৰ ইয়াত দামী বিলাতী কুঁচ আছে।”

: “নাই, নাই, নালাগে—মই আৰু নবহোঁ।”

: “তুমি নালাগে বুলি কলেই হ'বনে। মোৰ অভিজি সংকাৰ কৰাৰ
সামান্য তত্ত্বজ্ঞান নাই বুলি ভাঙিল্য কৰাৰ সুযোগ এটা তোমাক
নিদিওঁ। লেট আহ হেত্ আৱাৰ কাইনেল ড্ৰিংক বাট্ বিক'ব পাটিং।”

মই কোঠাটোৰ চুকলৈ গৈ তলৰ কোঠালৈ যাব পৰা ছৱাবখনৰ
আঙঠিটোত ধৰি ছৱাবখন দাঙিবলৈ যত্ন কৰিলোঁ, কিন্তু ছৱাবখন মোৰ
শক্তিকে মই টানি খুলিব নোৱাৰিলোঁ। ডেকাজনৰ পিনে চাই ক'লোঁ—

“চোৱাচোন বহুদিন মই এই ছৱাবখন খোলাই নাই। মোৰ মনৰ
বটলবোৰ তলৰ কোঠাটোত আছে। অলপ সহায় কৰিবা নেকি ?
পাহৰিয়েই গৈছোঁ যে মোৰ আগবঢ়বে বহুস আৰু শক্তি নাই।”

মোৰ এই অকৰ্ম্মণ্যতাত ডেকাজনৰ মোৰ প্ৰতি বেন ভাঙিল্যৰ ভাৱ
কুটি উঠিল। তেওঁ আগুৱাই আহি লোহাৰ আঙঠিটোত মোৰ হাতৰ
লগতে হাত দিলেহি।

মই এই সুযোগটোলৈকে অপেক্ষা কৰি আহিলোঁ। লগে লগে মোৰ
কোঁটৰ জেপৰ পৰা হাতকেবেয়াভাল উলিয়াই লৈ এটা চকা ডেকাজনৰ
হাতত পিন্ধাই দি আনটো চকা লোহাৰ আঙঠিটোত লগাই দিলোঁ।

বহুদিনৰ পৰা এইটো অভ্যাস কৰি আহিলোঁ। সেইকাৰণে কোনো ভুল নহ'ল। হাতখন আঙঠিটোৰ লগত বন্ধ হৈ ডেকাজন উঠিব নোৱাৰা হ'ল।

: “কি ধেমালিখন কৰিছে এইয়া।” ভয়, খঙ আৰু বিবিক্তিত ডেকাজনে চিঞৰি উঠিল—“মোক মোকলাই দিয়ক।”

মই কোনো উত্তৰ নিদিয়াটক কোঠাটোৰ আন এটা মূৰলৈ গৈ তাতে থকা টেবুল এখনৰ দেৰাজৰ পৰা চোকা দা এখন উলিয়াই হাতত ল'লোঁ। মোৰ হাতত দাখন দেখি ডেকাজনৰ প্ৰায় মুৰ্ছা যোৱা অৱস্থা। কিবা ক'ব খুজিলেও যেন মুখৰ পৰা মাত নোলায়।

ডেকাজনৰ মুখলৈ চাই মই লাহে লাহে ক'লোঁ—“ভয় নকৰিবা, মই তোমাৰ কোনো অনিষ্ট নকৰোঁ। মোক তুমি বিশ্বাস কৰিব পাৰা।”

এইবাৰ মই দাখন ডেকাজনৰ বাওঁহাতলৈ আগুৱাই দি ক'লোঁ—ধৰা এইখন”।

ডেকাজনে যেন অলপ সকাহ পালে। দাখন ডেকাজনে বাওঁহাতেৰে ধৰি পোৱা দূৰত্বলৈ ঠেলি দিলোঁ।

ডেকাজনে দাখন চুবৰ কোনো যত্ন নকৰি সেহাই সেহাই কলে—
“মোৰ বন্ধুৰাৰে কিন্তু মই ইয়ালৈ অহা কথাটো জানে। মই উভতি নগলে সিহঁতে মোক বিচাৰি ইয়ালৈ আহিব।”

: “হয়তো আহিব। কিন্তু তেওঁলোক নিশ্চয় এতিয়াই নাহে। তুমি যদি গধূলিলৈ উজ্জতি নোযোৱা তেতিয়াহে হয়তো বিচাৰি আহিব। তাৰ বহু আগেয়ে তুমি তোমাৰ সমস্যাৰ সমাধান নিজে বিচাৰি উলিয়াব লাগিব আৰু সিদ্ধান্ত ল'ব লাগিব।”

: “সমস্যা! সমাধান। কি কৈছে আপুনি?” ডেকাজনৰ মুখৰ পৰা যেন মাত নোলায়।

: “আমাৰ এই সমস্যা লৈ প্ৰতিমাৰ সমুখত কিছুমান প্ৰশ্ন আহি পৰিছে। প্ৰতিমাই সেইবোৰৰ উত্তৰ বিচাৰিবলগীয়া হৈছে? ময়ো প্ৰতিমাক এবি দিম নে নিদিম সেই সম্পৰ্কে সিদ্ধান্ত লবলগীয়া হৈছে। মাথোঁ তোমাৰ সমুখত কোনো প্ৰশ্ন নাই, সমস্যা নাই, সমাধান বিচাৰ

প্ৰয়োজন নাই। এইটো জানো উচিত হৈছে? আমাৰ ভৱিষ্যৎ সম্পৰ্কে
তোমাৰ সমুখত কোনো প্ৰশ্ন নাথাকিব, সমস্যা নাথাকিব, এইটো নিশ্চয়
হ'ব দিব নোৱাৰি।”

কথাখিনি কৰ্ত্তাত ডেকাজনৰ মুখৰ পিনে মই চোৱা নাই। কিন্তু
তেওঁৰ মুখৰ অৱস্থা কি হৈছে মই বুজিছোঁ। এইবাৰ মই কোঠাটোৰ
এচুকত থকা টিন এটাৰ পৰা কেবাটাও ডেল জলিয়াই চাৰি জনে
ছটিয়াই দি কাগজ এটুকুৰাত জুই অগ্নি দলিয়াই দিলোঁ। জুইৰ লেলিহান
শিখাটো কোঠাটোৰ বেৰখন আগুৰি ধৰিলে। ডেকাজনে এইবাৰ হাতখন
টানি মোকলাবলৈ যত্ন কৰি চিঞৰি উঠিল—“মোক আপুনি পুৰি দাখিল
খুজিছে নেকি? মোক মোকলাই দিয়ক।”

মই এইবাৰ লাহে লাহে দাখনত আক ডেকাজনৰ হাতখনত চকু
ফুৰাই উত্তৰ দিলোঁ—“পুৰি যাবাৰ নিশ্চয় প্ৰয়োজন নাই। মইতো
কৈছোৱেই প্ৰতিমাক মই হেকৰালে মোৰ যি অৱস্থা হ'ব তোমাৰ চেতাৰ
বজাৰা হাতখন হেকৰালেও তোমাৰ একে অৱস্থাটো হ'ব। গতিকে মই
প্ৰতিমাক হেকৰাই বাচি থকাৰ দৰে তুমিও বাচি থাকিব খোজা নে
নাই সেইটো তোমাৰ কথা।”

ডেকাজনে এইবাৰ এবাৰ দাখনলৈ চাল আৰু এবাৰ বন্ধ লৈ
হাতখনলৈ চালে। এইবাৰহে তেওঁ যেন মোৰ কথাটো বুজি পালে ভৱতে
বাওঁহাতেৰে দাখন লৈ পাগলৰ দৰে দাব আগটোৰে লোহাৰ আঙঠিটোৰ
চাৰিওপিনে কাটি নিজকে মোকলাবলৈ চেষ্টা কৰিলে।

: “এইদৰে চেষ্টা কৰি কোনো লাভ নাই” — মই উত্তৰ দিলোঁ। “এই
ছৰাবখন শাল কাঠৰ। লোহাৰ আঙঠিটো হয় ইকি তললৈ পোতা আছে।
ছৰাবখনো তলৰ পৰা বন্ধ কৰি ধোৱা আছে। আঙঠিটা যাতে এই দৰে
খুলিব নোৱাৰা তাৰ কাৰণে সকলোখিনি সাৱধানতা মই লৈছোঁ।”

ইতিমধ্যে কোঠাটো জুয়ে আগুৰি ধৰিছে। মই ছৰাবৰ ওচৰলৈ গৈ
ডেকাজনক কলোঁ—“তোমাৰ সিদ্ধান্ত লবলৈ আৰু বেছি সময় নাই। কি
সিদ্ধান্ত লোৱা সেইটো তোমাৰ কথা, মোৰ তাত বাতিলনীয় নাই। এতিয়া
মোৰ অন্তত: এইটো সাক্ষ্য থাকিব যে প্ৰতিমাক মই হেকৰালেও তুমিও

একো নেহেৰুৱাকৈ প্ৰতিমাক পাব নোৱাৰা। এই প্ৰশ্নবোৰো সমাধান হ'ব যে প্ৰতিমাই সঁচাকৈ তোমাক ভাল পায়নে ভাল পায় মাথোঁ? তোমাৰ চেতনাৰ বজোৱা এই ধুনীয়া হাতখনক।”

মই এইবাৰ ততাতৈয়াকৈ কোঠাটোৰ পৰা ওলাই আহিলোঁ। ঘৰটো এতিয়া জুয়ুৰি ভালকৈ আগুৰি ধৰিছে। দূৰৰ গাঁৱৰ পৰা কিছু মানুহে ঘৰটোত জুই লগা দেখি দৌৰি আহিছে। কিন্তু তেওঁলোক আহি পোৱাৰ আগেয়ে ঘৰটো পুৰি শেষ হৈ যাব। আক ডেকাজনেও সিহঁতৰ পৰা সহায় পোৱাৰ আগেয়ে নিজে নিজৰ বিষয়ে সিদ্ধান্ত লব লাগিব।

এইবাৰ মই নব'লোঁ। জোৰেৰে গাড়ীখন চহৰ অভিমুখে চলাই দিলোঁ। গাড়ীখনৰ সমুখৰ আয়নাত তেতিয়া জুইৰ শিখাৰ স্পষ্ট প্ৰতিচ্ছবি। সেই প্ৰতিচ্ছবিৰ মাজত যেন মই ডেকাজনৰ মুখখন দেখা পাইছোঁ। • •

[ইংৰাজী গল্পৰ হাঁলে]

কোনব ক্রিং ক্রিং শব্দটো বহু সময় ধৰি বাজি আছিল। বজ্জিতব অবচেতন মনটোৱে বেচ কিছুসময় শব্দটো শুনি আছিল। আধা সাব পোৱা অৱস্থাত বজ্জিতে ওচৰৰ টেবুলখনত থকা বড়ীটোলৈ চাই দেখে সময় তেতিয়া আয় এক বাজো বাজো। কোনে বাক এই মাজবাতি কোন কবিৰ পাবে? কোনোবা প্ৰযোজক হোৱাটোও আচৰিত নহয়। কথাছবি জগতৰ মানুহৰ সাধাৰণতে ব্যতিয়েইভো দিন হয়। বজ্জিতে জাপ মাৰি উঠি নঙঠা গাবেই কোনটোৰ ওচৰলৈ বাবৰ চেপ্টা কৰিল। কিন্তু আন্ধাৰত ড্ৰয়িংকমলৈ গৈ কোনটো উঠায় মানে আক কেইটেকেওমান পাব হ'ল।

কোনটো দাঙি বজ্জিতে “হেলো” বুলি কব পাওঁ নৌপাওঁতেই সুলেখাৰ উদাত্ত খোৱা কঠম্বৰ ভাহি আছিল—“বজ্জিত, দিনটোৰ বৃষ্টিওৰ পাছত তুমি নিশ্চয় শুইছিল। তোমাক বোধকৰো মই টোপনিৰ পৰা জপালো। কিন্তু উপায় নাই জানা? এটা সাংঘাতিক ঘটনা হৈ গৈছে। মই কব বিপদত পৰিছো তুমি মোৰ কথা শুনিছানে নাই বজ্জিত?”

বজ্জিতৰ তেতিয়াও টোপনিৰ আবেশ ভালকৈ উভাই নাই। এইবাবহে আবেশটো সম্পূৰ্ণভাবে কাটি গ'ল।

সুলেখাৰ উদাত্ত খোৱা মাত আকৌ ভাহি আছিল—“তুমি শুনিছানে নাই বজ্জিত? কোনটো কাটি গল নেকি?”

বজ্জিতে সুলেখাৰ মাতৰ পৰাই বুজি পালে, নিশ্চয় কিবা এটা ভাঙব বিন্দু হৈছে। হৃদয় আগুৱৈ মাথো সুলেখাৰ লগত কথা হৈছে। সুলেখাই কোন কবিকিল। অৱশ্যে সুলেখাৰ লগত আয় চাৰিহাৰ দেৱা হোৱা নাই। চাৰিহাৰ আগুৱৈ কলিকতা এবাৰ পৰা বজ্জিতে আক কলিকতালৈ বোৱাৰ সময় পোৱা নাই।

বজ্জিতে এইবাব উত্তৰ দিলে—

“মই শুনি আছো। কি বিপদ হ’লনো বাক ? কি হৈছে সোনকালে কোৱা।”

বজ্জিতৰ মাতটোত সুলেখা বোধকৰো অলপ আশ্বস্ত হ’ল।

“এটা সাংঘাতিক ঘটনা হৈ গৈছে। তেওঁ আজি হঠাতে মোৰ ঘৰ ওলাইছেহি।”

বজ্জিতে সুলেখাই কি কৈছে ধৰিব নোৱাৰিলে। সেই কাৰণেই স্তম্ভিত হৈ
বাধ্য হ’ল—“তেওঁ। তেওঁ, মানে কোন ?”

“কোন হব আক।” সুলেখাই অলপ বৈ উত্তৰ দিলে—

“মোৰ স্বামী। আধা মাতাল হৈ মাজবাতি ঘৰ ওলাইছেহি।”

“তোমাৰ স্বামী। তোমাৰ স্বামী হঠাৎ ক’ব পৰা আহি পালেহি ?
তোমাৰ ঘৰৰ পালে কেনেকৈ ? ঘৰৰ ঠিকনা পালে ক’ব পৰা ?” সুলেখাৰ
কথানিহি এটা সাধৰ যেন লাগিল বজ্জিতৰ।

“আজি হেনো তেওঁ জেলৰ পৰা ওলাল। জেলতে মোৰ সকলো-
বোৰ ঘৰৰ পাইছে। কথাছবিৰ আলোচনীবোৰত মোৰ কটো দেখিছে।
জেলৰ পৰা ওলায়েই মোৰ ওচৰলৈ আহিছে। এতিয়াৰ পৰা বোলে
ইয়াতে থাকিব। মই এই অৱস্থাত কি কৰো কোৱা”—কাম্বেনন্ত সুলেখাৰ
মাত ভাঙি পৰিল।

“তেওঁ এতিয়া ক’ত আছে ? কি কৰি আছে ?” বজ্জিতে লাহে
লাহে স্তম্ভিলে।

“তুমি এৰি যোৱা বিলাতী মদৰ বটল শেষ কৰি আধা বেছত হৈ
মোৰ বিছনাত পৰি আছে। অলপ শিঙতে শিঙত সাব পাব। তুমি
মোক বচোৱা বজ্জিত। মানুহজনৰ লগত মই জীৱন কটাব নোৱাৰো।
চেহেবাটো চাব নোৱাৰা, সুখখন দেখিলেই ভয় লগা হৈছে। আহিয়ে
মোৰ লগত যি ব্যৱহাৰখন কৰিছে। এইজনেই মোৰ স্বামী বুলি প্ৰকাশ
পালে মই ক’তো সুখ দেখুৱাব নোৱাৰিম। মোৰ সকলো ভৱিষ্যত শেষ
হৈ যাব। তুমি বাতিপুত্ৰৰ স্নেহতে গুচি আহা। আহিবা নহয় ?” সুলেখাৰ
মাতত ককণ বিনিলি।

বজ্জিতে পৰিস্থিতিটো কল্পনা কৰিবৰ যত্ন কৰিলে—মূলেখাৰ স্তম্ভাৱনো। মূলেখাৰ স্বামীক বজ্জিতে দেখা নাই। কিন্তু মূলেখাই বজ্জিতৰ আগত কোনো কথা গোপন কৰা নাই। কম বয়সতে মূলেখাৰ বিয়া হয়। বিয়াৰ অলপ দিনৰ ভিতৰত মূলেখাই গম পালে পিৰিয়েকৰ সকলো ধৰণৰ দোষ আছে। বিয়াৰ কেইমাহমানৰ ভিতৰত মূলেখাৰ স্বামীয়ে মাতাল অৱস্থাত মাদুহ এজনক হত্যা কৰাৰ অপৰাধত বাবলুৱীজন কাৰাদণ্ডৰ শাস্তি লৈ জেললৈ গ'ল। এক হিচাপে মূলেখা বাঢ়িল বুলিয়ে ক'ব পাৰি। মূলেখাৰ সুলভ অভিনয় কৰাৰ চখ আছিল। জীৱিকাৰ উপায় উলিয়াবলৈ বজ্জমুখত অভিনয় কৰিবলৈ আগবাঢ়িল। পিছত হুই এখন কথাছবিৰ সোধাৰ চৰিত্ৰত অভিনয় কৰাৰ সুযোগো আছিল। অলপ অলপ নামো কৰিলে।

মূলেখাৰ মাতল বজ্জিতৰ চিন্তাধাৰা ভাঙি গ'ল। “তুমি একো কোৱা নাই দেখোন বজ্জিত। তুমি বাতিপুৱাই আহিবাতো ? মই বেনেকৈ হওক তোমাক এয়াৰপোৰ্টত লগ ধৰিম।”

বজ্জিতে এইবাব মূলেখাক বুজনি দিয়াৰ চেষ্টা কৰি কলে,—“চোৱা। ইমান অধৈৰ্য্য নহবাচোন। ভাবিচিন্তি পৰিস্থিতিৰ সম্বন্ধীন হ'ব লাগিব। কালি বাতিপুৱাই মোৰ কাৰণে ৰোৱাটো অসম্ভৱ। বাতিপুৱা মোৰ খুঁটি আছে। এয়া প্ৰথমবাৰৰ কাৰণে বোম্বেত ডাঙৰ সুযোগটো পাইছো। এই সুযোগটোৰ কাৰণে আমি হুয়ো অপেক্ষা কৰি আছিলো, নহ'ব জানো ? কালি খুঁটিঙত নাথাকিলে মোক কথাছবিখনৰ পৰা এতিয়াও বাহ দিব পাৰে। গতিকে মই বাক কেনেকৈ যাওঁ ? তুমি চিন্তা কৰিব নালাগে। মই বিহান সোনকালে পাবোঁ যাম। গৈয়ে কিবা এটা উপায় উলিয়াও।”

‘খুঁটি’ আছে যদি তুমি আহিব নালাগে। কিন্তু এই বাস্তবজনৰ লগত আক এটা দিনো মই কটাব নোৱাৰো। বাস্তবজনে সাৰ পালে মোৰ দেহাটো লগা হ'ব। মই নিজে বাতিপুৱাই তোমাৰ তালৈ যাম। খুঁটি এৰি তুমি এয়াৰপোৰ্টলৈ আহিব নালাগে। মই পোনে পোনে তোমাৰ ক'ব কলমলৈ।”

বজ্জিত এইবাব চকু উঠিল। মূলেখাক বাৰা নিৰিলে বহু সময়মান

সৃষ্টি হ'ব পাৰে। বজ্জিতে কঠোৰ মাতেৰে কলে—“নভবা নিচিন্তাৰ্কে কাম নকৰিবাটোন। বিপদ বেছিহে হ'ব। তুমি ইয়ালৈ আহিলেই জানো সমস্যা সমাধান হ'ব। মাহুহজ্ঞন ভোমাব পিছে পিছে আহি বোন্ধে ওলাবহি। শুভিগ্না কি হ'ব ? হেজাব হওক তেওঁৰ ভোমাব ওপৰত আইনগত অধিকাৰ আছে।”

“তুমিও আহিব নোৱাৰা মোকো যাবলৈ নিদিয়া, মই কি কৰাটো ভাল হ'ব কোৱা। মোক এটা উপায় দিয়া।” মাতৰ পৰা এনে লাগিল যেন সুলেখাই পাৰিচল এতিয়াই কলিকতাৰ পৰা বোম্বেলৈ উৰা মাৰিব।

বজ্জিতে কি কৰা উচিত একো ভাবি ঠিক কৰিব নোৱাৰিলে। অলপ সময় বৈ কলে—“তুমি আধাঘণ্টামান মোক ভাবিবলৈ সময় দিয়া। এইখিনি সময় লাগিলে তুমি ড্ৰইং কৰতে কটাৰা। ঠিক আধাঘণ্টা পিছত মোলৈ ফোন কৰিবা। কিবা এটা উপায় উলিয়াম।”

উত্তৰলৈ আপুৰু নকৰি কোনটো থৈ বজ্জিতে এইবাৰ ওচৰৰ চোফাখনত বহি চিগাৰেট এটা জ্বলাবলৈ লৈ তেতিয়াহে অনুভৱ কৰিলে তেওঁৰ গাত কোনো কাপোৰ নাই। শোৱা কোঠাটোৰ পৰা ড্ৰেচিং গাউনটো পিন্ধি আহি ড্ৰইংকমৰ দুৱাৰখন বন্ধ কৰি চিগাৰেট এটা জ্বলাই ললে। বজ্জিতৰ মন খং আৰু বিৰক্তিত ভৰি পৰিল। ইমান অপেক্ষাৰ মূহুৰ্ত্ত যেতিয়া আলাদীনৰ চাকিটো হাতত পৰো পৰো তেতিয়া এই জঞ্জালটো আহিল ক'ব পৰা ?

বজ্জিত আৰু সুলেখাৰ সম্পৰ্ক আজি প্ৰায় তিনি বছৰ। বজ্জিতৰ অভিনয়ৰ চৰ্চা বছৰি। চেহেৰাটোও কথাছবিৰ নায়কৰ বাবে উপযুক্ত। কলেজত অভিনয় কৰি দৰ্শকৰ প্ৰশংসাও পাইছিল। দুই এখন কাগজত নামো ওলাইছিল। কিন্তু অকল এইবোৰে কলিকতাৰ দৰে ঠাই এখনত, কথাছবি জগতত প্ৰবেশ কৰিব পাৰি জানো ?

সুলেখাই আজি বছৰিৰ পৰা কথাছবিত কাম কৰি আছে। প্ৰথমে সৰু সৰু চৰিত্ৰত অভিনয় কৰি পিছলৈ কেইখনমান ছবিৰ নায়িকাৰ ভূমিকাও পাইছিল। কিন্তু কথাছবি কেইগৰে “বন্ধ আঁচত” সুবিধা কৰিব নোৱাৰিলে। নতুন নতুন দেখনীয়াৰ অভিনেত্ৰীবো প্ৰবেশ ঘটিল। গতিকে এতিয়া আকৌ দুই এটা পাৰ চৰিত্ৰত অভিনয় কৰি সৰুই থাকিবলগীয়া হৈছে।

কলেজৰ এক অস্থানত বহিৰত লগত শুলেখাৰ পৰিচয় হয়। বহিৰতক কথাহৰি জগতত শুলেখায়ে সুবিধা কৰি দিলে। কেবাজনো প্ৰযোজকৰ লগত পৰিচয় কৰাই দিলে। বহিৰতে লাহে লাহে দুই এটা ভাল ডাঙ পাৰলৈ আবদ্ধ কৰিলে। এনে অৱস্থাত সাধাৰণতে বি হয় সেয়ে বহিৰত। বহিৰত আৰু শুলেখা দুয়ো দুয়োৰে প্ৰতি আকৃষ্ট হৈ পৰিল। নিজৰ জীৱনত নানী অভিনেত্ৰী হোৱাৰ পূৰ্ণ নোহোৱা আকাঙ্ক্ষা বহিৰতৰ যোগেদি পূৰ হওক সেয়ে যেন শুলেখাৰ জীৱনৰ লক্ষ্য হৈ পৰিল। দুয়োৰে মাজত এই কথাও হল যে অভিনয় জগতত নিজৰ স্থান সূকীয়া কৰি লগেই বহিৰতে শুলেখাক বিয়া কৰাৰ আৰু শুলেখাই কথাহৰি জগতত পৰা বিদায় লব।

বহিৰতে বহুদিনৰ পৰা বোম্বেত এটা সুযোগৰ কল্পনা কৰি আছিল। ভাৰতবৰ্ষৰ কোন অভিনেতাই বাক বোম্বেলৈ যোৱাৰ ইচ্ছা নকৰে। বোম্বেত নাম কৰিব পাৰিলেতো কথাই নাই। বহিৰতৰ ভাগ্য ভাল সেই সুযোগলৈ বেচি দিন অপেক্ষা কৰিব লগা নহল। কলিকতাৰ এজন প্ৰযোজকে বোম্বেত কৰিব খোজা শেহতীয়া কথাহৰিখনত বহিৰতক স্থান দিলে। প্ৰযোজকজনে সাক্ষাৰ্যৰ দুৱাৰৰ চাবিপাত ক'ত ভালকৈ জানে। তেওঁৰ লগত কথাহৰিৰ প্ৰচাৰ মাধ্যমবোৰ বৰ ভাল। বহুখৰ নবাগত নায়কবিলাকৰ ভিতৰত সকলোতকৈ প্ৰতিভাবান আৰু বোমাটিক হিচাপে বহিৰতৰ ছবি আৰু জীৱনী ইতিমধ্যে চিনেমা পত্ৰিকাবিলাকত প্ৰকাশ পাবলৈ আবদ্ধ কৰিছেই।

ওচৰৰ বাজপথটোৰে গাড়ী এখন শৰ কৰি পাব হৈ গল। গাড়ীখনৰ হেড্ লাইটৰ পোহৰে ড্ৰইংকমটোত আন্ধাৰ পোহৰৰ বিভিন্ন ছবি আঁকি দিলে। বহিৰত চকু খাই উঠিল। অলপ পিছত শুলেখাৰ কোন আহিব। কি উপদেশ বাক শুলেখাক দিব? এই অৱস্থাত কি কৰাটো উচিত হ'ব? বহিৰতৰ এতিয়া কলিকতালৈ যোৱাৰ প্ৰশ্ন হুঠে। এতিয়া কিয়, পাৰিলে বহিৰত আৰু কলিকতালৈ উভটি যোৱাৰ ইচ্ছা নাই।

ইনিয়ে শুলেখা যদি বোম্বেলৈ আহে কি হয় বাক? শুলেখাৰ গিৰিয়েক নিশ্চয় কলিকতাত হুলস্থূলখন লগাব। বোমাটিক নায়কৰ পৰিচয়ত অপৰাধী খাৰীৰ পৰা পলাই অহা প্ৰায় বিগতবৌৱনা দ্বিতীয় ভবন অভিনেত্ৰীৰ লগত বহিৰতৰ কেলেছাৰীৰ কথা কাৰণে পৰাই প্ৰকাশ পাব। চিনেমা

পত্ৰিকাৰ বিপোর্টাৰবোৰেভে এনে ঘটনাকে বিচাৰি ফুৰে। প্ৰতিদ্বন্দী-
সকলে বক্তিতক আভবোৱাৰ ডাঙৰ সমল পাব। ইয়াৰ পিছত দৰ্শকে
বক্তিতক নায়ক হিচাপে গ্ৰহণ কৰিব জানো? প্ৰচাৰৰ মাধ্যমেৰে গঢ়ি
ডোলা বক্তিতৰ বোমাটিক ৰূপটোৱে নাইকিয়া হৈ নাশাব জানো? এনে
ঘটনাৰ পিছত কোন প্ৰযোজকে বক্তিতক লৈ টকা খটুৱাব? হয়তো
বৰ্ত্তমান অভিনয় কৰি থকা ছবিখনৰ পৰাও বক্তিতক আঁতৰাব। বক্তিতৰ
সকলো সপোন ভাঙি চুৰমাৰ হৈ যাব। কেবা বছৰৰ আগেয়ে জেললৈ
যোৱা, নিচিনা নকনা এক অপৰাধীৰ কাৰণে সকলো সম্ভাৱনা কেনেকৈ
নষ্ট হ'ব দিব পাৰি বাক? কিন্তু এই ত্ৰয়োগৰ পৰা বন্ধা পৰা যায়
কেনেকৈ? কি উপায়েৰে—?

বক্তিতে কিছু সময় গুণাগুণ কৰি মনটো ঠিক কৰি পেলালে ইয়াৰ
বাহিৰে আক আন উপায় নাই। আলাদীনৰ চাকিটো হাতৰ মুঠিত পৰাৰ
সময়ত বক্তিতে সকলোখিনি হেৰুৱাব নোৱাৰে।

আধা ঘণ্টা পাব হোৱাৰ আগেয়ে ফোনৰ ক্ৰিং ক্ৰিং শব্দটো বাজি উঠিল।
সুলেখাই আধা ঘণ্টা সময়ও অপেক্ষা কৰিব নোৱাৰিলে। ফোনটো তুলি
লোৱাৰ লগে লগে সুলেখাৰ মাত ভাহি আহিল—“কি ঠিক কৰিলা বাক!
মই আক অৱস্থাটো সহ কৰিব নোৱাৰা হৈছো। মই বাতিপুৱাই বোধেই
যাম। তুমি বাধা নিদিবা—শ্লিভ।”

“তুনা সুলেখা।” বক্তিতে ড্ৰইংৰুমৰ দুৱাৰখন ভালকৈ বন্ধ আছেনে
এবাৰ চাই, উঠি অহা খণ্টো দমাই বুজনৰ সুবত কলে—“তুমি ইয়ালৈ
আহিলেই সমস্যাৰ ওৰ নপৰে। তোমাৰ স্বামীয়ে কাইলৈয়ে হলফলখন
লগাব। কলত তোমাৰ জীৱন ধ্বংস হ'ব। মোৰ ভৱিষ্যতো শেষ হৈ
যাব। আমি ছৱো আক কেতিয়াও লগ লাগিব নোৱাৰিম। তুমি যদি
কথা ফুগুনা আমাৰ এয়ে শেষ বিদায় বুলি জ্ঞানিবা।”

“জেনেকৈ নকবা বক্তিত। তোমাক এবি মই থাকিব নোৱাৰো।
চাৰি মাহে যে কেনেকৈ কটাইছে তোমাক নতুনকৈ কি কম। এদিন
তোমাৰ লগত কোনত কথা হ'ব নাপালেই একেই বেন লাগে। তুমি
মি কোৱা মই তাকে কৰিম।”

“তুনা অধৈৰ্য্য নহবা। মাহুহজনে এতিয়া কি কৰিছে ?

“মই মোৰ শোৱাকোঠাৰ ওচৰলৈকে যোৱা নাই। বোধকৰোঁ এতিয়াও টোপনি পৈয়ে আছে।”

“সবত আৰু মদ আহেনে নাই ?” বজ্জিতে সুধিলে।

“তুমি এৰি যোৱা বটল আৰু এটা আছে।” “বটলটোত অলপ মদ বাধি বাকীখিনি বাথকমত পেলাই দি আহাটো। যোৱা।” সুলেখাই কৰা কৰ খুজিছিল কিন্তু বজ্জিতে বাধা দি উঠিল। “আগেয়ে মই কোৱা মতে মদখিনি পেলাই আহা।”

অলপ সময় কোনটোৰ পৰা কোনো শব্দ অহা নাই। সুলেখা নিশ্চয় বাথকমলৈ গৈছে।

সুলেখাই অলপ পিছতে কোনটো হাতত লোৱা বজ্জিতে অনুমান কৰিব পাৰি সুধিলে—

“পেলালা ?”

“অ। আৰু কিন্তু তুমি মোক ভিতৰলৈ যাব নকৰা বজ্জিত। মোৰ বৰ ভয় লগা হৈছে।”

“ভয় কৰিলে নচলিব। ডোমাব সাহসৰ ওপৰত পোটেই কথাটো নিৰ্ভৰ কৰিছে। সবত গ্লিপিং টেবলেট আছে নহয়, নিশ্চয় আছে। ডোমাব লগভতো থাকেই। কেইটামান আছে বাক ?”

“গ্লিপিং টেবলেট। গ্লিপিং টেবলেট কিয় বজ্জিত ?”

“মোৰ কথাত বাধা নিদি কথাটোৰ উত্তৰ দিয়া।” বজ্জিতে এইবাব পা দিয়াই বাধিব নোৱাৰিলে।

“কি নকৰিবা। তুমি মোৰ অৱস্থাটো বুজা নাই বজ্জিত। আধা-বটলমান টেবলেট আছে।”

“তুমি পোটেইকেইটা টেবলেট গুৰি কৰি বাকীখিনি মদৰ লগত ভালকৈ মিহলাই লোৱা। সেই মদ ডোমাব স্বাদীক খুৱাব লাগিব।”

“গ্লিপিং টেবলেট গুৰি কৰি মদত মিহলাই খুৱাব লাগিব ? তুমি কোৱা কি বজ্জিত ?”

“মই ঠিককৈ কৈছোঁ, সুলেখা। আমাৰ জুৱোনে ভৱিষ্যত বাতৰিকান

মৃত্যুৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছে।”

“তুমি বলিয়া হৈছা নেকি বজ্জিত ? মই এজন মানুহক কি খুৱাই মাৰি পেলাম ? মোৰ কাৰণে ই অসম্ভৱ। মই নোৱাৰো। তুমি আন কিবা উপায় দিয়া। মোৰে লগত, তুমি ইয়াতলৈ গুচি আহা বজ্জিত। মোক বচোৱা।”

“তোমাক বচাবৰ কাৰণেই মই এইখিনি কৰিছো। যদি মই কোৱা মতে কাম কৰিব নোৱাৰা তেতিয়া হলে আমাৰ সম্পৰ্কৰ কথা পাহৰি যোৱা। সেই মানুহজনক লৈয়ে তুমি থাকা।”

“বজ্জিত, বজ্জিত”—সুলেখাৰ ভগা মাত বজ্জিতৰ কাণলৈ আহিল। বজ্জিতে কিন্তু কোনো উত্তৰ নিদিলে।

এইবাৰ সুলেখা কান্দোনত ভাঙি পৰা বজ্জিতে ধৰিব পাৰিলে। কন্দা কন্দা মাতেৰে সুলেখাই কলে—“কোৱা, মই কি কৰিব লাগিব ? এই মানুহজনৰ লগত মই বাকী জীৱন কটাব নোৱাৰো। তোমাক এৰি মই থাকিব নোৱাৰো।”

বজ্জিতে এইবাৰ সমবেদনাৰ সূৰত লাহে লাহে কলে—

“তুমি মোক এৰি থাকিবা কিয় ? মই জানো তোমাক এৰি থাকিব পাৰিম। আমাৰ দুয়োৰে ভৱিষ্যত জীৱন কিন্তু এতিয়া তোমাৰ ওপৰতে নিৰ্ভৰ কৰিছে। গতিকে ভালকৈ শুনা—

“মানুহজনে অলপ পিছত নিশ্চয় সাব পাব। সাব নাপালে তুমি নিজে জগাই দিবা। বিমানদূৰ সত্তৰ সাব পায়েই মানুহজনে মৰ বিচাৰিব। যদি নিবিচাবে তুমি তেওঁৰ লগত ভাল ব্যৱহাৰ কৰি টেবলেট মিহলি কৰা মদখিনি খুৱাব। মদখিনি খোৱাৰ লগে লগে তেওঁ অস্বস্তিবোধ কৰিব, অসুস্থ হৈ পৰিব।”

সুলেখাই কিবা কব খুজিছিল। কিন্তু বজ্জিতে সুলেখাৰ কথাও কোনো শুকনো নিদি অৰ্থেক্ষ্য হৈ শুৱিলে—

“তোমাৰ গাভীখন ভালৈ আছে নহয় ?”

“আছে।” সুলেখাই উত্তৰ দিলে। বজ্জিতে অলপ সকাহ পালে। গাভীখন ভালৈ নাথাকিলে পৰিকল্পনাটো ফলন কৰিবলগীয়া হজাৰোভেদ।

“ভাল কথা । যাহুহকন অহুহ বোঝ কবিলেই—তুমি, কেউকি ভাৰ্য্যক
ভাল লৈ বাওঁ বুলি অহুহীলৈ নি বহুহাৰা । কিন্তু এটিখান ভাল কহু-
হুওত পাডীখন ঠাট নকৰি যাহুহকনৰ ওপৰত বিহব এডাৰ ভাৰ্য্যক
পৰিহেৰে নাই চাবা ।”

“মই নোৱাৰিম বজিত । মোৰ হব এক লাগিছে । তোমাৰ কথা
তনি মোৰ মোটেই পৰ কপি উঠিছে ।”

শুলেখাক এতিয়া দুৰ্জল হবলৈ বজিতে দিব নোৱাৰে । শুলেখাক
সাহস দিবৰ কাৰণে বজিতে বুজনিব সুবত কলে—

“তনা শুলেখা, তোমাৰ ওপৰতে এতিয়া আমি দুয়োৰে একেলগে
ভৱিষ্যত জীৱন নিৰ্বাহ কৰা নকৰাটো নিৰ্ভৰ কৰিছে । ভৱত যদি ভাপবি
পৰা আমাৰ দুয়োৰে মিলনৰ বাট কৰ । আৰু যদি অলপ সাহস গোটেৱা
আমি দুয়ো চিবদিনৰ কাৰণে একেলগে হোৱাৰ সকলো বাধা আতুৰি ।
মই কোৱা মতে কামখিনি কৰা ।”

“নাই, মই নোৱাৰিম বজিত ।”

বজিতে বুজিলে শুলেখাৰ মনত দুৰ্জলতাই ঠাই পাইছে । এইবাব
বজিতে ভঙা ভঙা মাতেৰে কলে—“তুমি নোৱাৰা যদি মই জোব নকৰো ।
তোমাক জীৱনৰ লগবীয়া কৰা মপোনটো এনেকৈ শেষ হব বুলি ভবা
নাছিলো । তুমি তোমাৰ স্বামীক লৈ সুখত থাক । মোৰ বি হুৰ হব ।”

“তুমি কি কৈছা বজিত ? তোমাক এৰি মই থাকিব নোৱাৰো ।
এই পত্নীটোৰ লগত মই এক সুহৃৎও থাকিব নোৱাৰো । তুমি মোক
জান কিবা উপায় দিয়া ।” বজিতে এইবাব শুলেখাৰ মাতত অলপ দুট-
জাব আভাস পালে ।

“জান কোনো উপায় নাই শুলেখা । তুমি ভৱ কৰিব নালাগে ।
মই আহো নহয় । মোৰ ওপৰত বিশ্বাস বাধা । তুমি মই কোৱাৰূত
কাম কৰিবাতে ?”

“কোৱা বজিত । জান কোনো উপায় নাই যেতিয়া মোকো কি
উপায় আছে ?”

“ভাল কথা । যেতিয়া হলে তুমি, মই কোৱাৰূে যাহুহকনক বিহ

মিহলোৱা মদখিনি খুওৱাৰ পিছত গাভীত বহুৱাবা । মদ আৰু মিহল
 প্ৰভাৱত মানুহজনৰ অলপ সময়ৰ ভিটবত যুঁজা হব । মানুহজনৰ যুঁজা
 হৈছে বুলি নিশ্চিত হলে তুমি আহি মোক আকৌ এবাৰ কোন কৰি
 কামটো যে সমাধা হৈছে তাৰ সংকেত দিবা । তাৰ পিছত তুমি বাহিৰলৈ
 গৈ চাৰিওফালে ভালকৈ চাই লবা । এই মাজৰাতি বাস্তাৱ কোনো
 জনপ্ৰাণী থাকিব নালাগে । তথাপি সাৱধান হবা । তাৰ পিছত গাভীৰে
 নি মানুহজনক এমাইলমান দূৰত থকা মৰিশালীখনৰ ওচৰত পেলাই থৈ
 উভতি আহিবা । মানুহজন জেলৰ পৰা ওলোৱা আচামী । মদ খাই
 বাস্তাৱ দাঁতিত মৰি পৰি থাকিলেও কোনেও অস্বাভাৱিক যুঁজা বুলি
 সন্দেহ নকৰিব । পুলিচেও যুৰ নহয় । কাইলৈ দিনটো তুমি কাম-কাজ
 সাধাৰণ ভাবে কৰি যাবা । ইয়ালৈ আহিবৰ যত্ন নকৰিবা । আহিলে
 মানুহৰ মনত সন্দেহ হব পাৰে । পৰহি বাতিপুৱাই মই কলিকতালৈ গৈ
 তোমাক লগ পাম ।”

“পৰহি তুমি আহিবাতো ? সঁচাই কৈছাতো ?” শুলেখাই ব্যগ্ৰভাবে
 সুধিলে ।

“নিশ্চয় আহিম । তুমি সন্দেহ কৰিছা কিয় ? এতিয়া পলম নকৰিবা ।
 ঘোৱা মই কোৱামতে কাম কৰা । মই তোমাৰ কোনৰ কাৰণে অপেক্ষা
 কৰি আছো ।”

কোনটো থৈ দিয়াৰ লগে লগে বজ্জিতৰ গোট্টেই গা কঁপিব আৰু
 জ্বৰ জ্বাৰি ঘামিব ধৰিলে । বজ্জিতে শুলেখাৰ লগত হোৱা কথাখিনি
 আৰু এবাৰ মনত পেলাবৰ যত্ন কৰিলে । কৰবাত ভুল কৰিলে নেকি ?
 শুলেখাই কোৱামতে কাম কৰিব পাৰিবনে ? বজ্জিতৰ সময় নোঘোৱা
 যেন লাগিল । এবাৰ শোৱা কোঠালীলৈ গৈ এগিলাচ পানী খালে ।
 ভিত্তিটো শুকাই গৈছিল । এক পে'গ মদ খাবৰ বৰ ইচ্ছা গৈছিল ।
 কিন্তু মনটো মমাই বাধিলে । এতিয়া বজ্জিতৰ নিজৰ ওপৰত সম্পূৰ্ণ
 কব্জৰ প্ৰয়োজন । মদ খাই নিজৰ বিপদ মাতি আনিব নোৱাৰে ।

বড়ীৰ ঠিক ঠিক শব্দই বজ্জিতক ক্ৰমাৱৰ্ত্তে বিচলিত কৰি তুলিলে ।
 কলিকতাৰ টেলিফোন ডাইৰেক্টৰীখন লৈ ছটাঘন কোনৰ নম্বৰ টুকি ললে ।

কোঠাটোৰ ইমূৰৰ পৰা সিমূৰলৈ কেবাখাৰো পাক মাৰিলে। বজ্জিত এইখ
পাক হোৱা যেন লাগিল। সুলেখাই নিশ্চয় কামটো কৰিব নোৱাৰিলে।
নহলে কৰবাত ভুল কৰিলে। কলিকতালৈ কোন কৰো বুলি সন্ধ্যা দুটাবান
ডায়েল কৰিও নিজে ফোন কৰাটো উচিত নহ'ব বুলি কোনটো থৈ দিলে।

এনেতে কোনটো বাজি উঠিল। বাজিছে হেঁচ' বুলি কোৱাৰ লগে
লগে সিকালৰ পৰা সুলেখাৰ মাত ভাহি আহিল—

“বজ্জিত, সকলোখিনি ক'বা হ'ল।”

“মামুহজন কেনে অৱস্থাত আছে?” বজ্জিতে সুধিলে।

“সকলো শেষ হৈ গৈছে।”

“তুমি ভালকৈ চাইছাতো?”

“চাইছো বজ্জিত”—সুলেখাই যেন বৰ কষ্ট কৰিহে কথা কৈছে বজ্জিতৰ
তেনে লাগিল। মাতটোও বৰ দুৰ্বল। “তুমি এতিয়া পাঁচ মিনিটমান
বৈ মই কোৱামতে মামুহজনক গাড়ীত লৈ পেলাই থৈ আহাটৈ। আক কথা
নকবা—পৰহিলৈ লগ পাম—and best of luck and good bye.”

বজ্জিতে সুলেখাৰ উত্তৰলৈ অপেক্ষা নকৰি কোনটো থৈ দিলে। অলপ
বৈ এইবাৰ আগেয়ে নোট ক'বা নম্বৰ এটা ডায়েল কৰিলে। সিপিনৰ
পৰা এনগেজডৰ শব্দ ভাহি আহিল। আক দুবাৰমান চেষ্টা কৰিলে।
নম্বৰটো নোপোৱাত বহীত টুকি থোৱা আনটো নম্বৰ চেষ্টা কৰিলে।
কিন্তু সেই নম্বৰটোও পোৱাত বিফল হ'ল। ততাতৈয়াকৈ নম্বৰকেইটা
চেষ্টা কৰোতে এবাৰ-দুবাৰ ভুল নম্বৰতহে লাগিল। কোনটো যেন ভাঙিহে
পেলাব এনে ভাব হ'ল। চতুৰ্থ চেষ্টাত সিপাবৰ নম্বৰটোৰ পৰা সহাবি
পালে—

“লালবাজাৰ পুলিচ হেড্‌কোৱাৰ্টাৰ।” বজ্জিতে এইবাৰ নিজৰ অভিনয়
প্ৰতিভাৰ সকলোখিনি খটুৱাই কলে—“চাওক, মই বোম্বেৰ পৰা কৈছো।
মই এজন অভিনেতা। নাম বজ্জিত চক্ৰবৰ্তী।”

“কওক, মই আপোনাক কি ধৰণে সহায় কৰিব পাৰো?” সিপিনৰ
পৰা উত্তৰ ভাহি উঠিল। কথাছবিৰ নায়কক সকলোৱে অলপ সৰীহ
কৰে।

“চাপ্তক মই কলিকতাৰ অভিনেত্ৰী এগৰাকীৰ পৰা বাতি চাবে স্বা-
মান বজাত এটা ফোন পাইছো। বহুদিন আগেয়ে হেনো তেওঁৰ স্বামী
কিবা অপৰাধত জেললৈ গৈছিল। আজি বোলে জেলৰ পৰা ওলাই
আহি তেওঁক স্বাৰ্থ কৰিছে। অকথ্য ব্যৱহাৰ কৰিছে। মোৰ পৰা
সহায় বিচাৰিছে। মই বাক কি সহায় কৰিব পাবো কওকচোন। এই-
বোৰ তেওঁলোকৰ ঘৰুৱা কথা। মই আপোনালোকক জনাব কৈছিলো।

অলপ আগেয়ে তেওঁৰ আৰু এটা ফোন পাই মই চমকি উঠিছো।
তেওঁ হেনো তেওঁৰ স্বামীক হত্যা কৰিছে। মৃতদেহ হেনো ওচৰৰ মৰিশালী
এখনত পেলাবৰ ঠিক কৰিছে। মই অৱশ্যে কথাটো বিশ্বাস কৰা নাই।
হয়তো অকৃত্তিগ্ৰহণ হৈ এইবোৰ কথা এনেয়ে কৈছে। কিন্তু এটা
মাৰ্দিৰ কৰাৰ কথা কোৱা কাৰণে আপোনালোকক জনোৱাটো উচিত বুলি
ভাবিলো। বাতি বিবক্তি কৰা কাৰণে বেয়া নেপাৰ।”

“কথাটো কৈ আপুনি ঠিকেই কৰিছে। অভিনেত্ৰী গৰাকীৰ নাম
আৰু ঠিকনাটো দিয়ক।”

বজ্জিতে সুলেখাৰ নাম আৰু ঠিকনাটো দিলে।

পুলিচ অফিচাৰজনে এইবাৰ বজ্জিতৰ ঠিকনাটো বিচাৰিলে। বজ্জিতে
নিজৰ ঠিকনা আৰু ফোন নম্বৰটো দিয়াত তেওঁ কলে—“ঠিক আছে
আপুনি ভাবিব নালাগে। আমি অনুসন্ধান কৰিম। প্ৰয়োজন হলে
আপোনাৰ লগত যোগাযোগ কৰিম।”

ফোনটো থৈ বজ্জিতে আৰু এবাৰ সুলেখাৰ কোন পোৱাৰ পৰা
গোটেই কথাখিনি জুকিয়াই চালে। পুলিচক বিশ্বাসযোগ্য ভাৱে কথা-
খিনি কব পাৰিছেতো? সুলেখাই হয়তো বজ্জিতৰ ওপৰত দোষ জানিব।
কিন্তু পুলিচে সুলেখাৰ কথাত বিশ্বাস কৰিব জানো? বজ্জিত নিজে
দোষী হোৱা হলে পুলিচক কোন কৰি খবৰটো দিলেহেউন কিয়? সুলেখাৰ
স্বামীক হত্যা কৰাত বজ্জিতৰ ব্যক্তিগত কি স্বাৰ্থ থাকিব পাৰে? কোনে
সুলেখাৰ কথা বিশ্বাস কৰিব? পুলিচেই বা সুলেখাৰ বিৰুদ্ধে থকা সহজ
কেছ এটা বজ্জিতক সাঙুৰি উঠিল কৰিব কিয়?

বজ্জিতে এইবাৰ আহি বিহুনাড বাগৰি পকিল। লগে লগে ওচৰত

তাই থকা গাভৰুগৰাকীয়ে টোপনিৰ পৰা সাৰ পাই বজ্জিতৰ সাক্ষী হুছিলে—

“তুমি বাহিৰলৈ গৈছিল। নেকি ?”

“নকবা আৰু, কলিকতাৰ পৰা কোন এটা আহিছিল। এইটো বাকি বাতি কোন কবিলে লাগেনে ? আমাৰ জাইবৰ মাজুছে বিনবাতিৰ কোনো পাৰ্থক্য নাবাখে।”

গাভৰুগৰাকী বজ্জিতৰ বৰ্তমান কথাছবিখনৰ নান্দিকা। ইতিমধ্যে কেবলখনো কথাছবিৰ অংশ গ্ৰহণ কৰিছে। নাম-যশো হৈছে। বোম্বেৰ কথাছবি জগতত ছয়োকে লৈ কিছু বু-বু বা-বাও চলিছে।

বজ্জিতে জানে নাম যশ থকা ডকনী নান্দিকাৰ লগত বোম্বেৰ বাজৰিলা দৰ্শকৰ আগত বজ্জিতৰ বোম্বেটিক কণটো উজলাব। তেওঁৰ কৰ্মৰ দ্বাৰা সত্য কবিলে।

কিন্তু হত্যাকাৰী স্বামী থকা বিপত্ত্যোৱনা সাধাৰণ অভিনেত্ৰীৰ লগত সম্বন্ধ থকা বুলি প্ৰকাশ পালে বাজৰিলা জানো কোনো ভাৱমূলক থাকিব ? নান্দিকাসকলে তেওঁৰ লগত অভিনয় কৰিবলৈ অসম্মত নহব জানো— ? কোন প্ৰযোজকে বাক তেওঁক নতুন কথাছবিৰ সুযোগ দিব ? মুম্বাইত এসময়ত তেওঁক সহায় কৰিছিল। কিন্তু তাৰ বিনিময়ত সকলো সম্ভাৱনা নষ্ট কৰি মুম্বাইৰ সতে এক বাৰ্ষ জীৱন—নাই, অসম্ভৱ।

গাভৰুগৰাকীৰ আকৌ টোপনি আহিল। বজ্জিতৰ পৰা পৰা হাত একটাই আনফালে মুখ ঘূৰালে। এক অস্বাভাৱিক ভৱত বজ্জিতৰ মোটেই গা কঁপিব ধৰিলে। বৰ ঠাণ্ডা লগা যেন অনুভৱ কৰিলে। ইতিমধ্যে কেনখন বন্ধ কৰিবলৈও বাজৰিলা সাহস নহল। তেওঁ চলিখনলৈ ফুৰি থাকিল। বজ্জিতৰ আজি আৰু টোপনি অহাৰ প্ৰশ্ন নাই। তেওঁৰ হাতৰ ভাৱ হল আজিৰ দৰে নিশাৰ পিছত নিশা হয়তো তেওঁ উজাখনে থাকিব লাগিব। কোনোদিনেও হয়তো আৰু টোপনি নাহিব।

বৰশী

মাল্লহজনৰ চকুত বিমলেছ চছমা' মুখখনত কোমল কোমল ভাব।
প্ৰথম দৰ্শনতে এজন কল্পনাবিলাসী সাহিত্যিক যেন লাগে। কিন্তু চকুযোৰলৈ
চালে সেই ভাব আঁতৰে। মনি ছটাত যেন ছটা মাৰ'লৰ গুটিহে লগাই
থোৱা আছে; চালেই মনটো ভয়ত কঁপি উঠে। চকুযোৰলৈ চোৱাৰ
পিছতো যদি কিবা সন্দেহৰ ধল আছিল, সেই সন্দেহ মাল্লহজনে হাতত
থকা পিষ্টলটো যি সহজ ভাবে নচুৱাই আছিল তাৰ পৰা আঁতৰিল।
তেওঁৰ কাৰণে যে হত্যা কৰাটো অতি সহজ আৰু সবল কাম সেই
বিষয়ে মোৰ মনত কোনো সন্দেহ নাথাকিল।

মাল্লহজনৰ কথাখিনি শুনাৰ পিছত যি কোনো আইন মাল্লহ ভাঙি
পৰিলহেঁতেন। মোৰ ক্ষেত্ৰতো তেওঁ বোধকৰো সেইটোৱেই আশা কৰিছিল।
কিন্তু গোটেই জীৱন মই নিজকে লৈ জুৱা খেলি আহিছোঁ। পদে পদে
বিপদৰ লগত খেলা খেলিছোঁ। গতিকে সহজ ভাবে ক'লোঁ—“মোক
মাৰিবলৈ তোমাক বাক কোনে নিযুক্ত কৰিছে সেই কথাটো মৰাৰ আগেয়ে
জানিবলৈ দিবলৈ তুমি নিশ্চয় আপত্তি নকৰিব।”

মাল্লহজনৰ মুখখনৰ দৰে কথা কোৱাৰ ধৰণটোও বৰ কোমল, স্নাত
যেন বোলাৱেই। লাহে লাহে তেওঁ উত্তৰ দিলে,—“কিন্তু মই নিজেওতো
তোমাৰ মৃত্যু কামনা কৰিব পাৰোঁ।”

: “নাই, সেইটো সম্ভৱ নহয়। মোৰ শত্ৰুৰ সংখ্যা বৰ কম অহু,
মই জানো। কিন্তু শত্ৰু সকলোবোৰকে মই চিনি পাওঁ। নহলে ইমান
দিনে মই জীৱাই থাকিব নোৱাৰিহেঁতেন আৰু সাংসাৰিক হুঁজুত
ইমানখিনি আগবাঢ়িবও নোৱাৰিহেঁতেন।”

মাল্লহজনে মোৰ মুখলৈ চাই থাকিল; একো নক'লে।

মাল্লহজন অহাৰ আগে আগে মোৰ বৈনলিন অভ্যাসমতে মই

মুখনিৰ প্ৰথম পেন ছইকি হাতত লৈছিলো। ইতিমধ্যে ক্লিনাৰটোৰ প্ৰায় ভলি পাইছিলহি। আৰু অলপ মৰ নিৰাহত বাকি লৈ কলো,—
“মোৰ যদি ভুল হোৱা নাই, যোক মানিবলৈ মোৰ পত্নীয়ে তোমাক ভাভা কৰিছে, নহয় জানো?”

এইবাৰ মানুহজনৰ মুখত হাঁহি বিৰিঙি উঠিল। প্ৰথমবাৰৰ কাৰণে তেওঁক মই হাঁহা দেখিলো। হাঁহি হাঁহি তেওঁ ক’লে—“ঠিকেই ধৰিছা।”
অলপ বৈ তেওঁ আকৌ কুৰিলে—

: “তোমাৰ বয়স কিমান বাক?”

: “পছপন্ন বছৰ।” —মই উত্তৰ দিলো।

: “তোমাৰ পত্নীৰ বয়স?”

: “কিমান হ’ব আৰু, ২৭/২৮ বছৰৰ বেছি নহ’ব নিশ্চয়।”

: “ইমান বয়সৰ ব্যৱধানত এক স্থায়ী সম্বন্ধ জানো সম্ভৱ?”—
মানুহজনে পিটলটো নচুৱাই প্ৰশ্ন কৰিলে।

: “আমাৰ সম্বন্ধ যে স্থায়ী হ’ব মোৱাৰে সেই সম্পৰ্কে মোৰ মনত কোনো সন্দেহ নাছিল। তথাপি ভাবিছিলো চুবুৰীয়াৰ পিছতহে মোৰ পত্নী মোৰ পৰা আঁতৰি যাব। মাহে মাহে হয়তো মই কিছু ধন দিব লাগিব। মোৰ কিছু ধন নষ্ট হ’ব। কিন্তু এনেকৈ যত্নৰ সন্ধান হ’ব লাগিব বুলি মই কেতিয়াও ভবা নাছিলো। হিচাপত দেখিছো অলপ ভুল হৈ গল।” —মই উত্তৰ দিলো।

: “তোমাৰ পত্নী অকল ধুনীয়াই নহয়, সম্পদ আৰু মৌৰবৰ লুতীয়াও। এই কথাটোৰ তুমি ইমানদিনে উমান ধৰিব লাগিছিল।” —মানুহজনে কলে।

তেওঁৰ হাতত থকা পিটলটোলৈ মোৰ আকৌ এবাৰ চকু প’ল। সেইটোলৈ আগুণিয়াই মই কলো—“ইয়াৰ আগতেও তুমি কেবাখনো মানুহ মাৰিছা, নহয় জানো?”

তেওঁ মাৰ্বে হ’ব ছপিয়ালে।

: “অকল টকাৰ কাৰণে তুমি হত্যা কৰা বুলি মই নাভাবোঁ; মানুহক হত্যা কৰি তুমি নিশ্চয় এক মানসিক আৰক্ষণ পোৱা।”

মানুহজন আকৌ এবাব হাঁহিলে। হাঁহি হাঁহিয়ে কলে—“ভগবানৰ সৃষ্টিৰ সকলোতকৈ সুখিৱৰ জীৱ মানুহ। মানুহক হত্যা কৰিলে এক শ্ৰেয়ল শক্তি যেন মোৰ হাতলৈ আহিছে এনে এটা ভাব হয়। এই কথা মই অৱশ্যে অস্বীকাৰ নকৰোঁ।”

: “তুমি মোৰ কোঠালৈ অহাৰ কেইবা মিনিটো সময় হল। এতিয়াও মই কিন্তু জীয়াই আছোঁ।” —মানুহজনক জুখিবৰ মনেৰে মই কলোঁ।

মোৰ কথা শেষ কৰিব নিদিয়াটকৈয়ে মানুহজন ক’লে—“তাত আচৰিত হ’বলগীয়া একো নাই। তুমি নিজে এজন খেলুৱৈ। তুমিতো জানাই বৰলীত মাছটো তোলাতকৈয়ো আগেয়ে খেল থকা সময়খিনিতেহে আনন্দ বোধ।”

মোৰ গিলাছটো আকৌ এবাব শেষ হৈছিল। এইবাব গিলাছত মদ ঢালি থাকোঁতে তেওঁক সুধিলো—“মোৰ লগত এক পে’গ খোৱাত নিশ্চয় আপত্তিৰ কাৰণ নাই, নহয় জানো?”

চমুঠে তেওঁ উত্তৰ দিলে—“ধন্যবাদ।”

মোৰ হাতৰ ওচৰতে থকা গিলাছ এটাত মদ ঢালিবলৈ যাওঁতে তেওঁ কিন্তু আপত্তি কৰি উঠিল—“নাই সেইটোও নহয়।” মদৰ বটল থকা ‘ছেলক’ৰ গিলাছ এটালৈ আঙুলিয়াই ক’লে—“সেই গিলাছটোত মোক দিয়া।”

: কিয়, মই দিব খোজা গিলাছটোত বিহ থকা বুলি ভাবিছা নেকি? তুমি যে এনে ধৰণে আহি ওলাবা মই নিশ্চয় নাজানো। গতিকে হাতৰ ওচৰতে এটা বিহ থকা গিলাছ লৈ থাকিম বুলি ভাবিছা কিয়?

: “মই ঠিক তেনেকৈ ভবা নাই।” —মানুহজন উত্তৰ দিলে। “কিন্তু মোৰ ব্যৱসায়ত পদে পদে সাৱধানতা অৱলম্বন কৰাৰ প্ৰয়োজন আছে।”

মদ গিলাছ তেওঁলৈ আগুৱাই দি সুধিলো—“মোক হত্যা কৰাৰ সময়ত মোৰ পত্নী বাক ক’ত থাকিব?”

: “ক’ত থাকিব ঠিক মই ক’ব নোৱাৰোঁ। কিন্তু কথাত হেনো এটা পাৰ্ট আছে। গতিকে তোমাক হত্যা কৰাৰ সময়ত তোমাৰ পত্নী যে

ভোম্বাৰ ওচৰত নাছিল সেই সম্পৰ্কে সাক্ষী দিবলৈ এক উল্লেখ কম
মালুহ নোলাব।”

: “মোক হত্যা কৰাৰ ঘটনাটো বাক কি ভাবে দেখুৱাবা—চুবি,
ডকাইতি?” —মই শুধিলো।

: “এবা ভেনেকুৱাই।” —মালুহজনে উত্তৰ দিলে। “মই যোৱাৰ সময়ত
হুই-এপদ বস্ত্ৰ লৈ যায় যাত পুলিছে আহি ভাবে যে ধনৰ লোভত
ভোম্বাক হত্যা কৰা হৈছিল।” মালুহজনে গিলাছৰ মদখিনি সোনকালেই
শেষ কৰিলে। আমি দুয়ো মুখামুখিকৈ বহি আছিলো। বালি গিলাছটো
তেওঁ সমুখৰ টেবুলত থৈ দিলে।

মই গিলাছটোত আৰু অলপমান মদ বাকী দিব বিচাৰোঁতে তেওঁ আপত্তি
কৰি উঠিল—“নাই, আৰু নালাগে। বৰশীত গঠা মাহক লৈ খেলাবো
এটা নিৰ্দিষ্ট সময় আছে, সেইটো তুমি জানা। ”

মই লক্ষ্য কৰিলোঁ মালুহজন অলপ চঞ্চল হৈ পৰিছে। বুজিলোঁ
মোৰ হাতত আৰু বেছি সময় নাই। বাওঁফালৰ দেৱালত থকা পেইণ্টিং-
খনলৈ আঙুলিয়াই কলোঁ—“বৰ্তমান বজাৰ মূল্যত সেইখন পেইণ্টিং
দাম ত্ৰিশ হেজাৰ টকাৰ কম নহ'ব।”

এক পলকৰ বাবে তেওঁৰ চকু পেইণ্টিংখনলৈ গল। কিন্তু লিছ
মুহূৰ্ত্ততে চকু ঘূৰাই আনিলে আৰু কলে—“ত্ৰিশ হাজাৰ টকাৰ অধিকটো
লোভনীয় সঁচা। কিন্তু ভোম্বাৰ কোনো বস্ত্ৰ মোৰ হাতত থাকক আৰু
তাৰ ফলত মোৰ ডিঙিত চিপজৰী পৰক সেইটো মই হ'ব দিয় বুলি
ভাবিছা কিয়?”

: “মই সেইটো ভবা নাই।”—মই লাহে লাহে উত্তৰ দিলো।

মালুহজনৰ মুখত আকৌ এবাৰ হাঁহি বিৰিঙি উঠিল।

: “ভোম্বাৰ জীৱনৰ বিনিময়ত মোক সেইখন আপবঢ়াইছা নেকি?
সেই ধৰণে ভাবি একো লাভ নাই। আমি কিছুমান ব্যৱসায়িক নীতি-
নিয়ম মানি চলোঁ। কাবোৰাৰ পৰা কিবা এটা কাম কৰিব বুলি ধন
লৈলে কেতিয়াও বিবাসঘাটকতা নকৰোঁ।”

: “পেইণ্টিংখনৰ কথা বাক বাদেই দিলো। কিন্তু পেইণ্টিংখনৰ পিছদিনে

থকা বিশেষ লকাৰটোত এক লাখৰো অধিক ধন আছে। ছুই-এপদ বহুমূলীয়া সম্পদো আছে। মোৰ হত্যাৰ ঘটনাটো ডকাইতি হিচাপে দেখুৱাবলৈও সেইখিনি তোমাৰ কামত আহিব। চাবা নেকি ?” — এইবুলি পোনচাটে মোৰ সন্মুখত থকা গিলাছটো হাতত লৈ ছেফ’টো খুলি গিলাছটো ভিতৰত থৈ ছেফ’টো বন্ধ কৰি মই আকৌ আগৰ ঠাইলৈ উভতি আহিলো।

এইবাৰ মানুহজনৰ মুখত ঋণ আৰু বিৰাক্তৰ ভাৱ স্পষ্ট হৈ উঠিল। খঙতে তেওঁ ক’লে—“কি হ’ল। ছেফ’টো খুলিলা আৰু বন্ধ কৰি আহিলা যে ? টকা আৰু বস্তুকেইপদ নানিলা দেখোন। ইয়াৰ পৰা কি লাভ হ’ল ?”

: “লাভ নিশ্চয় হৈছে বহু।” মই লাহেকৈ কলোঁ—“তোমাৰ আঙুলিৰ চাপ থকা গিলাছটো মই ছেফ’টোৰ ভিতৰত থৈ আহিবলৈ সময় পালোঁ।”

তেওঁৰ সন্মুখত থকা গিলাছটোলৈ চাই তেওঁ ক’লে—“মিছা কথা, তুমি তোমাৰ গিলাছটোহে ভিতৰত থৈ আহিছা। এয়া মোৰ গিলাছটো দেখোন মোৰ সন্মুখতে আছে। সেইটো গিলাছ মোৰ নহয়।”

মই নিজে এইবাৰ বৰ আত্মবিশ্বাসৰ ঠাঁহি এটা মাৰিলো। “সেইটো তোমাৰ গিলাছ আছিল বহু। মই মাথোঁ তাৰিছো পুলিছে যেতিয়া মোৰ হত্যাকাণ্ডৰ অনুসন্ধান কৰিবলৈ আহিব তেতিয়া ছেফ’টো নিশ্চয় খুলি চাব। ছেফ’টো নোখোলাকৈ মোৰ হত্যাটো ডকাইতি হয় নে নহয় তেওঁলোকে বাক কেনেকৈ বিচাৰ কৰিব ? ছেফ’ৰ ভিতৰত খালি মৰদৰ গিলাছটো দেখিলে তেওঁলোকে নিশ্চয় আঙুলিৰ চাপ লব। তোমাৰ দৰে এজন ব্যৱসায়িক হত্যাকাৰীৰ চাপ পুলিছৰ তাত নাই বুলি মই নাভাবোঁ। তোমাৰ আঙুলিৰ চাপ গিলাছটোত পালে তুমি নিশ্চয় বহু অশ্লব উদ্ভৱ দিব লাগিব।”

: “সেইটো হব নোৱাৰে। তুমি মিছা কথা কৈছা। মই মোৰ সন্মুখৰ পৰা চকু এবাৰো আঁতৰ কৰা নাই। সেইটো তোমাৰ গিলাছ, মোৰ নহয়।”—মানুহজনৰ কথাত বে সন্দেহৰ ভাব জাগি উঠিছে সহজেই ধৰিব পাৰিলোঁ।

: “অলপ সময়ৰ কাৰণে হ'লেও তুমি হুৰাববো বেছি সেই পেইটিং-খনৰ পিনে তোমাৰ চকু আঁতৰ কৰিছিল। তুমি নিশ্চয় জানা যে তাতৰ পাতত মোৰ আঙুলি বৰ সঘনাই চলে, গতিকে সিনাছ ছটাৰ ঠাই সলাবলৈও মোৰ বেছি সময় নিশ্চয় নালাগে।”

এক মুহূৰ্ত্তৰ কাৰণে হ'লেও মানুহজনৰ চকু আকৌ এবাৰ পেইটিং-খনলৈ প'ল। মই দেখিলো ডেউক মূৰত এইবাৰ দায় বিৰিঙি উঠিছে।

ডেউ লাহে লাহে কলে,—“বাই, সেইটো অসম্ভৱ।”

: তুমি যদি তেনেকৈ ভাবি আনন্দ পোৱা মোৰ কবলৈ একো নাই। অলপ সময় পিছতে তোমাৰ পিষ্টলৰ গুলিত মোৰ মৃত্যু হ'ব। বিশেষ কোনো কষ্ট নোপোৱাকৈয়ে মই মৰিম, কিন্তু তোমাৰ ক্ষেত্ৰত মাহৰ পিছত মাহ জেলৰ কোঠাত যেতিয়া তুমি মৃত্যুৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰি থাকিবা তেতিয়া তোমাৰ মানসিক অৱস্থা কি হ'ব বাক? ভিত্তিত বচি লগাই কাঁচি দিয়াটো সকলোতকৈ কষ্টকৰ শাস্তি হেনো।”

মানুহজনে এইবাৰ চিঞৰি উঠিল,—ছেক'টো খোলা, নহলে মই তোমাক হত্যা কৰিম।

মই লাহে লাহে উত্তৰ দিলো—“তুমি মোক ইহুৱালা। ছেক'টো খুলিলেও তুমি হত্যা কৰিবা, দুখলিলেও হত্যা কৰিবা। গতিকে ভয় দেখুৱালে ছেক'টো খুলিম বুলি ভাবিছা কিয়?

মানুহজনে নিজেই এইবাৰ গৈ ছেক'টো খুলিবলৈ বন্ধ কৰিলে। মই দুবৈৰ পৰাই মাত দিলো—‘এই ছেক'টো বিদেশী প্ৰতিষ্ঠান এটাই তৈয়াৰ কৰা। কাৰ্যবৈচনাটো নাজানিলে যন্ত্ৰপাতিৰ সহায় নোলোৱাকৈ ইয়াক খুলিবৰ চেষ্টা কৰাটো একেবাৰে অৰ্থহীন চেষ্টা।”

মানুহজন এইবাৰ আগৰ ঠাইলৈ আহি বহিল। আৰা মিনিটমান সময়ৰ মনে মনে বৈ ক'ল—“তুমি সিনাছটোৰে কি কৰিম বুলি ভাবিছা বাক?”

: “সেই সম্পৰ্কে মোৰ এটা পৰিকল্পনা আছে। সিনাছটো মই এখন চিঠিৰে লৈছে এটা বেঞ্চ ছেক্ ডিপজিট লগাবত থৈ দিম। লগতে বেঞ্চলৈ এই নিৰ্দেশো থাকিব বাবে মোৰ অস্বাভাৱিক বুকু হ'লে পুলিচক

হেঁচাটো আৰু চিঠিখন সম্পৰ্কে যেন জনোৱা হয়।”

মাহুহজনে এইবাব মোৰ মুখলৈ চাই এটা হুঁনিয়াহ কাঢ়ি কলে,—
“হুঁইবোৰৰ কোনো প্ৰয়োজন নহ’ব। মই এতিয়া যাওঁ আৰু মই কথা
দিছো ভৱিষ্যতে কোনোদিনে তোমাৰ ওচৰলৈ আক নাহোঁ।”

মুখ জোকাৰি মই কলো,—“মই কিন্তু মোৰ পৰিবৰ্ত্তনা মতেই কাম
কৰিবলৈ ভাল পাম। এই গিলাছটো মোৰ ভৱিষ্যতৰ বন্ধা-কৰচ।”

মাহুহজনে এইবাব কঠোৰ ভাবে ক’লে—“তুমি পাহৰি গৈছা কিয় যে
মই ইয়াৰ পৰা গুচি যোৱাৰ পিছতো তোমাৰ পত্নীয়ে আন কাবোৰাক
জেন্মাক হত্যা কৰিবলৈ নিয়োগ কৰিব পাৰে। টকা পালে এইখন চহৰত
জেন্ম কাম কৰিবলৈ ম’হুহৰ অভাৱ নাই, বুজছা। ফলত তুমিও মৰিবা
আৰু পুলিচৰ হাতত চিঠিখন আৰু গিলাছটো পৰিলে মই বিনাদোষত
কাঁচিকাঠত ওলমিব লাগিব।”

: “মই সেইটো নভবা নহয়। কিন্তু তাৰো উপায় আছে।” —লাহে
কলো মই কলো।

: “উপায়?” —মাহুহজনে এইবাব মোৰ মুখলৈ চাই আৰু কিবা ক’ব
শুক্লি থমকি ব’ল। মই ধৰিব পাবিলো, লাহে লাহে তেওঁ যেন মোৰ
কথা ধৰিব পাৰিছে।

তেওঁ একো নমতা দেখি মই ক’লো,—“মোৰ পত্নী যি পাৰ্টিলৈ গৈছে
সেই ঘৰৰ ঠিকনাটো মই জানো। এঘাৰমান বজাত সেই পাৰ্টি
জুড়িব।”

১৫: “তুমি কিয় ভাবিছা যে মই তোমাৰ কথাত তোমাৰ পত্নীক হত্যা
কৰিম।” —মাহুহজনে গৰ্জতে চিঞৰি উঠিল।

১৬: “কি কৰা নকৰা সেইটো তোমাৰ কথা। কিন্তু মোৰ পত্নীৰ কিবা
এটা হোৱাটো মোককৈও তোমাৰ কাৰণেহে বেছি প্ৰয়োজন। নহলে
বিনাদোষত ভৱিষ্যতে তুমিয়েই কাঁচিকাঠত ওলমিব লাগিব পাৰে।”

১৭: মই ঠিকনাটো মাহুহজনক কলো। মাহুহজন এইবাব লাহে লাহে
কোৱাটোৰ পৰা বাকলৈ ওলাল। কিন্তু হুৱাহুৱাব পৰা উজ্জ্বলি আহি
কোৱা বাক শুলিলে—“এঘাৰ বজাত তুমি বাক ক’ত থাকিবা?”

: “সেই বিষয়ে তুমি ভাবিব নালাগে।” —মই উত্তৰ দিলো। “এবাব খজাত মই মোৰ ক্লাবত থাকিম। আৰু যেতিয়া মোৰ পত্নীৰ গুলিৰ আঘাতত মৃত্যু হোৱা খবৰটো আহিব তেতিয়া অন্ততঃ মোৰ এক ডজন বন্ধুৱে সাক্ষী দিব যে সেই সময়ত মই ক্লাবত অইন দিনাৰ দৰে তাত স্বেচ্ছা আছিলো।”

মাহুহজনে অলপ থমকি বৈ ক’লে,—“মোৰ কৌতূহল গুচাবলৈ মই বাক তোমাক আৰু এটা প্ৰশ্ন সুধিব পাৰোনে? তুমি তোমাৰ পত্নীক ভাল পোৱানে?”

মই মোৰ টেবুলত থকা ধুনীয়া বগা মাৰ্বল পাথৰৰ মূৰ্তিটো হালধী লৈ ক’লো,—“এসময়ত এই মূৰ্তিটো মোৰ ভাল লাগিছিল। একেটো বহু টকা দি কিনিছিলো। কিন্তু এইটো দেখিলেই এতিয়া বিবক্তি লাগে। এইটোৰ ঠাইত এটা নতুন লম। নতুন মূৰ্তিটোবো বাচনি কৰি থৈছোঁ?”

মাহুহজন এইবাব লাহে কোঠাটোৰ পৰা ওলাই গ’ল। ময়ো ক্লাবলৈ যাবলৈ সাজু হ’লো। কিন্তু বোৱাৰ আগৈয়ে মোৰ আন এটা কাম আছিল। মই ছেক’টো আকৌ এবাৰ খুলিলো আৰু মোৰ সমুখত থকা গিলাচটো সাৱধানৰে এখন কম্বালৰে ধৰি ছেক’টোত থলো আৰু ইমান সময় ছেক’টোত থকা গিলাচটো উলিয়াই ধুই পেলালো।

সকলোখিনি যদি সুকলমে বটি উঠে ক্লাবৰ পৰা আহি মই ছেক’টত থোৱা গিলাচটোও ধুই পেলাব লাগিব, কাৰণ মাহুহজনৰ লগত মোৰ সম্বন্ধ থকাৰ কোনো চিন মই বাখিব পাৰোঁ জানো?

— x —

চাহাবৰ ট্ৰাইও

জজ কমোৰিনে প্ৰথম শ্ৰেণীৰ ডবাটোত ধিবিকীৰ কাষৰ চিট এখনত আৰামেৰে বহি লৈ “আইবিচ টাইম্‌চৰ” প্ৰথম পাতটোৰ ছেডলাইন-বোৰত এবাৰ চকু ফুৰাই কাগজখন ভাঙ কৰি সমুখৰ টেবুলখনত থৈ দিলে। ডাব্লিনৰ পৰা ট্ৰালীলৈ চাৰিঘণ্টা সময়ছোৱাত কাগজখন পঢ়িবলৈ যথেষ্ট সময় পোৱা যাব। এই চাৰিঘণ্টা সময় কটোৱাটো বৰ টান। গতিকে পোনচাটেই কাগজখন পঢ়ি শেষ কৰি লাভ কি? ভেওঁ বাহিৰলৈ চালে। বেল এবাৰ আগমুহূৰ্ত্তত কিঙচত্ৰিজ ষ্টেচনত সদায়ে ঘণ্টা দৃশ্যৰ সেইদিনাও কোনো পৰিবৰ্তন হোৱা নাই। ষ্টেচনত যাত্ৰুহৰ সংখ্যা পাওল। ভেতিয়ালৈকে ভেওঁৰ ডবাটোত কোনো যাত্ৰী উঠা নাই। জজ কমোৰিনে সৰু চহৰ ট্ৰালীলৈ কেইটামান মোকৰ্দমাৰ বিচাৰৰ কাৰণে যাবলগীয়া হৈছে। কেইমাহমানৰ যুৰে যুৰে ভেওঁ এনেকৈ যাবলগীয়া হয়। বেল ভ্ৰমণৰ বিবক্তিকৰ সময়খিনি বাদ দিলে ট্ৰালীলৈ যাবলৈ ভেওঁৰ বেয়া নালাগে। সৰু চহৰ ট্ৰালীত মোকৰ্দমাবিলাকৰ বিশেষ জটিলতা নাথাকে। ডাব্লিনৰ কামৰ হেচাব পিচত এই ভ্ৰমণ কিছু অন্তৰৰ বিনোদনৰ দৰেই হয়। আজিও কমোৰিনৰ ত্ৰীককেচটোত ডাব্লিনৰ এটা জটিল মোকৰ্দমাৰ কাগজ-পত্ৰবোৰ আছে। ট্ৰালীৰ পৰা উভটি আহিলে মোকৰ্দমাটোৰ নিষ্পত্তি কৰিব লাগিব। বেলতে পাবিলে এবাৰ কাগজখিনিৰ চকু ফুৰোৱাৰ ইচ্ছা জজ কমোৰিনৰ আছে। ভেওঁ যেনে যেনে ভাবি আছে আন কোনো যাত্ৰীয়ে ডবাটোত উঠি ভেওঁক বিবক্ত নকৰিলেই বন্ধ। অন্ততঃ এতিয়ালৈকে কোনো যাত্ৰী উঠা নাই।

সাধাৰণতে যাত্ৰুৱে বি ভাবে ভাব ওলোটাটোহে হয়। জজ কমোৰিনৰ ক্ষেত্ৰটো সেয়ে খটিল। কোনো যাত্ৰুহ ফুঠক বুলি ভবাৰ লগে লগে ডবাটোৰ দুৱাৰখন বেল খালে আৰু এজন যাত্ৰুহে এটা সৰু বেন্স লৈ সোৱাই

আছিল। মাহুহজনে বেগটো ওচৰতে থৈ সমুখৰ চকীখনত বহি পবিল। কমোৰিনৰ পাবিলে মাহুহজনৰ লগত কথাপাতি সময় নষ্ট কৰাৰ ইচ্ছা নাই। কিন্তু সমুখত মাহুহ এজন বহিলে তেওঁৰ পিনে নোচোৱাকৈও থাকিব নোৱাৰি। কমোৰিনে মাহুহজনক লক্ষ্য কৰা নাই তেনে ভঙ্গী কৰি তেওঁৰ পিনে এবাৰ চকু ফুৰালে। মাহুহজন চুটি-চাপৰ, পোছাক-পৰিচ্ছন্ন সাধাৰণ, মূৰত পাতল জপৰা চুলি। চাৰিজন মাহুহৰ মাজত থাকিলেও তেওঁক মনত বখাব কোনো সম্ভাৱনা নাই। মাহুহজনৰ চকু চুটীত কৰণ অসহায় ভাব। কাৰো চকুত চকু বাধি যেন তেওঁ কথা হব নোৱাৰিব। কমোৰিনে ভাবিলে, নিশ্চয় কোনোবা অফিচৰ কেৰাণী নাইবা ব্যৱসায় প্ৰতিষ্ঠানৰ মজলীয়া কৰ্মচাৰী। মাহুহজনত চকু ফুৰাই কমোৰিনে আকৌ বিবিকীৰে বাহিৰলৈ চালে। বাহিৰত তেতিয়া পাৰ্কে ছইচেল বজাই বেলখনৰ যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিছে। ইঞ্জিনটোৱেও এটা দীঘল উকি মাৰি লাহে লাহে যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিছে। জজ কমোৰিনে টেবুলত থকা কাগজ-খনত চকু ফুৰাও বুলি হাতত লৈছেহে মাথোন এনেতে এজন শকত মাহুহ দৌৰি আহি কোনোমতেহে ছুৱাখন খুলি কোপাই-কোপাই কম্পাৰ্ট-মেণ্টটোৰ চুকত বহি পবিল। এইবাৰ জজ কমোৰিন আক তেওঁৰ সহযাত্ৰী দুয়োৰে চকু আগন্তুক যাত্ৰীজনৰ ওপৰত পবিল। যাত্ৰীজন শকত-আৱত, মুখখনত নিৰীহ ভাৱ এটা। তেওঁ যে এজন ধৰ্মবাজক পোছাকৰ পৰাই সেইটো সহজে অনুমান কৰিব পাৰি। যাত্ৰীজনলৈ এবাৰ চকু ফুৰায়ে কমোৰিনে কাগজখন থৈ আকৌ বাহিৰলৈ চকু দিলে। আৱালেশ্বৰ হলেও তেওঁ ইংৰাজী কাগজত ডাঙৰ হোৱা মাহুহ 'কোনোবাই পৰিচয় কৰি নিদিলে অচিনাকী মাহুহৰ লগত কথাপকথন আৰম্ভ কৰাত তেওঁ অকণো আগ্ৰহী নহয়।

কিন্তু কমোৰিনৰ সমুখত বহা মাহুহজনৰ এনেবোৰ আদৰ-কাৱদালৈ জ্বৰুপ নাই। ধৰ্মবাজকজনৰ পিনে চাই তেওঁ মাত লগালে—

“আপুনি ভাল বিপদৰ বোকা লৈ চলন্ত বেলখনত উঠিল কাদাৰ।”

“সকলে প্ৰভুৰ ইচ্ছা। তেৰাৰ দৰা থাকিলে কোনো বিপদ নহয়।” ধৰ্মবাজকজনে উত্তৰ দিলে।

কমোৰিনে ছয়োজ্ঞানৰ কথোপখনৰ প্ৰতি কোনো আগ্ৰহ নেদেখুৱাই বাহিৰলৈ চাই ব'ল। বেলখনৰ গতিবেগ ভেটিয়া বাঢ়িবলৈ লৈছে। ডাব্লিনৰ পশ্চিম উপকণ্ঠ অঞ্চলৰ ইঞ্জিনৰ ধোয়া লাগি লাগি ক'লা হোৱা খবৰোৰ এটা এটাৰ পিচেত এটাকৈ তেওঁৰ চকুৰ আগেদি পাব হ'ল। তেওঁ আকৌ এবাৰ কাগজখনত মনোনিবেশ কৰিলে।

কাগজখনৰ প্ৰথম বাতৰিটো প্ৰধানমন্ত্ৰী এমন ডা ভেলেবাৰ আগদিনা কৃষিমন্ত্ৰীয়ে কৰা আলুৰ দৰ সম্পৰ্কে এটা ঘোষণাৰ সমৰ্থন সম্পৰ্কে। একে-বাৰে ভলৰ পিনে এটা সৰু বাতৰি জৰুৰ চকু পৰিল। হিটলাৰ নামৰ কোনোবা এজনে হেনো অষ্ট্ৰিয়া অধিকাৰ কৰিছে। কমোৰিনে মনে মনে ভাবিলে যে সম্পাদকজনৰ কোনটো বাতৰিত কেনে গুৰুত্ব দিব লাগে সেই সম্পৰ্কে সম্যক ধাৰণা আছে। আন বিশেষ আকৰ্ষণীয় খবৰ নেদেখি তেওঁ কাগজখন থৈ ত্ৰীক্কেচৰ পৰা ডাব্লিনৰ জটিল মোকৰ্দমাটোৰ কাগজ-খিনি উলিয়াই ললে। বেলখন ইতিমধ্যে চহৰ অঞ্চল অতিক্ৰম কৰিছে। বাহিৰত ছয়োফালে সেউজীয়া ঘাঁহনি পথাৰবোৰ দেখা গৈছে।

জৰুৰী কমোৰিনে কাগজখিনি হাতত লৈছেহে মাথোন সমুখৰ সহযাত্ৰীজনে টিলাহেঁক মাত লগালে, “চাব”। মাল্লুজ্ঞানৰ চাবনিৰ অসহায় ভাবটোৰ দৰে মাত আৰু কথা কোৱা ভঙ্গীও একে ধৰণৰে। কমোৰিনে ভাবিলে তেওঁ মোকৰ্দমাৰ কাগজ পঢ়াৰ যি আশা কৰিছিল সি মিছা হ'ল। তেওঁ সহযাত্ৰীজনৰ মুখলৈ চালে।

“চাব। টেবুলখনৰ এটা অংশ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ মই আপোনাৰ অনুমতি পাব পাৰোনে?”

“নিশ্চয় নিশ্চয়। ইয়াত অনুমতি দিয়া বা নিদিয়াৰ কি প্ৰশ্ন থাকিব পাৰে?”

“ধন্যবাদ চাব।”

মাল্লুজ্ঞানৰ কথাৰ পৰা কমোৰিনৰ ধাৰণা হ'ল যে নিশ্চয় তেওঁ আয়াৰলেণ্ডৰ দক্ষিণ-পশ্চিম অঞ্চলৰ বাসিন্দা হ'ব। মাল্লুজ্ঞানে কথা পাতিব নোখোজা দেখি সকাহ পাই তেওঁ এইবাৰ আকৌ হাতত লোৱা কাগজ-বোৰত চকু ফুৰোৱাত লাগিল। এবাৰ কেৰেচীয়াতকৈ চাই দেখিলে মাল্লুজ্ঞানে

ক্ষেপৰ পৰা এবাৰ পূৰ্ণি আৰু পৰিষ্কাৰ তাত উলিয়াই পেচেৰু'ৰেণিৰলৈ
আবন্ত কৰিছে।

কমোৰিনে কিমান সময় কাগজখিনিৰ মনোনিবেশ কৰিছিল কব
নোৱাৰে। ইঠাত সহস্ৰাঙ্গীজনৰ সুখৰ পৰা ওলোৱা এটা শব্দত তেওঁৰ
চকু মানুহজনলৈ গ'ল। সহস্ৰাঙ্গীজনে ছুপাৰি দাঁতৰ মাজেদি জিতাখন
উলিয়াই গভীৰ তথ্যৰূপে সুখৰ তাতপাত কেইখিলালৈ চাই আছে।
জিতা আৰু দাঁতৰ মাজেদি তেওঁৰ যে সুহৰি বজোৱাৰ দৰে শব্দ এটা
ওলাইছে তাৰ প্ৰতি কোনো লক্ষ্য নাই। মানুহজনে ঠিকমতে তাত
কেইপাত সজাব পৰা নাই। ইন্সাপনৰ দহ খনৰ তলত হবতনৰ ন খন
থলেই হয়। কিন্তু সমুখত ছয়োখন তাত পৰি থকা সত্ত্বেও সেইটো ধৰিব
পৰা নাই। খেলিব নাজানিলে মোবনো কি মূলি ভাবি কমোৰিনে আকৌ
কাগজখিনিৰ মন দিবলৈ চেষ্টা কৰিলে।

কিন্তু তাত খেলা লোকৰ প্ৰতি তাত পাতৰ এটা সন্মোহনী শক্তি আছে।
জৰু কমোৰিনেও সদায় সদায় সজিয়া ক্লাণ্ড তাত খেলে। অনিচ্ছাসত্ত্বেও
অলপ সময় পিচত কমোৰিনৰ চকু আকৌ এবাৰ তাত কেইখিলাত পৰিল।
মানুহজনে দহ খনৰ তলত ন খনটো ধোৱা নায়েই, ইন্সাপনৰ চাহাবটো
থবলৈ খালিঠাই থকা সত্ত্বেও তাৰ সদস্যৰূপ কৰা নাই। কমোৰিনৰ
অলপ খঙেই উঠিল। তাতখেলত কোনোবাই সাধাৰণ ভুল কৰিলে
তেওঁ বৰ টান পায়। মানুহজনৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিবলৈ তেওঁ লাহেহৈক
কাহ এটা মাৰিলে। লগে লগে সহস্ৰাঙ্গীজনে তেওঁৰ সুখলৈ চালে।

চাহাবটোলৈ আঙুলিয়াই কমোৰিনে কলে, “চাহাবটো সেই খালি
ঠাইখিনিৰ নথয় কিয়?” মানুহজনে তাত কেইপাতলৈ চাই চাহাবটো
কমোৰিনে কোৱা ঠাইত থলে। তাৰ পিচৰ পাতটো বাগী ওলাল। চাহাব
তলত বাগীখন ধোৱাত আৰু কেইখিলামান পাত সজোৱাত মানুহজনৰ
অনুবিধা নহ'ল। কিন্তু অলপ পিচতে মানুহজন পুনৰ থমকি ব'ল। দহ
তলত ন খন থলেই খেলখন সহজে শেষ কৰিব পাৰে, কিন্তু মানুহজনৰ
সেইটো চকুত পৰা নাই। তেওঁ জৰুৰ সুখলৈ চাই কলে—

“ইয়াৰ পিচত আৰু বোধকৰো পাতি সজোৱাটো সম্ভৱ নহয়।”

“কিয়, দহব ভুলত ন খন থওকচোন, গোটেই কেইখিলা পাত মিলি যাব।” কমোবিনে কলে।

মানুহজনে নিজৰ ভুলটো বুজি লজ্জিত হ’ল। দহব পিচত ন খন ধোৱাত খেলখন সহজতে শেষ হ’ল। তেওঁ কিবা যেন অসন্তুৰহে সাধনা কৰিলে ভেনে ভাৱ দেখুৱাই কলে—

“মই আজিলৈকে পোচক খেলত এবাৰো সকলোধিনি তাম মিলাব পৰা নাছিলো। আপোনাৰ কাৰণেহে এইটো সম্ভৱ হ’ল। ধৰ্মাৱতাৰৰ দেখিছো তামপাতৰ প্ৰখৰ জ্ঞান আছে।”

ধৰ্মাৱতাৰ বুলি কোৱাত কমোবিনৰ সন্দেহ হ’ল মানুহজনে তেওঁক জয়াধীশ বুলি জানে নেকি? পিচ মুহূৰ্ত্তাত বুজিলে নাই সেইটো নহয়। আয়াবসেঙত সাধাৰণতে সন্মানিত লোকৰ প্ৰতি ধৰ্মাৱতাৰ শকাটো ব্যৱহাৰ কৰা হয় কাৰণে তেনেকৈ সন্তোষন কৰিছে। অলপ নম্ৰতা দেখুৱাই তেওঁ উত্তৰ দিলে—“নাই নাই। ভেনে একো নহয়।”

ব্যক্তিগত ভাবে অৱশ্যে কমোবিনে নিজকে বৰ ভাল তাম খেলুৱৈ বুলি বিশ্বাস কৰে। তেওঁৰ মতে আইনজীৱিৰ বিশ্লেষণী মন, সঠিক সিদ্ধান্তৰ উপনীত হব পৰাৰ ক্ষমতা আৰু স্বাধীনতা থাকিলে ভাল তাম খেলুৱৈ হব পাৰি। এই তিনিওটা গুণেই নিজৰ প্ৰভুত পৰিমাণে আছে বুলি কমোবিনৰ দৃঢ় বিশ্বাস। তাম খেলি থাকোতে তেওঁলোক দুয়ো লক্ষ্যই কৰা নাছিল যে ইতিমধ্যে ধৰ্মযাজকজনেও তেওঁলোকৰ ওচৰত বহি পৰিছে। বহাটোৱে স্বাভাৱিক। ঘণ্টাৰ পিচত ঘণ্টা অকলে একো নকৰাকৈ সময় কটোৱা কিমান বিৰক্তিকৰ সেইটো সকলো বেলবাহীয়ে জানে।

মানুহজনে ইতিমধ্যে তাম পাতবোৰ জাপ কৰি তিনিখন তিনিখন পাত সমুখত থৈ ক্লাচ খেলিলে কেনে তাম পালেহেঁতেন চোৱাত লাগিল। অলপ পিচতে বিৰক্তিতে তামজোৰ থৈ কলে—“দ্রালী পাবলৈ এতিয়াও বেচ কেইখটামান আছে।” জ্ঞান কমোবিনৰ এতিয়া ঠিক মনত নাই ক্লাচ খেলা কথাটো কোনে প্ৰথমতে জঁলিয়াইছিল, তেওঁ নে সহবাহীজনে। কিন্তু অলপ পিচতে দুয়ো তিনিখনকৈ পাত বিলাই কোনে ভাল পাত

পাঁচ চৌদ্দাত লাগি গ'ল। পাচ বাবৰ ভিতৰত চাৰিবাৰেই কম্বোবিনৰ হাতত ভাল পাত পৰিল। ইতিমধ্যে ছয়োৰে ভিতৰত কথা-বতৰাৰ আদান প্ৰদান হোৱাত ছয়ো ছয়োৰে নামও জানিব পাৰিছে। অলপ অলপে তেওঁ যে স্তায়ীৰূপ সেইকথা নকৈ মাত্ৰ নামটোহে কৈছে। সহযাত্ৰীজনৰ নাম মাৰ্টিন। কেইখেলমান হৈ যোৱাৰ পিচত সহযাত্ৰীজনে কলে, “কোনে কেইখেল জিকিলো মই পাইবিলোহে চাব। আপোনাৰ যি প্ৰাণৰ স্বৰ্ণশক্তি আপোনাৰ নিশ্চয় মনত আছে।”

“অ মই মনত ৰাখিছো। মই পাচবাৰ জিকিছো আৰু তুমি মাত্ৰ এবাৰ জিকিছা।”

কম্বোবিনে অনুভৱ কৰিছে এই বিবক্তিকৰ সময়খিনিত তাতকোৰ বাককৈয়ে কামত আহিছে।

“বাবা, সময় কটাবলৈ খেলখন আৰু অলপ আকৰ্ষণীয় কৰোঁ” বুলি কৈ কম্বোবিনে ব্ৰীককেচটোৰ পৰা এটা জুইশলাৰ বাহ উলিয়ালে। প্ৰাভ: ভোজন আৰু বাতিৰ ভোজনৰ পিছত একোটাকৈ হাতানা চিগাৰ খোৱা তেওঁৰ অভ্যাস। জুইশলাৰ বাহটো সেউকাৰণে লগত থাকেই। তেওঁ জুইশলাটোৰ পৰা ৬০ ডাল কাঠি উলিয়াই ৩০ ডাল নিজে বাখি বাকী ৩০ ডাল সহযাত্ৰীজনক দিলে।

“মোৰ ভাল পাত আহিলে তুমি মোক এডাল কাঠি দিবা আৰু ভোমাব আহিলে মই দিম। তেতিয়া কোনে কেইবাৰ জিকিছো হিচাপ বখাত সুবিধা হব।”

ছয়ো জুইশলাৰ কাঠিলৈ কেইখেলমান খেলিলে। কিন্তু অলপ পিছতে ছয়োৰে বিবক্তি উপজিল। ছড়নে “ব্ৰাচ” খেলিলে বিবক্তি ওপজাতো স্বাভাৱিক। কিন্তু চকুৰ এবাৰ পিছত মাৰ্টিনে ধৰ্ম্মহাজকজনক কলে— “কাডাব, আমাৰ দুজনৰ মাজত খেল তয়া নাই। আপুনি আমাৰ লগত যোগ নিদিয় কিয়?”

ধৰ্ম্মহাজক জনে তেওঁৰ মন্ত্ৰহাল সুখখনত এটা বহল হাঁহি মাৰি কলে “কিন্তু মই যে আপোনালোকে খেলা খেলটোৰ একো নাজানোহেই। বহুদিন আগেয়ে সকতে এবাৰ তাতপাত চুইছিলো। পাচকেই কিলো মাথো তিনি পাত।”

“পাতকেইখিলা চিনি পালেই হ’ল। এই খেলাটো একো টান নহয়।” জজ কমোৰিনে মাত লগালে। “দেখিছেই নহয়, আমি তিনিখনকৈ পাত লৈছো। যিজনৰ পাত ভাল সেইজনে সিমানেই বেছি বাজী ধৰিব। পাতৰ ভাল-বেয়া কিহৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে সেইটো মই আপোনাক বুজাই দিও।”

“আপোনালোকে বাজী ধৰি খেলাছ যদি মই তাত যোগ দিয়াটো উচিত নহব বুলি বিবেচনা কৰো।” — ধৰ্মযাজকজনে উত্তৰ দিলে।

“চাওক আমি পইচাবে বাজী ধৰা নাই নহয়। জুইখলাৰ কাঠিবেহে খেলিছো। ইয়াক আকৌ বাজী ধৰি খেলা বুলি কয় নেকি?” ধৰ্ম-যাজকজনৰ আপত্তি যে অৰ্থহীন মাৰ্টিনে সেইটো সদৰি নিয়াব চেষ্টা কৰিলে।

ধৰ্মযাজকজন তথাপিও সন্তুষ্ট নহল। “খেলত কিবা চল-চাতুৰি বা কপট আচৰণ কৰা হয় নেকি?”

“নাই, নাই, তেনে কৰাৰ প্ৰস্তুই জুঠে। আপোনাক ভাচকেইখিলাৰ মূল্য বুজাই দিলেই আপুনি সকলো কথা বুজি পাব।” জজ কমোৰিনে এইবাৰ ত্ৰীককেচৰ পৰা কাগজ এখন লৈ কাগজে-কলমে ধৰ্মযাজকজনক “ক্লাচ” খেল শিকোৱাত লাগি গ’ল। ডেওঁ ভাচজোৰৰ পৰা তিনিটা টকা উলিয়াই ধৰ্মযাজকজনক কলে—“ক্লাচ খেলৰ সকলোতকৈ মূল্যবান পাত হৈছে এই টকা তিনিটা। ইয়াক trio বোলে। ইয়াৰ পিছতে চাহাব তিনিটা, বাণী তিনিটা এনেকৈ trio বোৰ সকলোতকৈ মূল্যবান।”

কমোৰিনে কাগজখিলাত ১ নম্বৰত একেসংখ্যাৰ তিনিখন ভাচপাত বুলি লিখিলে। “ইয়াৰ পিছতে আছে ‘বানিং ক্লাচ’। তিনিখন একেধৰণৰ ভাচপাতকে ‘বানিং ক্লাচ’ বোলে, যেনে ইফাপনৰ বাণী, চাহাব আৰু টকা।” কমোৰিনে ধৰ্মযাজকজনক বুজোৱাৰ লগতে কাগজখিলাতো লিখি দিলে।

এনেকৈ কমোৰিনে ক্লাচ খেলত কোনবিধ ভাচপাত আন ভাচপাতকৈ মূল্যবান বুজাই কাগজখিলা ধৰ্মযাজকজনৰ হাতত দিলে। ধৰ্মযাজকজনেও জুই এটা প্ৰশ্ন সোধাব পিছত কমোৰিনক সুধিলে—“খেলৰ সবলত মই কাগজখন চাব পাৰিমতো?”

“নিশ্চয়, নিশ্চয়। তাত কোনো আপত্তি থাকিব নোহোবে।” মাৰ্টিনে উত্তৰ দিলে।

“এবা আপোনালোকে যদি মই অংশগ্ৰহণ কৰিলে সম্ভাৱ পাৰ, মই বা আপত্তি কৰো কিয়? মইতো কোনো বাৰ্জী বাধা খেলা নাই।”

ধৰ্মযাজকজনে খেলিব মান্তি হোৱাৰ লগে লগে কমোৰিনে জুইশলাৰ কাঠিকেইটা তিনিভাগ কৰি এটা ভাগ নিজে বাধি আন দুটা ভাগ সহযাত্ৰী ছয়োজনলৈ আগুৱাই দিলে। প্ৰথম ছুই খেলত ধৰ্মযাজকজনে মোৰ হাতত একো নাই বুলি পাত পেলাই দিলে। দুয়োটা খেল কমোৰিনে জিকিলে। তৃতীয়বাৰ পাতকেইখিলা হাতত লৈ ধৰ্মযাজকজনে দুবাৰ মান তচখিলালৈ আৰু দুবাৰমান হাতৰ কাগজখনলৈ চালে। তেওঁৰ মুখখন উজ্জল হৈ পৰিল। এইবাৰ মই বৰ ভাল পাত পাইছো বুলি তাতপাতকেইটা ছয়কৈ দেখুৱালে। ধৰ্মযাজকজনৰ হাতত এটা “বাণিং ক্লাচ”। মাৰ্টিনে কৈ উঠিল—“আপুনি ভাল পাত পাইছে সঁচা। কিন্তু পাতকেইখিলা আমাক দেখুৱা উচিত হোৱা নাই। নিজৰ হাতৰ তাত লুকুৱাই খেলিলেহে আপুনি জিকিব পাবিব।”

কমোৰিনেও মাৰ্টিনৰ কথা শুনি হতভম্ব হৈ ধৰ্মযাজকজনক কথাটো বুজাবৰ চেষ্টা কৰি কলে—“আপোনাৰ আগত কোনোবাই পাপকৰ্ম স্বীকাৰ কৰিলে আপুনি কথাটো গোপনে নাৰাখে জানো? তেনেকৈ নিজ কি তাত পাইছে সেই কথাটোও আনক কোৱাটো উচিত নহয়।”

ধৰ্মযাজকজনে এইবাৰহে যেন কথাটো ভালদৰে হৃদয়ঙ্গম কৰিলে। তেওঁ কলে, “কিনো কৰিম! এইখিলাক খেল বুজিলেহে? মই বাক আৰু এনে ভুল নকৰো।”

এনেকৈ প্ৰায় একটা খেল চলিল। ধৰ্মযাজকজনে খেলত বাৰে বাৰে ভুল কৰিলে আৰু তেওঁৰ সমুখত থকা জুইশলাৰ কাঠি প্ৰায় নাইকিয়াই হ’ল। মাৰ্টিনো তাত সম্পৰ্কে বিবেচনা বৰ কম। ভাল তাত পালেও সন্দেহজ্ঞাপন কৰিব নাভানে। তেওঁৰ সমুখত থকা কাঠিৰ সম্ভাও প্ৰায় আঁহ হৈ পৰিল। একমাজ জজ কমোৰিনে হিচাব কৰি প্ৰত্যেকটো খেল খেলি গ’ল। কমোৰিনৰ কিম্বদন্তি তাতখেলত ভাগ্যভৰ্তকৈও সঠিক হিচাববন্ধ

ঐয়োজন বেচি। ইমান সময় হোৱা খেলও তাকেই প্ৰমাণ কবিলে।
ডেওৰ সমুখত থকা জুইশলাৰ কাঠিৰ দমটো ক্ৰমান্বয়ে ডাঙৰ হৈ পৰিল।
মাৰ্টিনবোৰো খেলত আকৰ্ষণ নোহোৱা যেনেই লাগিল। ছাবাৰমান ডেও
কাঠি আগুৱাই দিবও পাহৰিলে। শেষত ডেও কৈয়ে উঠিল—

“এনেকৈ জুইশলাৰ কাঠিৰে খেল মোৰ আৰু ভাল লগা নাই।
আজি খেলখন ইয়াতে শেষ নকৰো কিয়?”

জজ কমোৰিনে অৱশ্যে এনেকৈ সময়খিনি কটাৰ পাৰি ভালৈই পাইছে।
তাচখেলত জিকি থকা মানুহজনে সদায়ে খেলত আনন্দ পায়েই। ডেও
কলে—“নাই নাই। এতিয়াও ট্ৰালী পাৰলৈ ভালমান সময় বাকী আছে।
আমি খেলখন এৰি দিও কিয়?”

এইবাৰ মাৰ্টিন বৰ ইতস্ততঃ ভঙ্গীৰে কৈ উঠিল—

“মোৰ সাধাৰণতে পইচাৰ বাজী বাখি খেলাৰ অভ্যাস নাই। কিন্তু
সময়খিনি কটাৰ বাবে কেইটিলিঙমানৰ বাজী বাখি নেখেলে কিয়?”

“মোৰ তাত কোনো আপত্তি নাই।” জজ উত্তৰ দিলে। কিন্তু কাঠিৰে
খেলাতেই আপোনালোক দুয়োজনৰে কাঠি প্ৰায় নাইকিয়া হৈছে। পইচাৰ
বাজীৰ ক্ষেত্ৰতো একেই ফলাফল হোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে। পিচলৈ মোক
জুহুৰিব।”

মাৰ্টিনে তপবাই উত্তৰ দিলে, ‘নাই নাই, তাচখেলত ভাগ্য একদৰে
নাযায় নহয়। এইবাৰ মোৰ হাতলৈ ভাল পাত আহিবই।”

কমোৰিনে মন মনে ভাবিলে অকল ভাল পাত আহিলেই নহয়,
হিচাবমতে খেলিও জাৰিব লাগে।

এইবাৰ কিন্তু ধৰ্মযাজকজন বহাৰ পৰা উঠিল।

“ভেটিয়া হলে আপোনালোকে খেলক, মই উঠিলো। পইচাৰে বাজী
খৰি খেলাতো মই উচিত বুলি নাতাবো। আৰু মোৰ হাতত মাত্ৰ তিনিটা
পাউণ্ড আছে। এই তিনি পাউণ্ডৰে মই বেচ কিছুদিন চলিব লাগিব।”

“কিন্তু কাদাৰ” মৰ্টিনে ধৰ্মযাজকজনক লক্ষ্য কৰি কলে, “অপুৰি
খৰি নেখেলে আমি দুয়ো অকলে খেলো কেনেকৈ? মাত্ৰ কেইটামান
টিকি . . . ।”

“কেইটামান চিলিঙ খবচ কৰাৰ সাধ্যও মোৰ নাই। পৰম পিতাব
সেৱকসকল বৰ দৰিদ্ৰ। আপোনালোকে খেলক, মই চায়েই উপভোগ কৰো।”

অজ কমোৰিনব খেলখন ভাঙি দিবৰ ইচ্ছা নাই। তেওঁ ধৰ্মযাজকজনক
উদ্দেশ্য কৰি কলে—

“সমস্তাটোৰ এটা সমাধান উলিওৱা বাওক। আপোনাৰ হাতত পইচা
নাই কাৰণে খেলখন ভাঙি দিয়াটো উচিত নহ'ব। মই এটা বেলেগ
উপায় ভাবিছো। এই জুইশলাৰ কাঠিবোৰৰ এটা মূল্য ঠিৰ কৰা হওক।
কাঠিবোৰ মোৰ আৰু মাৰ্টিনৰ ভিতৰত ভাগ কৰোঁ। আমি দুয়ো আমাৰ
নিজ নিজ ভাগৰ পৰা সমান সংখ্যক কাঠি আপোনাক ধাৰে দিম। যদি
খেলৰ শেষত আপোনাৰ হাতত কম কাঠি থাকে তেন্তিয়া আপুনি ধাৰ
পৰিশোধ কৰিব নালাগে। কিন্তু যদি বেচি কাঠি থাকে ধাৰখিনি পৰিশোধ
কৰাৰ পিচত বাকী কাঠিৰ মূল্যখিনি আমি- দুয়ো আপোনাক দিম।”

কমোৰিনব এই প্ৰস্তাবত মাৰ্টিনে চিঞৰি উঠিল—“আপোনাৰ দৰে
প্ৰথম মস্তিষ্কৰ মানুহ মই আগেয়ে লগ পোৱা নাই। ইমান সহজে
আপুনি কথাটো মীমাংসা কৰি পেলালে।”

কিন্তু তথাপি ধৰ্মযাজকজন যান্ত্ৰিক নহ'ল। “নাইমোৰ কাৰণে খেলা
সম্ভৱ নহয়। পইচাৰ বাকী ধৰি কোনো খেল খেলাটো মই উচিত বুলি
বিবেচনা নকৰোঁ।”

অলপ সময় ডবাটো নিস্তক হৈ পৰিল। ধৰ্মযাজকজন পইচাৰ বাকী
ধৰি খেলিবলৈ প্ৰস্তুত নহয়। এইবাৰ মাৰ্টিনে এটা বুদ্ধি উলিয়ালে,
“চাওক আপুনিহে পইচাবে নেখলে, জুইশলাৰ কাঠিকেহে খেলিব। আৰু
আপুনি যদি শেষত জিকেও সেইখিনি পইচা ত্যাগখেলৰ জয়লাভ বুলি
নলৈ পীৰ্জাখবলৈ আমাৰ দান হিচাবে গ্ৰহণ কৰিব।”

ধৰ্মযাজকজনে এইবাৰ কথাটো জুকিয়াই চাই কলে—“কথাটো আপুনি
কেয়া কোৱা নাই। মই বিখন গাৱলৈ যাব তাত অনাথ লৰা-ছোৱালীৰ
এটা সন্ধান-পূহ আছে। পৃথকৈ কিছু দান-খবৰ্জনি দিব পাৰে তাসেই
পালোহেঁতেন। কিন্তু নাওঁ, এই ক্ষণে বাকী ধৰি খেলিলে মোৰ ওপৰত
বিচলকনে নিস্তক আপত্তি কৰিব।”

এইবাৰ জজ কমোৰিনে কথাটো আগবাঢ়িব নিদি কলে, “কাদাৰ, আপুনি বাজী ধৰি খেলা বুলি ভাবিছে কিয় ? কথাটো বেলেগ দৃষ্টিভঙ্গীৰে চালেই হ’ল যদি খেলৰ শেষত আপোনাৰ হাতত বেচি পৰিমাণৰ কাঠি থাকে তাৰ মূল্য আমি সংস্থান গৃহটোলৈ আপোনাৰ সহযোগিতাৰ কাৰণে দান হিচাবে দিম। এইধৰণে ললে কোনেও আপোনাক বাজী ধৰি জিকা বুলি কব নোৱাৰে। ইয়াত কোনো ধৰণৰ আপত্তিৰ কাৰণো মই নেদেখো।”

ধৰ্মযাজকজনে এইবাৰ কিছু সময় ভাবি-চিতি কলে, “আপোনালোকে যদি তেনেধৰণে লয় আপোনালোকক মোৰ সহযোগিতাৰ পৰা বঞ্চিত কৰো কিয় ?”

এইবাৰ আক এটা নতুন সমস্যাই দেখা দিলে। কমোৰিনৰ হাতত থকা জুইশলাৰ কাঠিখিনি তিনিজনে খোলিবৰ কাৰণে যথেষ্ট নহয়। তেওঁ ইয়াৰো এটা সমাধান উলিয়ালে। তেওঁ কাঠিবোৰ সোমাজত জ্ঞানি ছটুকুৰা কৰি কলে যে বাখৰ থকা কাঠিৰ মূল্য বাখৰ নথকা কাঠিডাকৈ হ্ৰুণ হব। এইবাৰ তেওঁ মাৰ্টিনক কাঠিবোৰৰ মূল্য কিমান ধৰা উচিত হব সোধিলে। মাৰ্টিনৰ হাতত হেনো ৩০ পাউণ্ডহে আছে আৰু হাবিলে তেওঁ ৩০ পাউণ্ডৰ বেচি হাবিব নোৱাৰে। তেওঁ বাখৰ নথকা কাঠি এডাল হাতত লৈ কমোৰিনলৈ লক্ষ্য কৰি কলে—“আপোনাৰ আপত্তি নাথাকিলে এইডালৰ মূল্য দহ চিলিঙকৈ ধৰা হওক। আৰু এই মূল্য ধাৰ মোক ৩০ পাউণ্ড পৰিমাণৰ কাঠি দিয়ক।”

কাঠিডালৰ মূল্য দহ চিলিঙকৈ ধৰা জনি জজ কমোৰিন অলপ চমকি উঠিল। তেওঁ হিচাব কৰি দেখিছে যে ষাঠিডাল কাঠিৰ এশ-বিশ টুকুৰা কৰা হৈছে। দহ চিলিঙকৈ ধৰিলে বাখৰ থকা কাঠিৰ হ্ৰুণ মূল্যৰে সৈতে কাঠিবোৰৰ মূল্য নকৈ পাউণ্ড হব। ১৯৩৮ চনত নকৈ পাউণ্ড বৰ কম পইচা নহয়। কমোৰিনে ভাবিলে কাঠিৰ মূল্যৰ পৰিমাণ কমাবলৈ তেওঁ ক’ব নেকি ? কিন্তু পিচমুহূৰ্ত্তাত ঠিক কৰিলে ইয়াৰ এয়োজনৰেই বা কি ? এই জয়োজনৰ লগত খেলত তেওঁ হৰাৰ সম্ভাৱনা তেনেই কম। তেওঁ কোনো আপত্তি নকৰাকৈ ত্ৰিশ পাউণ্ড পৰিমাণৰ

কাঠি মাৰ্চিনলৈ আশুৱাই দি বাকীখিনি কাঠি নিজৰ সমুখত ৰাখিলে। ইয়াৰ পিচত ছুৱো ঠিক কৰিলে ছুৱোজনৰ প্ৰত্যেকে ছয় পাউণ্ড পৰিমাণৰ কাঠি ধৰ্মযাজকজনক ধাৰে দিব। এইবাৰ কমোৰিনে মাৰ্চিনক পুথি বিলাবলৈ ইচ্ছিত কৰিলে।

তেনেকৈ কিছু সময় খেল চলিল। ধৰ্মযাজকজনৰ সমুখৰ কাঠিকেই ভাল পায় শেষ হৈছিলেই। কিন্তু লিমেৰিক ষ্টেচন পোৱাৰ আগে আগে তেওঁ এটা ৰাণিং ক্লাচ পালে। জজ কমোৰিনৰ হাতলৈও সেইবাৰ ভাল ডাচ আহিছিল। ফলত ধৰ্মযাজকজনে তেওঁৰ সমুখৰ কাঠিৰ সংখ্যা কিছু বঢ়াব সমৰ্থন হ'ল। কিছু সময় পিচত বেলখন এটা জটনত ব'লহি। লগে লগে তিনিওজনে খেল অলপ শ্বিগিত ৰাখি মাহুহ উঠা-নমা লক্ষ্য কৰিলে। তেওঁলোকৰ ডবাটাত কোনো মাহুহ ছুটিল। কমোৰিনে হিচাব কৰি দেখিলে ধৰ্মযাজকৰ আগত থকা কাঠিৰ মূল্যৰ পৰিমাণ ২৪ পাউণ্ডৰ ঠাইত ৩০ পাউণ্ড ১০ চিলিং হৈছেগৈ আৰু জজ আৰু মাৰ্চিন দুয়ো হাৰি আছে।

বেলখন এবি দিয়াৰ লগে লগে তেওঁলোকে পুনৰ খেল আৰম্ভ কৰিলে। মাৰ্চিনে খেলত কেবাবাবো ভুল কৰিলে আৰু পাবলগীয়া পাউণ্ডটো সোনকালে এবি দিয়াত ৰাজী হেৰুৱাবলগীয়া হ'ল। জজ কমোৰিনে হিচাব মতে খেলি আছে, কিন্তু ভাগ্যই তেওঁক তেনেকৈ লগ দিয়া নাই। হেথ'কোৰ্ড ষ্টেচন পায় মানে মাৰ্চিনৰ লোকচানৰ পৰিমাণ দেখা গ'ল ১০ পাউণ্ড আৰু কমোৰিনৰ ২০ পাউণ্ড। এইবাৰ ধৰ্মযাজকজনেও খেলত বেচ আৰম্ভ পোৱা যেন লাগিল। তেওঁ কলে, “আপোনালোকে যোক কিমানৰ কাঠি ধাৰে দিছিল? মোৰ হাতত কাঠি জমা হৈছে যেতিয়া ওভোটাई দিও।” ছুৱোৰে পৰা ধাৰে লোৱা কাঠি ওভোটাई দিয়াৰ পিচতো ধৰ্মযাজকজনৰ হাতত ৩২ পাউণ্ড মূল্যৰ কাঠি থাকি গ'ল। তেওঁৰ আনন্দৰ শেষ নাই। এইখিনি পইচা থাকিলে তেওঁ সংস্থান গৃহটোক ৩২ পাউণ্ড দিব পাৰিব। মাৰ্চিনে পইচা হৰা দেখি অতি সান্নিধ্যতাবে খেলিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। এবাৰ মাত্ৰ আতি সাহসেৰে খেলি কেই পাউণ্ডমান ওভোটাई পাৰ্জিলে সক্ষম হ'ল।

খেলখন ট্ৰালী পাবলৈ আৰু বেছি দূৰ নাই। ট্ৰালীৰ উপৰ্ত অঞ্চলৰ
 ধৰ্মবোৰ বেগাই পাব হবলৈ আৰম্ভ কৰিছে। খেল বন্ধ কৰিবহঁতলৈ।
 এইবাৰ কমোৰিনে ডাচ ভুলি দেখে যে ইমান সময় যি ভাল ডাচৰ
 তেওঁ অপেক্ষাত আছিল সেই ভাল ডাচে তেওঁক লগ দিছেহি। জজ
 কমোৰিনে খেলৰ অভিজ্ঞতাৰ পৰা জানে এবাৰ নহয় এবাৰ ভাল ডাচ
 লগ লাগিবই! কমোৰিনৰ হাতত তিনিখন বাণী, গতিকে সন্যোগ নষ্ট
 হব নিদি তেওঁ টেবুললৈ পাঁচ পাউণ্ড মূল্যৰ কাঠি আগুৱাই দিলে।
 মাৰ্টিনৰ হাততো নিশ্চয় ভাল পাতেই লাগিছে। তেওঁও পাঁচ পাউণ্ড
 আগুৱাই দিলে। ধৰ্মযাজকজনে এবাৰ নিভৰ তাক কেইপাতলৈ চালে
 তাৰ পিচত কমোৰিনে দিয়া কাগজখনলৈ চালে আৰু তেওঁৰ আগত থকা
 কাঠিৰ খুপটোৰ পৰা দহ পাউণ্ড মূল্যৰ কাঠি আগুৱাই দিলে। জজ
 কমোৰিনৰ খং উঠি গ'ল। ধৰ্মযাজকজনৰ হাতত বাক কি ডাচ থাকিব
 পাবে। কিন্তু বাণীৰ “ট্ৰাইওক” হুকুৱাবলৈ বজা বা টকাৰ ট্ৰাইও লাগিব।
 এনেকৈ দুটা “ট্ৰাইও” অহাটো সহজে সম্ভৱ নহয়। জজ কমোৰিনে এইবাৰ
 আকৌ দহ পাউণ্ড মূল্যৰ কাঠি আগুৱাই দিলে। মাৰ্টিনৰ আৰু পইচা
 আগুৱাই দিয়াৰ সাহস নহ'ল। মাৰ্টিনে হিচাব কৰি দেখিলে তেওঁ বাৰ
 পাউণ্ড হাবিছে। খঙেৰে তেওঁ ডাচকেইপাত টেবুলত পেলাই দিলে।
 ধৰ্মযাজকজনেও ধেৰোগেবোৰকৈ আৰু দহ পাউণ্ড আগুৱাই দিলে। জজ
 কমোৰিনে ভালৈ পালে। ডাচত হিচাব কৰি নেখেলিলে পইচা এনেদৰেই
 যায়। কমোৰিনেও দহ পাউণ্ড আগুৱাই দিলে। ধৰ্মযাজকজনৰ সমুখত
 এতিয়া মাত্ৰ বাৰ পাউণ্ড আছে। তেওঁৰ পুতৌ লগা অৱস্থা। তেওঁ
 কি কৰিব একো ভাবি পোৱা নাই। তেওঁ মাথো কলে, “মইনো কি
 কৰিব লাগে বুজিয়ে পোৱা নাই।” মাৰ্টিনে মাত লপালে, “ইয়াত ভাবিবৰ
 কিটো আছে। যদি আপোনাৰ ডাচ বেয়া আপুনি এবি দিব পাবে।
 নাইবা দহ পাউণ্ড আগুৱাই দি কমোৰিন ডাচবীয়াৰ ডাচখিনি চাব পাবে।”
 বৰ দুখ মনেৰে ধৰ্মযাজকজনে দহ পাউণ্ড আগুৱাই দি কলে—

“মই বোধকৰো ডাচখিনি চোৱাটোৱে উচিত হব। অলপ আগলৈ
 খেল এৰা হ'লে মই সংস্থান পুথটোক ৩২ পাউণ্ড দিব পাৰিলোহেঁতেন।

এতিয়া তেওঁলোকৰ কাৰণে মোৰ হাতত মাত্ৰ ২ পাউণ্ডহে ব'ল। দুই পাউণ্ড দিবলৈ মোৰ বেয়াই লাগিব। ছিঃ ছিঃ, বৰ ভুল কৰিলো। অসল আপোনে মই খেল এৰা উচিত আছিল।”

“আপুনি ইমান বাধিত হব নালাগে। মই বাক দুই পাউণ্ডৰ লগত আৰু তিনি পাউণ্ড যোগ দি পাচ পাউণ্ড কৰি দিম। এইটো খেল নিশ্চয় ময়েই জিকিছো। মোৰ হাতত এইয়া তিনিটা বানী।” বানী তিনিটা টেবুলত পেলাই দি কমোৰিনে এটা আত্মগ্লসাদৰ হাঁহি মাৰি ছয়োবে পিনে চালে।

মাৰ্টিনে চিঞৰি উঠিল, “মই কৈছোৱে নহয়, আপোনাৰ ডাচৰ ডাণ্ডা বৰ ভাল।”

ধৰ্মবাজকজনে তেতিয়াও তেওঁৰ নিজৰ পাচ টেবুলত পেলোৱা নাই। তেওঁ ইতস্ততঃ কৰি সুধিলে—

“বজা বাণীতকৈ ডাঙৰ নহয় জানো?”

“হয়। কিন্তু আপোনাৰ হাতত তিনিটা বজা থাকিব লাগিব। আহে জানো?” জজ কমোৰিনৰ দৃঢ় বিশ্বাস ধৰ্মবাজকজনৰ হাতত তিনিটা বজা নাই।”

কিন্তু এইবাৰ জজ কমোৰিনৰ আচৰিত হোৱাৰ পাল। “ভেৰাৰ কুপাত মই তিনিটা বজাই পাইছো” বুলি লাহে লাহে পাচ তিনিখন ধৰ্মবাজকজনে কমোৰিনৰ সমুখত থৈ দিলে।

এইবাৰ তেওঁলোকে কোনে কিমান হাৰিছে জিকিছে হিচাব কৰাত লাগিল। মাৰ্টিনে তেওঁৰ জেপৰ পৰা ১২ খন ১ পাউণ্ডৰ নোট উলিয়াই ধৰ্মবাজকজনৰ হাতত দিলে। “ভগৱানে তোমাৰ মজল কৰক” বুলি তেওঁ নোট কেইখন হাতত ললে।

জজ কমোৰিনে হিচাব কৰি দেখিলে তেওঁ দুইডাল পকাশ পাউণ্ড হাৰিছে। মনে মনে খঙ উঠিলেও কোনো ভাৱ প্ৰকাশ নকৰি নিজৰ বেগৰ পৰা পকাশটা পাউণ্ড উলিয়াই ধৰ্মবাজকজনৰ হাতত দিলে। বেল ষ্টাৰ্লী টেচন পালেহি। মাৰ্টিনে ডাচৰোৰ হাতত লৈ তেওঁৰ পকেটত থৈ ধৰ্মবাজকজনৰ পিনে চাই কলে, “বানীৰ ষ্টাইলৰ ওপৰত বজাৰ ষ্টাইল

মই আজিলৈকে দেখা নাই। স্বয়ং প্ৰভুৱে আপোনাৰ কাৰণে ডাচ বিলাইছে যেন পাইছো। কিন্তু মোৰ কাৰণে শিকা হৈ গৈছে। বেলত আৰু মই কেতিয়াও ডাচ নেখেলো। পৰম্পৰাগতৰ লগত সম্বন্ধ থকা মানুহৰ লগতটো নেখেলোৱেই।”

“আপোনালোকে হুখ কৰিছে কিয়? আপোনালোকৰ পইচাখিনি সং কামতে লাগিব। মই গাওঁ পোৱাৰ লগে লগেই পইচাখিনি সংস্থান গৃহটোক দিম। তাৰে ল’ৰা-ছোৱালীয়ে বেচ কিছুদিনলৈ আহাৰ গ্ৰহণ কৰিব পাৰিব, পৰিধানৰ বস্ত্ৰ পাব। সকলো ভেৰাৰ ইচ্ছা।”

ট্ৰালী ষ্টেচনৰ প্ৰেটফৰ্মত তিনিওজনে ইজনে সিজনৰ পৰা বিদায় ললে। বাতিপুৰাৰ পৰা কামত থকা কাৰণে জজ কমোৰিনে সোনকালে বিজ্ঞাম পোৱাটো বিচাৰে। বাতিপুৰা আদালতত কমোৰিনে প্ৰথম হুচা মোকদ্দমা সহজে নিষ্পত্তি কৰিলে। অভিযুক্ত লোক দুজনে নিজেই অপৰাধ স্বীকাৰ কৰাত তেওঁ অপৰাধী দুজনক অলপ জৰিমনাৰ শাস্তি দি এৰি দিলে। তৃতীয় মোকদ্দমাৰ অভিযুক্ত ব্যক্তিজনক আদালতৰ কাঠগড়াত থিয় কৰোৱাৰ সময়ত কমোৰিন সেই মোকদ্দমাটোৰ কাগজ-পত্ৰ চোৱাত ব্যস্ত। এইজন ব্যক্তিৰ বিৰুদ্ধে অভিযোগ ১৩ মে তাৰিখে তেওঁ অজ্ঞাতভাবে আৰু ছল-চাতুৰীকৈ ভাঙ দিয়া তাৰেখে খেলি লুৰ্গান্ কিন্ নামৰ মানুহ এজনৰ পৰা ৬২ পাউণ্ড ধন আদায় কৰিছে। তাত খেলত জুৰা-চুৰি কৰা কাৰণে তেওঁক আগ্ৰাৰলেণ্ডৰ ১৮৪৫ চনৰ ক্ৰীডা আইনৰ ১৭ নং ধাৰাত অভিযুক্ত কৰা হৈছে। অভিযুক্ত কাৰ্ট মাৰ্টিনক এই অভিযোগ স্বীকাৰ কৰে নে নকৰে বুলি সোধাত প্ৰায় দুওনা মাতেৰে তেওঁ উত্তৰ দিলে—“নাই, মই অপৰাধী বুলি স্বীকাৰ নকৰোঁ।”

মাতটো শুনিয়ে জজ কমোৰিন চমক খাই উঠিল। কাগজৰ পৰা মূৰ তুলি তেওঁ দেখে যে অভিযুক্ত ব্যক্তিজন আন কোনো নহয় তেওঁৰ লগত আগদিনা ডাচ খেলা মাৰ্টিন। প্ৰাউন আৰু পৰচুলা পিন্ধি থকা কমোৰিনক মাৰ্টিনে চিনিব পৰিলে নে নাই তেওঁৰ অভিযুক্তিৰ পৰা বুজিব পৰা নগ’ল। কমোৰিনে আদালতৰ কেন্দ্ৰীজনক অলপ বৰলৈ নিৰ্দেশ দিলে। অজ্ঞাতৰূপে হিচাবে মোকদ্দমাটো ল’ব নে নহয় তেওঁ তাৰিফলপীয়া হ’ল।

অভিযুক্ত ব্যক্তিজনক তেওঁ জানে, তেওঁৰ লগত তাত খেলিছে আৰু আগ-
দিনাৰ খেলৰ অভিজ্ঞতাই তেওঁৰ মন প্ৰভাৱান্বিত কৰিব পাৰে। সেইদিনাৰ
পৰা মোকৰ্দমাটোৰ বিচাৰ নকৰাটোৱে উচিত। কিন্তু পিচমূহুৰ্ত্তে তেওঁৰ
মনত ভাব হ'ল মোকৰ্দমাটো এৰি দিলে প্ৰথমৰ পৰা আকৌ পুনৰ বিচাৰ
হ'ব লাগিব, ডাব্লিনৰ পৰা নতুন বিচাৰক স্মাহিব লাগিব, ৰাজহুৱা খনৰ
অথবা ব্যৱ হ'ব আৰু অভিযুক্ত ব্যক্তিজনেও বিচাৰৰ কাৰণে বহুদিন অপেক্ষা
কৰিব লাগিব। আগদিনাৰ অভিজ্ঞতা মনৰ পৰা মচি দি সাক্ষ্যৰ পৰা উদ্ধৰ
হোৱা তথ্য-পাতিবোৰ মুক্তভাৱে জুৰিব আগত দাঙি ধৰি সম্পূৰ্ণ নিৰপেক্ষ
ভাবে মাৰ্টিনৰ বিচাৰ কৰিব পৰিব নে নাই তেওঁ নিজকে প্ৰশ্ন কৰিলে।
তেওঁৰ মনটোৱে কলে এইখিনি কৰিব তেওঁ পাৰিব। তেওঁ আৰু নতৈ
কেবাৰ্গীজনক জুৰিসকলক শপত দিয়াৰলৈ নিৰ্দেশ দিলে।

জুৰিসকলক শপত দিওৱাৰ পিচত কৰিৱাদী পক্ষৰ উকিলজনে
মোকৰ্দমাটোৰ ঘটনাটো ডাঙি ধৰিলে। যে মাহৰ ১৩ তাৰিখে যুৰ্গান কিন্
নামৰ ব্যৱসায়ী এজনে ট্ৰালীলৈ বুলি ডাব্লিন টেচনত বেলত উঠিছিল।
ব্যৱসায় সংক্ৰান্তত তেওঁ ডাব্লিনত কিছু টকা পাবলগীয়া আছিল আৰু
সেইকাৰণে তেওঁৰ লগত সেইদিনা ৭১ পাউণ্ডৰ শকত অৰু এটা আছিল।
ডাব্লিনৰ পৰা ট্ৰালী এই পথছোৱাত অভিযুক্ত আচামীয়ে নিজৰ ছেপৰ
পৰা তাত এযোৰ উলিয়াই কিন্ আৰু ডবাটোত থকা আন এজন লোকক
তাত খেললৈ আহ্বান কৰে। কিছুসময় পিচত কিন্ৰ সন্মুখ হয় যে
আচামীৰ খেলত জাল-জুৱাচুৰি আৰু চল-চাফুৰী আছে। ট্ৰালী খোৱাৰ
আগৰ টেচন এটাত তেওঁ এক অজুহাত দেখুৱাই নাগি পৰে আৰু এজন
বেল-কৰ্মচাৰীৰ সহায়েৰে ট্ৰালীৰ পুলিচক মেটকৰ'ত উপস্থিত থাকি ঘটনা-
টোৰ তদন্ত কৰিবলৈ আবেদন জনায়।

মোকৰ্দমাটোৰ প্ৰথম সাক্ষীজন হ'ল ট্ৰালী টেচনত উপস্থিত থকা
পুলিচ বিষয়াজন। তেওঁৰ সাক্ষ্যমতে ঘটনাৰ দিনা বেল-কৰ্মচাৰী এজনৰ
অজুৰোধক্ৰমে তেওঁ টেচনলৈ যায় আৰু তাত যুৰ্গান কিনে তেওঁক লগ
পাই আচামীয়ে চল-চাফুৰীয়ে তাত খেলি তেওঁৰ পৰা পইচা সম্বন্ধে
কুলি অভিযোগ কৰে। পুলিচ বিষয়াজনে আচামীক পুলিচ-কৰ্মীলৈ লৈ

যায় আৰু আচাৰীৰ জেপত তাত এঘোৰ পোৱা হয়। সেই ডাচঘোৰ ডাব্লিনলৈ পৰীক্ষাৰ কাৰণে পঠোৱা হয় আৰু ডাব্লিনৰ পৰা পৰীক্ষাৰ কলাফল পোৱাৰ পিচত মাৰ্চিনৰ বিৰুদ্ধে এই গোচৰ ওভা হয়। দ্বিতীয়জন সাক্ষী ডাব্লিন পুলিচৰ খণ্ড-জুৱাচুৰিৰ প্ৰতিবোধ বিভাগটোৰ কৰ্মচাৰী এজন। তেওঁৰ হাতত কৰিয়াদী পক্ষৰ উকীলে এঘোৰ ডাচ চিনাক্ত কৰাবৰ কাৰণে দিয়ে। ডাচঘোৰ চিনাক্ত কৰি তেওঁ সাক্ষ্যত কয় যে ট্ৰালী পুলিচৰ নিৰ্দেশক্ৰমে তেওঁ এই ডাচঘোৰ পৰীক্ষা কৰিছিল। পৰীক্ষাত এইকথা প্ৰমাণ পাইছে যে ডাচঘোৰত কোনখিলা কি পাত চিনিব পৰাকৈ, কিন্তু আনে ধৰিব নোৱাৰাকৈ বিভিন্ন ধৰণে চিন দি থোৱা হৈছে। ডাচ-ঘোৰৰ পিচপিনে বিশেষ বিশেষ ঠাইত বাসায়নিক দ্ৰব্যৰ সহায়েৰে বঙা পাচ আৰু পাডল কৰা হৈছে। ইয়াৰ ফলত এই ডাচঘোৰৰ লগত পৰিচিত লোক পিচফালটো চাইয়ে সহজে ডাচপাতৰ সংখ্যা অনুমান কৰিব পাৰে। “এই ডাচঘোৰৰ লগত পৰিচিত লোকে খেলত জিকিবলৈ ডাচঘোৰত ডাক দিয়াৰ প্ৰয়োজন আছে নেকি?”—কৰিয়াদী পক্ষৰ উকীলজনে প্ৰশ্ন কৰিলে।

“অসং উপায় অৱলম্বন কৰি খেলা লোকে ডাচত ডাক দিয়াটো অসম্ভৱ নহয়”—সাক্ষীজনে উত্তৰ দিলে। “কিন্তু ডাক নিদিলেও তেওঁ-লোকে সহজে জয়লাভ কৰিব পাৰিব।”

“আপুনি কৈছে ডাক নিদিলেও ডাচঘোৰৰ লগত পৰিচিত লোকে সহজে জয়লাভ কৰিব। অইন খেলুৱৈয়ে তেওঁৰ লগত এই ডাচঘোৰেৰে খেলিলে জিকাৰ সম্ভাৱনা আছে নে?”—উকীলে আকৌ প্ৰশ্ন কৰিলে।

“কোনো সম্ভাৱনাই নাই”—সাক্ষীজনে আদালতৰ আগত কৈ গ’ল। “ডাচঘোৰত চিনবোৰৰ লগত পৰিচিত লোকজনে বিলোৱাৰ লগে লগে গম ধৰিব পাৰে তেওঁৰ হাতত আৰু তেওঁৰ লগত খেলা আন খেলুৱৈসকলৰ হাতত কি ধৰণৰ ডাচ আছে। ভাল ডাচ থাকিলে তেওঁ বেচি পইচাৰ বাৰী ধৰিব আৰু বেয়া ডাচ থাকিলে এৰি দিব।”

“মোৰ আৰু কোনো প্ৰশ্ন নাই” বুলি কৰিয়াদী পক্ষৰ উকীলজন বহি পৰিল।

প্ৰথমজন সাক্ষীৰ দৰে দ্বিতীয়জন সাক্ষীকো জেৰা কৰাৰ মাৰ্চিনে কোনো

আগ্ৰহ বেদেথুৱালে।

“আপুনি যদি ইচ্ছা কৰে সাক্ষীক জেবা কবিব পাৰে বা আপোনাৰ সমৰ্থনত প্ৰশ্ন সুধিব পাৰে। এই অধিকাৰ আপোনাৰ আছে।” ৬৯ কমেৰিণে মাৰ্টিনক ডেৰ্ডৰ অধিকাৰ সম্পৰ্কে সচেতন কৰাটো উচিত বুলি বিবেচনা কৰিলে।

মাৰ্টিনে মাথো লাহেকৈ উত্তৰ দিলে, “বহুবাদ ধৰ্ম্মতাব। যোব কোনো প্ৰশ্ন নাই।”

এইবাৰ সাক্ষী দিবলৈ আগবাঢ়ি আহিল মোকৰ্দমাটোৰ সকলোভটক গুৰুত্বপূৰ্ণ সাক্ষী লুৰ্গান কিন্ নিজে। এটা খঙাল ৰাড্ৰৰ দৰে দণ্ডপটক সাক্ষীৰ বাকচত থিয় হৈ যোপাকৈ ডেৰ্ড মাৰ্টিনৰ পিনে চালে। ডেৰ্ডৰ সাক্ষ্যত ঘটনাৰ দিনা ডাবলিনত কোনকৈ ব্যৱসায় সম্পৰ্কত কিছু টকা ডেৰ্ডৰ হাতলৈ আহিছিল আৰু সেই টকালৈ ট্ৰালীলৈ বেলেড আহোতে অভিযুক্ত মাৰ্টিনে ক্লাচ খেললৈ আহ্বান কৰি ডেৰ্ডৰ পৰা ৬২ পাউণ্ড সবকাই ললে খোকোজা নলগাকৈ কলে। সাক্ষ্যত ইয়াকো প্ৰকাশ পালে যে কিনে নিজকে এজন ভাল ক্লাচ খেলুৱৈ বুলি বিশ্বাস কৰে। কিন্তু ডেৰ্ড ভাল পাত পালেও আচাৰীয়ে বাজী বন্ধাত আৰু মাজে সময়ে ডেৰ্ডকৈও ভাল তাত পোৱাত ডেৰ্ডৰ মনত সন্দেহ ওপজে আৰু তেতিয়া বেলে আৰু পুলিচ বিষয়াৰ সহায় লয়। কিনে এইবাৰ সমুখত থকা বাবজন জুৰিৰ মুখলৈ চাই চিঞৰি উঠিল—“যোব সন্দেহ যে অজুলক নাছিল তাতযোবৰ পৰীক্ষা কৰোতে হাতে হাতে প্ৰমাণ পোৱা হ’ল।” জুৰিবিলাকৰ অজী-ভক্তীৰ পৰা এই কথা সহজে অস্বীকাৰ কৰিব পৰা ন’ল যে কিন্ৰ সকলোখিনি কথা ডেৰ্ডলোকৈ সম্পূৰ্ণৰূপে বিশ্বাস কৰিছে আৰু মাৰ্টিনৰ অপৰাধ সম্পৰ্কে ডেৰ্ডলোকৰ মনত কোনো সন্দেহ নাই।

এইবাৰ কিন্তু মাৰ্টিন কিন্ৰ জেবা কৰিবৰ বাবে বিয় হ’ল। ডেৰ্ডৰ অৱস্থা আগভটকৈও বেচি কৰণ যেন লাগিল আৰু ডেৰ্ডক দেখি আদালতত থকা লোকসকলৰ মনত এনে ভাব হ’ল যেন বলিশালত কুৰ খোৱা হামলী এটাই নিজকে কাৰলৈ শেষ কৰা গোট কৰিছে। কিনে মাৰ্টিনৰ পিনে খঙাল লুটিয়ে চাই থাকিল।

ককণ কণ্ঠস্বৰে মাৰ্টি'নে সুধিলে, “আপুনি কৈছে মই এইযোৰ ভাচেৰে আপোনাক খেলিবলৈ আহ্বান কৰিছিলো।”

“কৰিছিল তে”—কিনে হুটী মাতেৰে উত্তৰ দিলে।

“কি ধৰণে আহ্বান কৰিছিলো আপুনি কিন্তু নকলে।” মাৰ্টি'নে প্ৰশ্ন কৰিলে।

কিন্ এইবাৰ অলপ দোখোৰ-মোখোৰত পৰা যেন লাগিল। “কিয় তাচযোৰ আপোনাৰ জেপত আছিল। জেপৰ পৰা উলিয়াই লৈছিল।”

“তাচযোৰ যে মই জেপৰ পৰা উলিয়াই লৈছিলো সেইকথা মই অস্বীকাৰ নকৰো। কিন্তু তাচযোৰ লৈ মই কি কৰিছিলো?”

মাৰ্টি'নৰ প্ৰশ্নত কিনে অলপ সময়ৰ কাণে বৈ উত্তৰ দিলে—“পেচেকু খেলিবলৈ আবদ্ধ কৰিছিল।”

আপদিনাৰ ঘটনাৰ লগত অস্বাভাৱিক মিল দেখি জজ কমোৰিনৰ নিজৰে কেনেবা কেনেবা লাগিল। “পেচেকু খেলি থাকোতে” মাৰ্টি'নে একে ধীৰ স্বৰে সুধিলে—“মই আপোনাৰ লগত প্ৰথম কথা হৈছিলো নে আপুনি মোৰ লগত প্ৰথমে কথা হৈছিল?”

কিনে অলপ বৈ সেইদিনাৰ ঘটনাটো মনত পেলাবৰ যত্ন কৰিলে। এইবাৰ তেওঁৰ আশ্চ-প্ৰত্যয়ৰ ভাবটো কিছু পৰিমাণে নাইকিয়া হ'ল। “ময়ে প্ৰথম কথা হৈছিলো” বুলি কৈ তেওঁ জুবিসকলৰ পিনে চালে। “কথা নটক মোৰ উপায় আছিল ক'ত! এই মানুহজনে তাচযোৰ সজোৱাত ইয়ান সাধাৰণ তুল কৰিছিল যে তুলবোৰ দেখুৱাই দিবলৈ মই বাধ্য হৈছিলো।”

“এইবাৰ ক্লাচ খেললৈ আহো,” মাৰ্টি'নৰ প্ৰশ্ন চলি থাকিল। “মই প্ৰথম ক্লাচ খেলাৰ কথা উলিয়াইছিলো নে আপুনি উলিয়াইছিল?”

“আপুনি উলিয়াইছিল।” “কিনে খণ্ডেৰে উত্তৰ দিলে। “আক খেলখন আকৰ্ষণীয় কৰিবলৈ অলপ পইচাৰ বাজী ধৰাৰ কথা কৈছিল। অলপ পইচাহে হয়। এক পাউণ্ড নহয় দুই পাউণ্ড নহয় ৬২ পাউণ্ড।” কেইজনমান জুবিয়ে মূৰ দুপিন্ধালে। ৬২ পাউণ্ড হেক্ষাটো সহজ কথা নহয়। এই পইচাৰে এজন মানুহে সাধাৰণ ভাবে এটা বছৰ কটাব পাৰে।

মাৰ্টিনে এইবাৰ কিন্‌ক প্ৰত্যাহ্বান জনালে। “চাওক, মই কৈছো আপুনিৱে প্ৰথম ক্লাচ খেলাৰ কথা কৈছিল আৰু পইচাবে খেলাৰ কথা আপোনাৰ মুখৰ পৰাই প্ৰথম ওলাইছিল। তাৰ আশেয়ে আমি ফুটবলৰ কাঠিৰে খেলি আছিলো।”

কিন্‌ এইবাৰ দোমোজাত পৰিলগ্ন কোনে কথাটো আবৃত্ত কৰিছিল তেওঁৰ ঠিক মনত নাই। “হব পাৰে মইয়ে প্ৰথম খেলাৰ কথা কৈছিলো”, তেওঁ স্বীকাৰ কৰিলে। লগে লগে তেওঁ জুবিলৈ চাই কলে, “তাচত ভাজ দিয়া মাহুহৰ কাষদাই এইটো। তেওঁলোকে এনে এটা পৰিবেশ সৃষ্টি কৰে যত নিবীত মাহুহ জালিয়াতৰ বলি হয়।” জুবী কেইজনে পুনৰ মুৰ চুলিয়ালে। একে পৰিবেশত তেওঁলোকেও নিশ্চয় কিন্‌ৰ দৰেই আচৰণ কৰিলেহেঁতেন।

“এটা মাত্ৰ শেষ প্ৰশ্ন।” মাৰ্টিনে আৰু বেচি ককণ স্তব্ধ প্ৰশ্ন কৰিলে—“আমি যেতিয়া খেল শেষ কৰো আপুনি মোক কিমান পইচা দিছিল?”

“বায়ৰ্টি পাউণ্ড”—কিনে চিঞৰি উঠিল। “অতি কঠোৰে উপাৰ্জন কৰা বায়ৰ্টি পাউণ্ড।”

“নাই মই সেইটো সোধা নাই। আপুনি মোক ব্যক্তিগত ভাবে কিমান পইচা দিছিল?”

কিন্‌ এইবাৰ থমকি বৈ কিছুসময় ভাবিব লগা হ'ল। তেওঁৰ মুখখন অলপ অসহায় অসহায় যেন লাগিল।

“নাই আপোনাক মই একো পইচা দিয়া মনত নাই। কিন্তু আমাৰ লগত খেলা খেতিয়কজনক দিছো। বায়ৰ্টি পাউণ্ড দিছো।”

“মই বাক সেই খেতিয়কজনৰ পৰা কিবা পইচা ভিকিছিলোনে?” মাৰ্টিনৰ মাতৰ পৰা এনে লাগিল তেওঁ যেন কান্দোনত ভাঙি পাবিব।

“নাই”, কিনে উত্তৰ দিলে। “আপুনি আঠ পাউণ্ড হাবিছিল।”

মোৰ আৰু কোনো প্ৰশ্ন নাই বুলি মাৰ্টিন বহি পৰিল। কিন্‌ সাক্ষীৰ গড়ালৰ পৰা বাৰ খোজোতেই জৰু কমে.বিনে এখন্তেক বৰলৈ কৈ শুনিলে তেওঁ যে খেতিয়ক এজনে কিবা বুলি কৈছে সেই খেতিয়কজনৰো কোৱা।

“নেইজন আমাৰ ডবাটোত থকা তৃতীয়জন ব্যক্তি । বেসকোৰ্ড হেনো তেওঁৰ পায় আছে । তেওঁ খেল নাজানে বুলিলেই হয় । কিন্তু সেইদিনা ভালভকৈও ভাল তাত তেওঁৰ হাতলৈ আহিছিল ।”

“তেওঁৰ নামটো ?” জজ কমোৰিনে সুধিলে । কিন্তু এইবাৰ ভালকৈ বিমোহিত পৰিল । “নামটোতো মোৰ সোধা নহ’ল”—কিনে উত্তৰ দিলে । “কিন্তু ধৰ্ম্মানুগত, আচামীয়েহে মোক ঠগাইছে । আগেয়ে চিন দিয়া তাতপাত লৈ মোৰ লগত খেলত বহিছে ।”

কবিতাদী পক্ষৰ সাক্ষ্য শেষ হোৱাত এইবাৰ মাটিৰে নিজৰ সমৰ্থনত তেওঁৰ বক্তব্য বাখিলে । তেওঁৰ কবলগীয়া কথাখিনিত কোনো জটিলতা নাই । ধোঁৱা কিনা-বেচা কবাটো তেওঁৰ ব্যৱসায় । তাতখেল তেওঁ ভালদৰে নাজানে । তথাপি কেতিয়াবা কেতিয়াবা খেলে । তেৰ মে’ ভাৰিখৰ ঘটনাৰ ‘এসপ্তাহমান’ আগেয়ে ডাবলিন বেলৰ ডবা এটাৰ টেবুলত তেওঁ পুৰনা তাতঘোৰ পায় । কোনোবা যাত্ৰীয়ে তাতঘোৰ খেলি উঠি পুৰণি হোৱা কাৰণে এৰি থৈ যোৱা বুলি তেওঁ ধৰি লয় । বিবক্তিকৰ ভ্ৰমণত সময় কটাব ভাল কাৰণে তেওঁ তাতঘোৰ পেচেক খেলিবলৈ লগত থৈ দিলে । তাতঘোৰত যদি কিবা চিন দিয়া আছে তেওঁ সেই সম্পৰ্কে সমূলকৈ নাজানে । জুৰিবিলাকলৈ চাই মাটিৰে কলে তেওঁৰ বিৰুদ্ধে জালিয়াতি কৰাৰ অভিযোগ অনা হৈছে । জালিয়াতি কৰা হয় জিকিৰৰ কাৰণে । কিন্তু তেওঁ জিকিছে জানো ? তেওঁ নিজে সেইদিনা খেডিয়কজনৰ হাতত আঠ পাউণ্ড দহ চিলিং হাবিছে । খেডিয়কজনে যদি ভাল তাত পাইছিল তাৰ বাবে নিশ্চয় তেওঁ জগবীয়া হব নোৱাৰে । লুৰ্গান কিনে অসামৰ্থনতাবে খেলা কাৰণে বেচি পইচা হাবিছে আৰু তাৰ এপইচাও তেওঁ পোৱা নাই । তেওঁৰ অপৰাধ ক’ত ?

কবিতাদী পক্ষৰ উকীলে জেৰাত মাটিৰ বক্তব্যত জটী উলিয়াবৰ চেষ্টা কৰিও সফল নহ’ল । দুয়ো পক্ষৰ বক্তব্য শেষ হোৱাত জজ কমোৰিনে জুৰিবিলাক কেচটোৰ তথ্য-পাতি বুজাই দিয়াৰ সময় আহিল । কবোৰিনে ভাবিলে মাটিৰ কথা যদি সঁচা হয় তেন্তেহে তেওঁ সঁচাকৈয়ে কপাল নখকা খেচুৱৈ । আৰু যদি মিছা হয় তেন্তেহে তেওঁ সকলোতকৈ অকৰ্কষ

ডাচ ভাঙ দিওতা। যিকোনো দিশৰে পৰা নিজৰ ডাচ ব্যৱহাৰ কৰি
হুয়োদিনে মাৰ্টিনে অপৰিচিত লোকক পইচা দিব লগা হৈছে।

জুবিসকলৰ আগত অৱশ্যে এই ভাৱ প্ৰকাশ কৰাৰ প্ৰৱণ হৈছে যে
জুবিসকলক নিৰ্দেশ দিলে যে ডেৰ্ললোকে লক্ষ্য বথা উচিত যে ডাচবোৰ
মাৰ্টিনে বেলেৰ ডবা এটাত পোৱা বুলি কৈছে। মাৰ্টিনৰ কথা সঁচা হ'ব
পাৰে, মিছাও হ'ব পাৰে। কিন্তু আৱাললেণ্ডৰ শ্বাটেনমতে জালিৱাতি কৰা
ডাচবোৰ যে মাৰ্টিনে নিজে চিহ্নিত কৰিছে কবিতাদীয়ে তাক প্ৰমাণ কৰা
প্ৰয়োজন। কবিতাদী পক্ষই সেইটো কবিতা পৰা নাই। দ্বিতীয়তে আচামীৰ
মতে লুৰ্গান্ কিনেছে প্ৰথমে ক্লাচ্ খেলা আৰু বাকী ধৰাৰ কথা উলিয়াইছে
আৰু সাক্ষীয়ে এইকথা স্বীকাৰ কবিতা কৰা নাই।

কিন্তু সকলোতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা হ'ল আচামীৰ বিৰুদ্ধে অভিযোগ যে
ডেৰ্ল ভুৱা দি লুৰ্গান্ কিন্ৰ পৰা পইচা সবকাইছে। ভুৱা দিয়া কথাটো
সঁচাই হওক বা মিছাই হওক কিনে সাক্ষ্যত এই কথা স্বীকাৰ কৰিছে
যে আচামীয়ে ডেৰ্লৰ পৰা কোনো পইচাটো জিকা নায়েই ব'বক নিজেও
হাবিছে। এই সকলো দিশৰ পৰা আচামীৰ বিৰুদ্ধে প্ৰয়োজনীয় প্ৰমাণৰ
অভাৱ সম্পূৰ্ণভাবে পৰিলক্ষিত হৈছে। মোকৰ্ৰমাটো সোনকালে নিষ্পত্তি
কবিতাৰ কাৰণে জজ কমেৰিনে মধ্যাহ্ন ভোজনৰ বিবতিলৈ যে মাত্ৰ ১৫
মিনিটেহে বাকী আছে সেইকথা উল্লিখিলে।

কোনো গধুৰ তথ্য-পাতিৰ কেচ নহলে ট্ৰান্সী চহৰৰ জুবিক হুপবীয়াৰ
ভোজনৰ তৃপ্তিৰ পৰা আন্তৰাই বথা টান। দহ মিনিটৰ ভিতৰতে জুব
সকল উভতি আহিল আৰু মাৰ্টিনক নিৰ্দেশ বুলি ডেৰ্ললোকৰ বায় দিলে।
জজ কমেৰিনে জুবিত বায় হানি লৈ মাৰ্টিনক খালাচ দি দিনটোৰ কাৰণে
আদালতৰ কাম স্থগিত ৰাখিলে।

জজ কমেৰিন এইবাৰ নিজৰ কোঠালৈ গৈ পাউন, কোট আদি সাজ
পোছাক আৰু সুবৰ উইপটো বুলি সাধাৰণ পোছাকেৰে আদালত কক্ষ
পৰা বাহিৰ ওলাল। উইপ, পাউন আদি নোহোৱাকৈ কমেৰিনক অলপ
আগৰ মানুহজন বুলি চিনিবই নোৱাৰি। ডেৰ্ল বাকলখ পাটীছাহি এনেতে
কেবিলে এখন ধুনীয়া গাড়ী ডেৰ্লৰ পিনে আহিব আদিছে আৰু পাড়ীখনত

চালকৰ আসনত বহি আছে মাৰ্টিন নিজে। লগতে আগদিনা অবাধ গৃহটোৰ অৰ্থ সাহায্যৰ কাৰণে ব্যৰিড হোৱা ধৰ্মযাজকজন মাৰ্টিনৰ ওচৰত বহি আছে। গাড়ীখন তেওঁৰ ওচৰেদি পাব হৈ যাওতে ধৰ্মযাজকজনে হাঁহি এটা মাৰি আঙুলি ছুটা ওপৰলৈ দেখুৱাই বিজয়ৰ চিনৰ ভঙ্গী কৰি পাব হৈ গ'ল। ওচৰৰ পৰা কোনো এজনে মাত মাতি উঠিল।

“সেই মানুহজনে সেইয়া আশীৰ্বাদৰ ভঙ্গী কৰি গ'ল নেকি?” জজ কমোৰিনে ঘূৰি চাই দেখে তেওঁৰ ওচৰত ট্ৰালীৰ শকত দোকানী অলপ আপৰ সাক্ষী লুৰ্গান্ কিন্ থিয় হৈ আছে।

“হয়তো হবও পাৰে, যদিও মোৰ সন্দেহ হয়”—জজ কমোৰিনে উত্তৰ দিলে।

“কিন্তু তেওঁ সেইযোৰ পোছাক পিন্ধিছে কিয়?” কিন্ৰ প্ৰশ্ন।

“কাৰণ অতি সাধাৰণ” জজ কমোৰিনে উত্তৰ দিলে। “তেওঁ ধৰ্মযাজক, ধৰ্মযাজকৰ পোছাক সেইয়া।” লুৰ্গান্ কিনে এইবাব খঙেৰে চিঞৰি উঠিল, “কোনো কলে ধৰ্মযাজক সেইজন। সেইজন দেখা ৱেলফোৰ্ডৰ খেতিয়কজনহে।”

ଘଟଣା ଗହବ

ବଞ୍ଜନାବ କୋঠାତ ମই আগେয়েଓ କେବାବାବୋ ସୋମାହିଛୋ, କିନ୍ତୁ କେତିୟାଓ ଏନେ ଅସ୍ଥି ଅସ୍ଥିତର କବା ନାହିଲୋ । ହୁରାବତ ଅଳ କବାବ ଜମେ ଜମେ ଡିଡବର ପବା ବଞ୍ଜନାହି ମାତ ଜମାଲେ —

“କୋନ ଜୟନ୍ତ ନେକି ? ସୋମାହି ଆହା, ହୁରାବ ଖୋଲା ଆଛେ ।”

ବଞ୍ଜନାହି ଡିଡାନ ଏଥନତ ବହି ଅହିକୀରାବ ପାଞ୍ଜାରୀତ ବୁଟାବ ଜମାହି ଆছিল । ମୋକ ଦେଖି ହାହି ସାବି କଲେ—

“କିୟ, ଆଚବିତ ହୈଛା ନେକି ? ତୁମି ଡବର ଦବେ ମই ଅକଲ ଶ୍ରମାଧନତେ ବାନ୍ତ ନାଥାକୋ । ସକରା କାମ-କାଜା କବୋ । ଡୋମାବ ଚାଟବ ବୁଟାବ ଜମାବଲେ ଆଛେ ଯଦି ଦିବ ପାବା ।”

“ନାହି”—ମই ଉକ୍ତବ ଦିଲୋ । “ଏହିବୋବ କଥା ବାଦ ଦିରା । ମই ବିଶେଷ କଥା ଏଟାହେ ଡୋମାକ କବଲେ ଆହିଲୋ ।”

ବଞ୍ଜନାହି ଧେମାଲିବ ଜଲେବେହି କୈ ଟାଟିଲ —“ବିଶେଷ କଥା ମାନେ, ସୋଟିଲ ବିଶ୍ବାବ ଶ୍ରମାବ ଆଗବଟାବ ଆହିଛା ନେକି ? ସେହିଟୋ କିନ୍ତୁ ହବ ବୋରାବେ ଦେହି । ଡାକ୍ତବର ଜଗତ ମୋବ ବିବାହ-ବିଘ୍ନେନ ଏତିୟାଓ ହୋଜା ନାହି ।”

“ଚୋରା ବଞ୍ଜନା, ଧେମାଲି ବାଦ ଦିରା । ମই ଅଲମ ପିଚତେ ଅହିକୀରାବ ଜଗତ ଡିଲଡଲେ ସାୟ । ସୋସବାବେ ଉଡତି ଆହିରେ ଡୋମାଲୋକବ ଡାକବିଟୋ ଏବି ଦିୟ । ଈରାବ ପବା ସାୟ । ସବ ଏଟା ଈତିମଧ୍ୟେ ଡାବା କବିଛୋ ।”

ବଞ୍ଜନାବ ଚକ୍ ଚଲ୍‌ଲୀରା ହୈ ପକିଲ । ବଞ୍ଜନାହି ବବ ନହେଇ ଈହିବଓ ପାବେ କାଲିବଓ ପାବେ ।

“ଡାକବିଟୋ ଏବି ଦି ଈରାବ ପବା ଗୁଡି ସାବା ? କିୟ, କି କାସବେ ? ଡାକବେ ଡୋମାକ କିବା କୈଛେ ନେକି ? ନାହି, କୋରା ଜଲେ ମই ନିଷ୍ଠର ମସ ପାଲୋହୈଡେନ । ତୁମି ବୋରାବ କାବନ ନିଷ୍ଠର ସରେହି ନହର ଜାବୋ ?”

“ତୁମି ଡବାଟୋ ଏକେବାବେ ଜୁଲ ହୋଜା ନାହି”—ମই ଜାହେ ଜାହେ ଉକ୍ତବ

দিলো। এইখিনিতে বঞ্জন, শইকীয়া আৰু মোৰ বিষয়ে অলপ কোৱাটো ভাল হ'ব।

শইকীয়াৰ ছপাশাল আৰু কিতাপ প্ৰকাশৰ ডাঙৰ ব্যৱসায় আছে। ইয়াৰ উপৰিও সৰুসুৰা আন ব্যৱসায় বহুতো। বহুবে সহজে কেবালাখে টকা উপাৰ্জন হয়। শইকীয়াই কেৱল কিতাপ প্ৰকাশেই নকৰে, কিতাপ লিখেও—বহুশ্য উপস্থাপন। অৱশ্যে নিজৰ নামত নহয়, ছদ্মনামত। প্ৰায় প্ৰত্যেক মাহেই এখনকৈ বহুশ্য উপস্থাপন প্ৰকাশ পায়। বঞ্জন, শইকীয়াৰ এসময়ৰ প্ৰাইভেট চেক্ৰেটাৰী। কিন্তু বিপ্লৱীক মানুহ এজনৰ সান্নিধ্যত গাভৰু এগৰাকী থাকিলে যি হয় সেয়ে ঘটিল। শইকীয়াই বঞ্জনক বিয়া কৰালে। বঞ্জনাই যে কিয় শইকীয়াক বিয়া কৰালে সেইটো মই এতিয়াও বুজি উঠিব পৰা নাই। ছয়োৰে মাজত কোনো কথাতে কোনো মিল নাই। শইকীয়াৰ বয়স ৫০ বৰ ওপৰত, বঞ্জনৰ ৩০ বৰ ডলত। শইকীয়া সকলো সময়তে ব্যৱসায় আৰু লিখা-পঢ়া লৈয়ে ব্যস্ত। বঞ্জনৰ একমাত্ৰ ব্যস্ততা প্ৰসাধন আৰু লাহ-বিলাহৰ সামগ্ৰী কিনাত। বঞ্জনৰ কথা-বতৰা, আচাৰ-ব্যৱহাৰ বৰ পাভল ধৰণৰ। শইকীয়াৰ ডলত কাম কৰা কৰ্মচাৰী বহুতো। কিন্তু বিশেষ ভাবে প্ৰয়োজন হ'ল অসমীয়া টাইপ কৰিব পৰা এজন প্ৰাইভেট চেক্ৰেটাৰীৰ। বিয়া হোৱাৰ পিচত বঞ্জনাই আন কোনো মহিলা টাইপিষ্টক সেই ঠাই পুৰাবলৈ নিদিলে। কিন্তু যিজন ডেকা-টাইপিষ্টক শইকীয়াই কামত সুমুৱালে সেইজনৰ লগত বঞ্জনৰ বহু কথা ওলাল। টাইপিষ্টজন সেইকাৰণে সৰুদিন কামত থাকিব নোৱাৰিলে। শইকীয়াৰ লগত মোৰ পৰিচয় বহুদিনৰ। মোৰো সাহিত্য চৰ্চ্চাত অলপ অচৰপ বাপ আছে। টাইপৰ কামো কিছু জালো। কোনোদিনে দ্বাৰী সংস্থাপন এটা নোহোৱাৰ কাৰণে তেখেতে কামটো মোকেই বাচিলে। কামটো পাই মইও ভালৈই পালোঁ। টকা পইচাৰ যথেষ্ট নাটনিও আহিলোঁ। সেইকালৰ পৰাও অনুবিধা হ'ব হ'ব। লিখা-পঢ়াৰো সুযোগ থাকিব আৰু দুই এখন কিতাপ প্ৰকাশ কৰাৰ সুবিধাও বোধকৰো আদায় কৰিব পাৰিম।

শইকীয়াৰ ডাল কাম মোৰ ভালৈই আনিছিল। আৰু প্ৰত্যেক

অনিবাবে চিলতলৈ যাওঁ। চিলতলৈ পৰা অলপ দুকল এডোখৰ নিৰ্জন ঠাইত শইকীয়াৰ এটা সৰু ঘৰ আছে। ঘৰটোত এজন কাম কৰা মানুহ থাকে। সিয়ে সকলো যোগান-পাতি ধৰে। সেই নিৰ্জন ঠাইত শইকীয়া আৰু বৰিবাবে শইকীয়াৰ নতুন কিতাপৰ কাহিনী ঠিক হয়, লিখাৰ কাম আগবাঢ়ে আৰু গুৱাহাটীত সেই লিখা মই টাইপ কৰি উলিয়াওঁ। কিছু অনুবিধা হ'ল বৰুনাক লৈ। প্ৰথমতে বৰুনাই মোক একবাৰেই সজু কৰিব পৰা নাছিল। বৰুনাক ব্যৱহাৰৰ পৰা এনেভাৱ হৈছিল যেন আগৰ টাইপিষ্টজনক কামৰ পৰা খেলোৱা কাৰণে বৰুনাই মোক দাৱী কৰিছে।

শইকীয়াৰ তাত কাম কৰা আৰ্জি মোৰ প্ৰায় দুমাহ হৈ গ'ল। যোৱা দুমাহমানৰ পৰা বৰুনাক ব্যৱহাৰত মই বহু পৰিবৰ্তন লক্ষ্য কৰিছোঁ। বৰুনাই মোৰ লগত আগৰ ব্যৱহাৰ এবি ডাল ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ লৈছে— অলপ বেচি আপোন ভাবে। লাহে লাহে আমাৰ ভিতৰত অন্তৰঙ্গতাও বাঢ়িছে। শইকীয়াই ব্যৱসায়ৰ কামত প্ৰায় বাহিৰত থাকে। সাহিত্যিক সমাজৰ সভা, আলোচনা আদিতো আহেই। লিখাৰ কামৰ কাৰণে শইকীয়াৰ যিকোনো সময়তে মোক প্ৰয়োজন হোৱাত শইকীয়াৰ ঘৰৰ এটা কোঠাতে মোৰ থকাৰ ব্যৱস্থা হৈছে। শইকীয়াৰ আগৰ টাইপিষ্টজনৰ লগতো একে বন্দৰস্তই আছিল। একেটা ঘৰতে থাকি বৰুনা আৰু মই ইজনে সিজনৰ ওচৰ চাপি আহিছোঁ। মোৰ মনত বৰুনাক প্ৰতি যে অলপ দুৰ্বলতাই ঠাই পাইছে তাত কোনো সন্দেহ নাই। বৰুনাক ব্যৱহাৰ, কথা-বতৰাৰ ধৰণে এই অন্তৰঙ্গতাত ইন্ধন যোগাইছে। মই কেইদিনমানৰ পৰা অল্পভৱ কৰিছোঁ যে কথা আৰু আগবাঢ়িবলৈ দিৱাটো উচিত নহ'ব। মোৰ মাজে মাজে ভাব হয় শইকীয়াই মোক সন্দেহ কৰিবলৈ লৈছে। আগবৰ্ত্তনৰ দৰে খেলা খাব লাগিলে মোৰ দুৰ্গামৰ সীমা নাথাকিব। বেতিদিন থাকিলে আৰু মই নিজৰ ওপৰত সংৰম ৰাখিব বোৱাক্ষি। সেয়ে ঠিক কৰিছোঁ এইবাৰ চিলতলৈ পৰা আহিয়ে মই কামটো এবি দিম।

মই কিছু-কিছু-সমতা দেখি বৰুনাই মোকো বুজিলে—“কি, মই কি মোৰ কৰিলো যে তুমি ইয়াৰ পৰা বোৱাটো ঠিক কৰিলা?”

মই বৰুনাক বুজাবৰ চেষ্টা কৰি কলো—“তোৱা মই 'আৰু' ইয়াত

থকাটো উচিত নহয়। শইকীয়াই হয়তো মোক সন্দেহ কৰিবলৈ আবদ্ধ কৰিছে।”

বজ্জনাই এইবাৰ টানকৈ কৈ উঠিল—“সন্দেহ কৰিছে যদি কবিব দিয়া। মোৰো ভাল লগা বেয়া লগা বুলি কথা এটা আছে। মোৰ ডেকা কালটো এতিয়াও পাব হৈ যোৱা নাই। কিতাপৰ চৰিত্ৰবোৰৰ দৰে শইকীয়াও মোৰ জীৱনৰ পৰা নাইকিয়া হৈ গালই ভাল পালোহেঁতেন।” শইকীয়াৰ শেহতীয়া কিতাপখনৰ চৰিত্ৰ এটা হঠাৎ নাইকিয়া হৈ গৈছিল, উপন্যাসৰ নায়কজনে তেওঁক বিচাৰি উলিয়াইছিল। বজ্জনাই সেইটোৰে উল্লেখ কৰিলে। মই বুজিলো যে বজ্জনাক বুজাবৰ চেষ্টা কৰাটো মিছা। তথাপি কলো—“উপন্যাসত ঘটাব দৰে বাস্তৱ জীৱনত ঘটাবোৰ নঘটে। মানুহ হঠাতে কাৰোবাৰ জীৱনৰ পৰা নাইকিয়া হৈ নাযায়। পতিকে মোৰ উপায় নাই। মই সোমবাৰে আহিয়ে ইয়াৰ পৰা যাম। শইকীয়াৰ কা বাটতে কথাটো কম।” বজ্জনাৰ উত্তৰলৈ অপেক্ষা নকৰি মই কোঠাটোৰ পৰা ওলাই আহিলোঁ।

চিলঙ আহি পাওঁতে সেইদিনা আমাৰ প্ৰায় সন্ধিয়া হ’ল। চিলঙত শীতৰ সন্ধিয়া সোনকালে নামে। আগে পিচে গোটেই বাটত শইকীয়াই নতুনকৈ লিখিব খোজা উপন্যাসৰ কাহিনীলৈ আলোচনা কৰে। কিন্তু সেইদিনা শইকীয়াক বৰ গভীৰ যেন লাগিল। অতি প্ৰয়োজনীয় হুই এৰাব কথাৰ বাহিৰে আমাৰ ভিতৰত আন কোনো কথা নহ’ল। মই কেবাবাৰো চাকৰি এৰি দিয়া সম্পৰ্কে কম কম বুলিও কব নোৱাৰিলো। বাৰে বাৰে বজ্জনাৰ কথা মনত পৰিল। বজ্জনাই বাক শইকীয়াক বিয়া কৰালে কিয়? ছয়োৰে বয়সৰ ইমান পাৰ্থক্য। বজ্জনা নিশ্চয় মোতকৈও ছয় সাত বছৰৰ সৰু হব। একমাত্ৰ টকাৰ বাহিৰেতো শইকীয়াৰ বজ্জনাক দিব পৰা আন একো নাই? নাই, সেইটো নহ’বও পাৰে। প্ৰত্যেক নাৰীয়ে জীৱনত নিৰাপত্তা বিচাৰে। শইকীয়াৰ লগত বজ্জনাই নিজৰ জীৱনতো বোধকৰো সেই নিৰাপত্তাবে সন্ধান বিচাৰিছে।

সন্ধিয়া শইকীয়াই উপন্যাসখনৰ পৰিচ্ছেদতো মোৰ আগত কৈ গ’ল। মই লিখি গ’লোঁ। তেওঁ পিচৰ উপন্যাসখনৰ কাহিনী এটা মোৰ আগত

আলোচনা কবিত্ব খোজোতেই সুযোগটো লৈ মই উভটি পৈ চাকবিত্ব পৰা ইচ্ছা দিয়াৰ কথাটো কলো। শইকীয়াই অলপ আচৰিত হৈ মোৰ মূৰি চাই ব'ল। মই বৰ্জনাৰ কথাটো কৈছো নে নাই সুধিলে। মই নম্ভবাকৈয়ে কৈ পেলালো—“অহাৰ আগেয়ে বৰ্জনাৰ কৈ আহিছো।” কথাৰাৰ কৈয়ে অল্পভৱ কৰিলো মোৰ ভুল হৈ প'ল। চাকবিত্ব পৰা পদত্যাগৰ কথা মালিকক কোৱাৰ আগেয়ে মালিকপত্নীক কোনোবাই কয় জানো ?

শইকীয়াই অলপ বিফ্রপৰ ভঙ্গীৰে কৈ উঠিল—“বৰ্জনাই কেনেদৰে কথাটো লৈছে বাক ? তুমি আমাৰ খব এৰি যোৱাৰ কথাটো তেওঁ নিশ্চয় সন্ম কবিত্ব নোৱাৰিব।” কোনোবাই মোক চাবুকেবেহে একোৰ মাৰিলে যেন লাগিল। শইকীয়াই মোক আৰু বৰ্জনাৰ সন্দেহ কৰিছে নেকি ? মই একো মূৰুজাৰ ভাও ধৰি সুধিলো—“আপুনি কি কব বিচাৰিছে মই ধৰিব পৰা নাই।” শইকীয়াই এইবাৰ প্ৰায় চিঞৰি উঠিল—“এবা ধৰিব নোৱাৰিবাতে। তোমা-লোকে ভাবিছা যখনত কি ঘটিছে মই গম নাপাওঁ। কিন্তু ইমানবোৰ বহস্য আৰু বোমাৰ পৰা লিখাৰ পিচত নিজৰ ঘৰত ঘটা বোমাৰ কথা মই ধৰিব নোৱাৰিম বুলি ভাবিছা কেনেকৈ বাক ? বৰ্জনাৰ লগত তোমাৰ সকলো কথা মই গম পাওঁ। ব্যৱসায়ৰ কামত নাইবা সভা-সমিতিত ব্যস্ত থাকিলেও মোৰ এটা চকু সদায় ঘৰখনৰ ওপৰত থাকে। তুমি এইদৰে বিশ্বাসঘাতকতা কৰিবা বুলি ভবা নাছিলো।”

মোৰো এইবাৰ খং উঠিল। বৰ্জনাৰ লগত মই কোনো সম্পৰ্ক স্থাপন কৰিবৰ চেষ্টা কৰা নাই। বৰ্জনা এৰাট চলিববহে যত্ন কৰিছোঁ। বৰ্জনাটোহে বাবে বাবে মোৰ কাৰলৈ আহিবলৈ যত্ন কৰিছে। তাৰ বাবে মই জগবীয়া হয় কিয় ? খঙৰ ভাৱটো প্ৰকাশ নকৰি শইকীয়াৰ বুদ্ধি নিয়াবৰ চেষ্টাত কলো—“চাওক, বৰ্জনাৰ লগত মোৰ বিষয়ে আপুনি বি ভাবিছে তাত অকণমানো সত্যতা নাই। তেওঁ জীৱনত এতিয়া বঙ-খেমালি বিচাবে। আপুনি সেই দিনটো অলপ মন দিয়াটো উচিত।”

“খোৱা খোৱা। পকীৰ লগত প্ৰেম কৰি লাভ লগা নাই। এতিয়া আকৌ ওকালতি কৰিবলৈ আহিছে।”

মই আৰু সন্ম কবিত্ব নোৱাৰিলো। শইকীয়াৰ ওপৰত হাত উঠোৱাৰ

পৰা কোনোবাকমেহে নিজকে সন্মত কৰিলো।

“আপোনাৰ নিজৰ মনত পাপ লুকাই আছে। সেই কাৰণে চাৰিওপিনে পাপ দেখে।” আৰু কিবা কব খুজিছিলো। কিন্তু এনেতে কাম কৰা লৰাটো কোঠাৰ ভিতৰলৈ সোমাই আহিল। সি নিশ্চয় ইমান সময় আমাৰ কথাবোৰ শুনি আছিল। মোৰ নিজৰে লাজ লাগিল। আৰু একো নকৈ নিজৰ কোঠালৈ আহি বিচনাত বাগৰি পৰিলো।

শ্ৰীয়া গোটেই বাতিটো মোৰ টোপনি নাছিল। শইকীয়াৰ ওপৰতে সকলো দোষ জাপি দিও কেনেকৈ? নিজৰ জীৱ দুৰ্বলতা কোন স্বামীয়ে বাক সহ কৰিব পাৰে। আগৰ টাইপিষ্টজনৰ ঘটনাটোতো আছেই। মোৰ সন্দেহ হয় বজ্জনাই এতিয়াও তেওঁৰ লগত সম্পৰ্ক হিচা নাই। মাজে মাজে অহা ছুই এটা ফোনৰ পৰা আৰু বজ্জনাৰ গতি-বিধিৰ পৰা মোৰ মনত এই সন্দেহ বহুদিনৰ পৰা জাগিছে। বজ্জনাৰ প্ৰতি মোৰ নিজৰো যে দুৰ্বলতা আছে সেই কথাটোও মই অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰো। শইকীয়াৰ ঠাইত মই হোৱা হলেও নিশ্চয় একে ব্যৱহাৰকে কৰিলো-হেঁতেন। মই অনুভৱ কৰিলো যে শইকীয়াক টানকৈ কথা কোৱাটো উচিত হোৱা নাই। বাতিপুৱাই বাতিৰ ব্যৱহাৰৰ কাৰণে ক্ষমা খুজম বুলি মনতে ধিক কৰিলো।

এইবোৰকে ভাবি থাকোতে কেতিয়া টোপনি আহিল কব নোৱাৰো। বাতিপুৱা কাম কৰা লৰাটোৱে ‘বাবু, বাবু’ বুলি গাত ধৰি মতাত চমক খাই সাব পাৰ্লো। লৰাটোৱে কলে শইকীয়া ঘৰত নাই। বাতি হেনো নিজৰ বিছনাতো শোৱা নাই। শইকীয়াই কেতিয়াও এনে নকৰে। শইকীয়াৰ কোঠাটোলৈ গৈ দেখো লৰাজনৰ কথাটোৱে ঠিক। কোঠাটোত বাতি মালুহ শোৱাৰ কোনো চিন নাই। গাভীখন ঠিক ঠাইতে আছে। সেইখন লৈ কববালৈ বোৱাৰ প্ৰস্নও ছুটে। ওচৰে-পাজৰে চালো। অলপ দূৰত এটা ডাঙৰ পুখৰী আছিল। তাৰ চাৰিওপিনেও ছপাক মাৰিলো। কিন্তু কতো কোনো চিন চাব নাই। কি হ’ল বাক? বাতি খঙৰ ভয়কত ওলাই গৈ কববাত দুৰ্ঘটনাত পৰিল নেকি? পাহাৰুৱা ঠাইত ভেনে দুৰ্ঘটনা ঘটোৱা অসম্ভৱ নহয়। ন মান বজালৈ উভতি নহা দেখি শইকীয়াৰ গাভী-

ধনেবে চিলঙলৈ আহি পুলিচ থানাত থবব দিলোঁ। থানাব অফিচাৰ-জন বিবেচনা থকা মানুহ যেন লাগিল। তেওঁ মোৰ পৰা সকলো বৃত্তান্ত ললে। অ'চিজন বজনাটো ফোন কৰিলে। বজনাক কথাটো জনোৱা উচিত। আৰু কেনেবাটক যদি শইকীয়া গুৱাহাটীলৈ উভতি গৈছে সেই সম্পৰ্কেও গম লোৱা উচিত। অফিচাৰজনে শইকীয়াক যে বিচাৰি পোৱা নাই সেইকথা বজনাক কলে। সিপিনব পৰা বজনাই কি কৈছে মই শুনা নাই, কিন্তু ইঠাং অফিচাৰজনে মোৰ মুখলৈ এবাৰ চালে। তেওঁৰ দৃষ্টিটো মোৰ ভাল নালাগিল। তেওঁ কাগজ এটুকুৰা টান মাৰি লৈ এহাতেৰে ফোনটো ধৰি আনখন হাতেৰে কিবা কিবি লিখিবলৈ ধৰিলে। নিশ্চয় বজনাই কোৱা কথা কৈ লিখিছে। কিছুসময় কথা হোৱাৰ পিচত অফিচাৰজনে নিজে ঠাইডোখৰ চাই আহি বজনাক আকৌ ফোন কৰিব বুলি কৈ ফোনটো ধলে। এইবাৰ তেওঁ মোৰ মুখলৈ চাই প্ৰশ্ন কৰিলে—

“আপুনি সকলোখিনি কথা মোৰ আগত সঁচা কৈছেনে?”

প্ৰশ্নটোৰ অৰ্থ মই ধৰিব নোৱাৰিলো। মই কোনো মিছা কথা কোৱা নাই। মাত্ৰ বাতি শইকীয়াৰ লগত হোৱা কথা কটাকটিৰ বিষয়ে কোৱা নাই। সেইখিনি কথা প্ৰকাশ কৰাটো মোৰ, শইকীয়া বা বজনা কাবো বাবেই মন্তলজনক নহ'ব। অফিচাৰজনে এইবাৰ অলপ হুঁচ মাতেৰেই কলে—“মোৰ কথাৰ উত্তৰ দিয়া নাই কিয়? আপুনি কোনো কথা জুলুকোৱাকৈ সম্পূৰ্ণ সঁচা কথা কৈছে নে?”

“মইতো কোনো মিছা কথা কোৱা নাই। কিয়, মিছে শইকীয়াই কিবা কৈছে নেকি?”

অফিচাৰজনে অলপ আগৈয়ে লিখা কাগজখনত চকু জুৰাই কলে, “মিছে শইকীয়াৰ কথাৰ পৰা এইটোৱে প্ৰকাশ পাইছে যে আপুনি সন্দেহৰ বাহিৰত নহয়। আপুনি হেনো মিছে শইকীয়াৰ ওচৰ চাপিবলৈ বৰ বয় কৰি আহিছে। শইকীয়াৰ কিবা হলে আপুনি ভালেকৈ পাব। উপন্যাসৰ দৰে শইকীয়া এনেদৰে নাটকিয়া হৈ নাযায় সেইকথাও আপুনি কৈছে।”

মই আচৰিত হৈ পলো। বজনাই নো এই কথা ক'ব পাবিলে কেনেকৈ?

মই কলো—“চাওক, মিচেছ শইকীয়াই যদি ভেনে কথা কৈছে সি সম্পূৰ্ণ মিছা। কথাটো সম্পূৰ্ণ ওলোটাছে। শইকীয়াৰ পৰিয়ালত কোনো আউল নলগাবলৈকে মই ইয়াৰ পৰা উভটি গৈ চাকৰি এৰি দিম বুলি হুয়ো-জনকে কৈছে।”

“ভেনেহলে আপুনি স্বীকাৰ কৰিছে যে মিচেছ শইকীয়াৰ লগত সম্পৰ্কৰ কাৰণে আপুনি চাকৰি এৰি দিয়াৰ কথাও ভাবিছে?”

মই বাক ইয়াৰ কি উত্তৰ দিম। মোৰ বৰ ভয় লাগিল।

“চাওক, মিচেছ শইকীয়াই কিবা কৈছে আৰু আপুনি কিবা বুজিছে। মোক তেখেতৰ লগত এবাৰ কথা পাতিবলৈ দিয়ক।”

মই ফোনটোলৈ হাত মেলিব খুজিছিলো। তাৰ আগেয়ে অফিচাৰ জন বহাৰ পৰা উঠিল আৰু ইঞ্জিতেবে মোকো উঠিবলৈ কলে।

“এতিয়া আৰু কথা পতাৰ কোনো প্ৰয়োজন নাই। তাৰ আগেয়ে আপুনি মোৰ লগত আহক। ঘৰটো আৰু ঠাইডোখৰ এবাৰ মই নিজে চাই অনুসন্ধান কৰি আহো।” অফিচাৰজনৰ কথাৰ পৰা মই অনুভৱ কৰিব পাৰিলো যে মোৰ কোনো কথাৰে তেওঁ বিশ্বাস কৰা নাই। তেওঁৰ চকুত ইতিমধ্যে মই অপৰাধী সাব্যস্ত হৈছোৱেই।

অফিচাৰজনে ঘৰটো আৰু ওচৰ-পাৰৰ ঠাইখিনি তল তলকৈ চালে— কিন্তু শইকীয়াৰ কোনো সন্ধান নাপালে। ঘৰৰ কাম কৰা লৰাটোক প্ৰশ্ন কৰি তেওঁ বাতিৰ ঘটনাবো সন্ধান পালে। শইকীয়াৰ লগত বাতি হোৱা কথাখিনি তেওঁক নোকোৱাটো যে কিমান ভুল হৈ গ’ল মই ভেতিয়াহে বুজিব পাৰিলো। লৰাটোৱে মোৰ আৰু শইকীয়াৰ মাজত হোৱা উত্তল পৰিবেশটোৰ কথা অফিচাৰজনৰ আগত বিতংকৈ কলে। তেওঁৰ ব্যৱহাৰৰ পৰা মোৰ বুজাত অনুবিধা নহ’ল—মই যে দোৰী সেই সম্পৰ্কে তেওঁ সম্পূৰ্ণ সন্দেহমুক্ত হৈছে। চিলঙলৈ মোক পুনৰ লৈ আহি তেওঁ বহুসময় মোক জেৰা কৰিলে। জেৰাত কোনো সন্ধান নাপাই মোক তেওঁ হাজোভলৈ পঠিয়ালে। চিলঙত মোৰ কোনো চিনাকী বন্ধু নাই। সকলো লোক-মান কাটি কৰি গুৱাহাটীৰ বন্ধু এজনকৈ চিঠি এখন পঠিয়ালো। চিঠি পাই তেওঁ আহে যানে নিশ্চয় চাৰি-পাচ দিন সময় লব।

কিন্তু চাৰি-পাচ দিন বকলগীয়া নহ'ল। তিনিদিন পিচত সেই অধিকাৰ জনে আহি পুনৰ মোক লগ ধৰিলে। মই হেনো সম্পূৰ্ণৰূপে মুক্ত। শইকীয়াই হেনো তিনিদিন পিচতে নিজৰ ঘৰ ওলাইছেগৈ। সেইদিনা বাত্বিৰে কোমল চিলঙৰ পৰা গুৱাহাটীলৈ আহি পুৱাই কলিকতালৈ গৈছিল। অধিকাৰজনে মোৰ ওচৰত সকলো ধৰণে ক্ষমা বিচাৰিলে। অধিকাৰজনক খঙ কৰিলে বা লাভ কি? কিন্তু শইকীয়াক মই ক্ষমা কৰিব নোৱাৰিলো। বঙ্গনাৰ প্ৰতিও এক বুজাব নোৱাৰা যুগাৰ ভাৰত মোৰ মন ভৰি পৰিল। মোক জেলত থৈ মোৰ মান-সন্মান নষ্ট কৰি ছয়োজনে পালেই বা কি? শইকীয়াৰ সম্পদ আছে, প্ৰতিপত্তি আছে। মই বা তেওঁৰ কি ক্ষতিয়ে কৰিব পাৰোঁ? পাবিলে আক শইকীয়াৰ ঘৰলৈ নগলোহেঁতেন কিন্তু মোৰ কাপোৰ-কানি, কিতাপ আদি সকলো বয়বস্তু তেওঁৰ ঘৰতে আছে। সেই সকলোবোৰ এৰি অহাৰ সামৰ্থ্য মোৰ নাই। ইচ্ছাৰ বিৰুদ্ধেও মোৰ বস্তাখিনি আনিবলৈ মই শইকীয়াৰ ঘৰলৈ যাবলৈ বাধ্য হ'লো।

শইকীয়াৰ ঘৰত মই থকা কোঠাটোলৈ যাবলৈ দুই-কমটো পাব হৈ যাব লাগে। শইকীয়া বা বঙ্গনাৰ আকোঁ সমুখীন হোৱাৰ সন্ভাৱ-নাটো মই অকণো সন্দেহ কৰিব পৰা নাছিলো। দুই-কমটো পাব হবলৈ গৈ দেখা শইকীয়া আক বঙ্গনা দুয়ো অন্তৰল ভাৱে বহি আছে। কমৰ এটা চুকৰ পৰা মুহু সলীতৰ শব্দ ভাহি আহিছে। দুয়োকে এনেদৰে দেখা পালে কোনে ভাবিব পাৰে দুয়োৰে জীৱনত মিল নাই? মোৰ নিজৰো সন্দেহ হ'ল। মোক দেখা পাইয়ে শইকীয়াই টিঙৰি উঠিল —“জয়ন্ত দেখোন। মইতো ভাবিছিলো তুমি মোৰ ইয়াৰ পৰা গৈছায়ে।” মোৰ ইচ্ছা হ'ল সমগ্ৰ শক্তিয়ে শইকীয়াৰ মুখত ছোচা এটা সোৰাই দিওঁ। কিন্তু কোনোমতে নিজকে সংবৃত কৰিলো। বোৱাৰ সমস্ত মিছা-মিছি কাকিয়াখন কৰি লাভ কি হব। শইকীয়াক কলো—“বোৱা বুলিয়ে ধৰি লব পাৰে। মই মোৰ বস্তাখিনিহে নিবলৈ আহিছো।” শইকীয়াই অ' বুলি কৈ আক একো নকলে। বঙ্গনাৰ মুখলৈ ঢাকলৈ ইচ্ছা নাথাকিলেও এবাৰ তেওঁৰ মুখলৈ চকু প'ল। বঙ্গনাৰ মুখত তেতিয়া কৌতুকৰ হাঁহি। বঙ্গনাক সেই মুহূৰ্ত্তত বিবাকত সঁপি নী কেন লাগিল। মই

আক নৈব নিজৰ কোঠাটোলৈ আহি বস্ত্ৰ-বাহানিখিনি সামৰাত লাগিলো। এনেতে খোজৰ শব্দ শুনি ঘূৰি চাই দেখে শইকীয়া মোৰ কোঠাটোত সোমাইছেহি। যেন কোনো ঘটনাই ঘটাই নাই তেনে এটা উদাসীন ভঙ্গী কৰি শইকীয়াই মোক সুধিলে—“সেইদিনা মই কলৈ গলো, কিয় গলো, জনাব তোমাৰ কোঁতুহল নাই নেকি?” মোৰ মনত সোমাই থকা খঙটো পুনৰ জাগি উঠিল। কলো—“জানিয়ে বা কি লাভ হব।” শইকীয়াই কিন্তু মোৰ কথাত কাণ নিদিলে। কলে—“জনাব প্ৰয়োজন আছে, যাতে ভৱিষ্যতলৈ ইয়াৰ পৰা শিক্ষা লব পাৰা। পবিত্ৰীৰ লগত প্ৰেম কৰিবলৈ গলে কেনে শিক্ষা হয় গম ধৰিব পাৰিলাতো। ভাবিছিলো মোঙটক যেতিয়া বয়সত ইমান সৰু বজ্জনাই তোমাত নমজাকৈ থাকিব পাৰেনে? কিন্তু ভিৰোতাক কেনেকৈ বশ কৰিব লাগে মই জানো। তুমি হয়তো ভাবিছা বজ্জনাৰ প্ৰতি তোমাৰ ব্যৱহাৰৰ কথা মই গম পালো কেনেকৈ। অতি সহজ জয়ন্ত, অতি সহজে গম পাইছো। বজ্জনাই তোমাৰ ইতৰামিৰ সকলো কথাই মোক কৈছিল। ভৱিষ্যতে মানুহৰ দৰে চলিবলৈ চেষ্টা কৰিবা। ইতি পশুৰ দৰে নহয়।”

মই আক সহ কৰিব নোৱাৰিলো। বজ্জনাই মোক প্ৰলোভিত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিব আক মোৰ ওপৰতে দোষ জাপিব। মোক ভেয় কৰিবলৈ মোক জেললৈ পঠিয়াব। শইকীয়াই মোক ইতিৰ বুলি কব। মই সকলো শক্তিয়ে শইকীয়াৰ মুখত প্ৰচণ্ড ঘোচা এটা মাৰি চুটকেচটো হাতত লৈ কোঠাটোৰ পৰা ওলাই আহিলো।

কিন্তু কোঠাটোৰ পৰা ছুখোজমান আহোতেই বজ্জনাৰ চিঞৰ মোৰ কাণত পৰিল—“মাৰিলে ও, মাৰিলে ও। জয়ন্তক যাবলৈ নিদিবা। ডেউ শইকীয়াক মাৰিলে, মই এতিয়া কি কৰোঁ?” ঘৰৰ কাম কৰা ল'ৰা দুটা দৌৰি আহিল। সিহঁতে মোক কি হৈছে সুধিলে। মই কলো—একো হোৱা নাই। মাথো ডেউৰ মালিকক ঘোচা এটা সোধাই আহিছো। তাৰ বাবে ইমান চিঞৰ-বাখৰ কৰাৰ প্ৰয়োজন নাই।” বজ্জনাৰ চিঞৰ কিন্তু ইলিনে বাঢ়িছে পৈছে। উপায় নাপায় কাম কৰা ল'ৰা দুটাৰ লগতে মই আকৌ কোঠাটোলৈ উভটি আহিলো। এটা ঘোচা

থাই মানুহ নমবে। আৰু শইকীয়াক ঘোঁচাটো মাৰি মইটো একো দোষ
কৰা নাই। শইকীয়াই মোৰ যিমান অনিষ্ট কৰিছে তাৰ তুলনাত এটা
ঘোঁচাৰ আঘাত একো নহয়। কিন্তু কোঠাটোত সোমায়ৈই ঠমকি বুলো।
শইকীয়াই বৰ বেয়া ভক্তী কৰি মাটিত পৰি আছে। তেওঁৰ পিঠিৰ
মাজভাগত এখন দীঘল চুৰিয়ে সম্পূৰ্ণভাৱে দেহাটো বিদ্ধি গৈছে। এই
চুৰিখনতো মই ভালকৈয়ে চিনি পাওঁ। আমি চিলঙলৈ গলে সদায়ে
চুৰিখন লগত লৈ যাওঁ। চুৰিখনৰ হাতোৰাত যে মোৰ জুৰিৰ ছাপ
আছে সিও ধুকপ। মই বজনাৰ চকুলৈ চাবলৈ যত্ন কৰিলোঁ। কিন্তু বজনাই
তেতিয়া শইকীয়াৰ দেহাত মুখ গুজি চিঞৰি আছে। কোনে বাক বিশ্বাস
কৰিব যে মই শইকীয়াক ঘোঁচা এটাৰে মাৰিছো, চুৰিৰে আঘাত কৰা
নাই? কোনে বাক বিশ্বাস কৰিব শইকীয়াৰ মৃত্যুত বজনাই শইকীয়াৰ
সকলো সম্পত্তিয়ে নাপাব লগতে আগৰ টাইপিষ্টজনৰ সৈতে শ্ৰেয়ৰ খেলাও
চলাই যাব পাবিব? কোনে বাক বিশ্বাস কৰিব যে আগৰ টাইপিষ্ট-
জনৰ ঠাই মই লোৱাত আৰু বজনাক উপেক্ষা কৰাত মোৰ প্ৰতি জগা
প্ৰতিহিংসাৰ ভাবও শইকীয়াৰ মৃত্যুই পুৰণ কৰিব?

মই অস্থম্বৰ কৰিলোঁ মোৰ ভবিৰ তলৰ পৰা যেন মাটি আঁতৰি
যাব ধৰিলে—মই লাহে লাহে অটল গহ্বৰ এটালৈ নামি গৈ আছো
—নামি গৈ আছো।

— x —